



T.C. SANAYİ VE  
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI



# Koronavirüs Salgını Sürecinde KOBİ'lere İlişkin Mevcut Durumun Analiz Edilmesi

## Anket Sonuç Raporu

29 Aralık 2020

## Yönetici Özeti

Koronavirüs Salgınının olumsuz etkilerini ve alınabilecek tedbirleri irdelemek amacıyla Nisan ve Mayıs aylarında iki kere anket çalışması uygulanmış, Aralık ayına gelindiğinde KOBİ'lerin salgın konusundaki endişe ve beklentilerinin ne yönde değiştiğini gözlemlemek adına üçüncü bir anket çalışmasının uygulanmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda Mayıs ayında uygulanan anket Aralık ayında uygulamak üzere revize edilmiş, KOSGEB iletişim kanallarından (Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn) duyurulmuş ve ayrıca KOSGEB Veri Tabanına kayıtlı ve e-postası teyitli olan KOBİ'lere e-posta olarak gönderilmiştir. Anket, 4 Aralık – 23 Aralık tarihleri arasında elektronik ortamda KOBİ'ler tarafından doldurulmuştur.

6.166 KOBİ'nin cevapları analiz edilmiş, 250'den fazla çalışanı olan 31 büyük işletmenin cevapları analiz dışı bırakılmıştır.

Ankete katılan işletmelerin;

- %73,6'sı mikro ölçekli işletmelerdir.
- %48,7'si hizmet sektörü işletmeleri olup imalat, ticaret, inşaat, tarım sektörleri ile diğer sektörlerden işletmeler de ankete iştirak etmiştir.
- %33,8'i Marmara Bölgesi işletmeleri olup en az katılım Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gerçekleşmiştir.
- %58,8'i 4 yaşından büyük işletmelerdir.
- %71,3'ü işletmesini geçici süre kapattığını, %2,9'u ise tamamen kapattığını belirtmiştir.
- %48,8'inin geçen senenin aynı dönemine göre satışları %50'den fazla azalmıştır.
- %32,1'inin herhangi bir çalışanında Koronavirüs tespit edildiği belirtilmiştir.
- %82,6'sı kiracıdır.
- %52,5'inin salgın öncesindeki tahmini aylık ortalama sabit gideri 25.000 TL'den azdır.
- En büyük endişeleri satışların azalmasıdır. Satışların azalması endişesi duyan işletmelerin %34'ü satışların yüksek düzeyde azalacağını, %19,4'ü ise tamamen azalacağını belirtmiştir.
- İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %53,9'u, %50 ve altı kapasite ile çalıştığını; %8'i ise üretimini durdurduğunu belirtmiştir.
- Salgının işletmeler üzerindeki en büyük etkisi satışların azalması ve hemen arkasından alacakların tahsil edilmesinde sıkıntılar yaşama olmuştur.
- %74,3'ünün kriz, afet, salgın ve benzeri durumlara yönelik acil durum stratejisi bulunmamaktadır.
- İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin üretim sürekliliğini sağlamaya yönelik aldığı en önemli önlemler, çalışanların maske kullanması ve hijyen kurallarına en üst seviyede uyulması olmuştur.
- %32,6'sı salgın ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirtmiştir. Bu işletmelerin %38,6'sı iş hacimlerinin %25'ten azını, %35'i %50'den fazlasını dijital ortama taşımıştır. Ayrıca işleri dijital ortama geçirmede karşılaşılan en önemli sorun altyapı problemleri olmuştur.
- İş hacimlerini dijital ortama taşımayan işletmelerin %21,8'i Koronavirüs Salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirtmiştir.

- İşletmelerin %87,6'sı 2021 yılında satış kaybı beklemektedir. Bu işletmeler içerisinde %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %27,9'dur.
- %91,5'i nakit akışında sıkıntı yaşamaktadır.
- Salgının ortaya çıkmasından bu zamana kadarki süreçte işletmelerin %87,8'i ciro kaybı yaşamış olup %72,1'inin ciro kaybı 1 Milyon TL'den azdır. 2021 yılında ise işletmelerin %87,2'si ciro kaybı beklemekte olup %68,2'sinin tahmini ciro kaybı 1 Milyon TL'den azdır.
- Salgının ortaya çıkmasından bu zamana kadarki süreçte işletmelerin %80,2'si ciro artışı yaşamadığını belirtmiştir. 2021 yılında ise işletmelerin %79,6'sı tahmini bir ciro artışı beklemediği, %16,3'ünün ise 1 Milyon TL'den az bir ciro artışı beklediği görülmektedir.
- %34,1'i geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Kasım döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.
- %38,2'si İstanbul iline mal sattığını ifade etmiştir. Bu ili %20,3 ile Ankara ve %15,5 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan İstanbul iline mal sattığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %55,4'tür.
- %50,7'si İstanbul ilinden mal aldığını ifade etmiştir. Bu ili %18,2 ile Ankara ve %14,4 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul ilinden mal aldığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %58,6'dır.
- Salgının ortaya çıkmasından sonra işletmelerin %62'si çalışanlarını işten çıkarmadıklarını belirtmiştir. %14,5'i 5'ten az çalışanı çıkardığını belirtmiştir. Ayrıca işletmelerin %19,3'ü önümüzdeki 3 ay içerisinde 5'ten az çalışan çıkarmak zorunda kalacağını belirtmiştir.

- %75,7'si Koronavirüs Salgını öncesinde yeni istihdam planladığını belirtmiştir. Ayrıca salgın döneminde işletmelerin %61,8'i yeni personel istihdam etmediğini, %30,5'i ise 5'ten az kişiyi istihdam ettiğini belirtmiştir.
- %91,7'si Koronavirüs Salgını döneminde çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirtmiştir.
- %79,6'sı salgın nedeniyle planladıkları bir yatırımı iptal ettiklerini belirtmiştir.
- 38,6'sı mevcut borçluluk durumunu orta, %30,6'sı ise yüksek olarak belirtmiştir. Ayrıca, işletmelerin %57,4'ü 2021 yılında borçluluk oranlarının artacağını, %13,1'i ise azalacağını belirtmiştir.
- %45,2'si Koronavirüs Salgınının 1 seneden fazla süreceğini, %37,1'i ise en fazla 1 sene süreceğini belirtmiştir.
- %31,3'ü salgının devam etmesi durumunda altı ay içerisinde kapanacaklarını düşünmektedir.
- Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak alınan tedbirlerden en fazla "İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneği"nden yararlandığı belirtilmiştir.
- Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak alınan tedbirlerden en fazla "vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi"nin etkili olduğu belirtilmiştir.
- %57,3'ü salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görmemektedir. Yeterli görenlerin oranı %27,7'dir.

## İçindekiler

Ankete Katılan İşletmelerin Tanımlayıcı Özellikleri.....	5
Ankete Katılan İşletmelerin Detaylı Sektörel Dağılımı .....	6
“Soru 2. Koronavirüs salgını nedeniyle işletmelerin işyerlerini kapatma durumu” .....	7
“Soru 3. Koronavirüsle birlikte satış gelirleriniz pandemi öncesi döneme göre nasıl değişti?” .....	8
“Soru 4. Çalışanlarınızda koronavirüs vakası çıktı mı?” .....	9
“Soru 5. İşletmeniz kaç yıldır faaliyette?” .....	10
“Soru 7. İşyerinizde kiracı mısınız?” .....	11
“Soru 8. Koronavirüs salgını öncesinde işletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri (örn: kira, elektrik/doğalgaz/ su/ internet faturaları, vergiler, sigorta giderleri vs) yaklaşık ne kadardı?” .....	12
“Soru 9. Koronavirüs salgınından dolayı faaliyetlerinizi yürütmeye ilgili endişeleriniz nelerdir?” .....	14
“Soru 10. Koronavirüs’ten üretim kapasiteniz ne kadar etkilendi?” .....	16
“Soru 12. Koronavirüs salgınının işletmenize etkileri nelerdir?” .....	17
“Soru 13. İşletmenizin kriz, afet, salgın ve benzeri durumlar için hazırlamış olduğu bir acil durum stratejisi var mıydı (örn: kötü günlere hazırlıklı olmanızı sağlayacak ilave bir kaynak, yol haritası gibi)?” .....	19
“Soru 14. Üretimin sürekliliği için ne gibi önlemler aldınız?” .....	20
“Soru 15. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıdınız mı?” .....	21
“Soru 16. İş hacminizin ne kadarını dijital ortama taşıdınız?” .....	22

“Soru 17. İşlerinizi dijital ortama geçirmede karşılaştığınız sorun var mı?” .....	23
“Soru 18. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıma planınız var mı?” .....	25
“Soru 19. Koronavirüs salgını sonucu, 2021 yılında satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?” .....	26
“Soru 20. Koronavirüs salgını sonucunda nakit akışında sıkıntı yaşadınız mı?” .....	28
“Soru 21. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro kaybı yaşadıysanız yaklaşık ne kadar?” .....	29
“Soru 22. Koronavirüs salgınından dolayı 2021 yılında ciro kaybı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro kaybınız ne kadar olacaktır?” .....	29
“Soru 23. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro artışı yaşadıysanız yaklaşık ne kadar?” .....	32
“Soru 24. Koronavirüs salgınından dolayı 2021 yılında ciro artışı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro artışınız ne kadar olacaktır?” .....	32
“Soru 25. Geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Kasım döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?” .....	35
“Soru 26. En çok mal sattığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin satışlarınızdaki oranı nedir?” .....	36
“Soru 27. En çok mal aldığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin sizdeki oranı nedir?” .....	37
“Soru 28. Koronavirüs salgını nedeniyle çalışanlarınızdan bazıları işten çıkarmak ya da başka tedbirler almak zorunda kaldınız mı?” .....	38

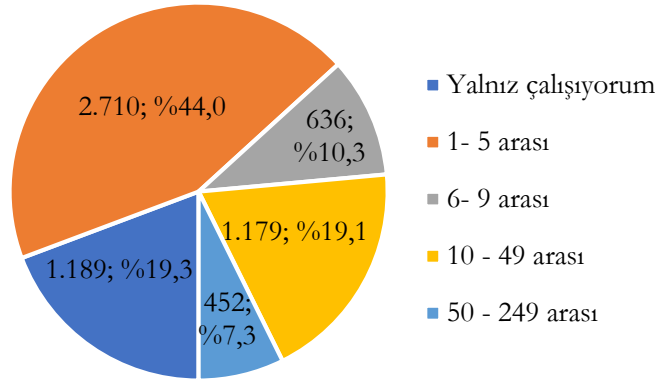
“Soru 29. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından sonra kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kaldınız?” .....	39
“Soru 30. Koronavirüs salgını nedeniyle önümüzdeki 3 ay içerisinde kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kalacaksınız?” .....	39
“Soru 31. Koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planlıyor muydunuz?” .....	41
“Soru 32. Koronavirüs salgını döneminde yeni personel aldınız mı?” .....	42
“Soru 33. Koronavirüs salgını döneminde çalışanlarınızın motivasyonu etkilendi mi?” .....	43
“Soru 34. Koronavirüs salgınından dolayı işletmenize ilişkin planlanmış bir yatırımı iptal ettiniz mi?” .....	44
“Soru 35. Mevcut borçluluk oranlarınız nasıl?” .....	45
“Soru 36. 2021 yılında borçluluk oranınızın nasıl değişeceğini öngörüyorsunuz?” .....	46
“Soru 37. Sizce bu salgın ne kadar daha sürecek?” .....	47
“Soru 38. Salgının devam etmesi durumunda ne kadar daha faaliyetlerinizi sürdürebilirsiniz?” .....	48
“Soru 39. Aşağıda belirtilen tedbirlerden herhangi birine başvuru yapıp yararlandınız mı?” .....	49
“Soru 40. Aşağıda belirtilen tedbirlerin hangilerinden haberdar oldunuz?” .....	50
“Soru 41. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” .....	51
“Soru 42. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görüyor musunuz?” .....	52

“Soru 43. Yapılmasını veya yapılmamasını önereceğiniz husus varsa lütfen madde madde 200 karakteri geçmeyecek şekilde belirtiniz” .....	53
MAYIS VE ARALIK ANKETLERİ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.. 54	
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Coğrafi Bölge” .....	54
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Faaliyet Süresi” .....	54
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Ölçek” .....	55
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Kiracı Olma Durumu” .....	55
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Aylık Ortalama Sabit Gider” .....	56
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Acil Durum Stratejisi” .....	56
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgının Etkisi” .....	57
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama” .....	58
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Çalışanları İşten Çıkarma – Başka Tedbirler Alma” .....	58
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgından Sonra Çalışan Çıkarma Durumu” .....	59
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Önümüzdeki 3 Ayda Çalışan Çıkarma Durumu” .....	59
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Yeni İstihdam Planlama” .....	60
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması–Planlanmış Yatırımı İptal Etme” .....	60
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – İşletmelerin Faaliyetlerine Devam Etme Süresi” .....	61
“Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyi” ....	61

## Ankete Katılan İşletmelerin Tanımlayıcı Özellikleri

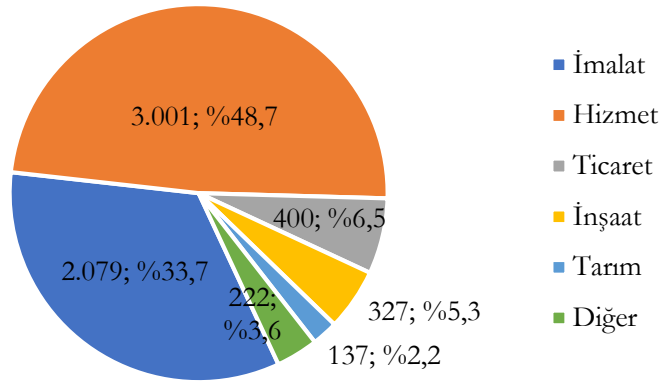
Ankete katılan işletmelerin %54,2'si 1-9 arası çalışana sahip işletmeler ve %19,4'ü ise yalnız başına çalışanlar olmak üzere, %73,6'sı sadece çalışan sayısı kriteri dikkate alındığında, mikro ölçekli işletmedir.

**Grafik 1 – Çalışan Sayısına Göre Dağılım**



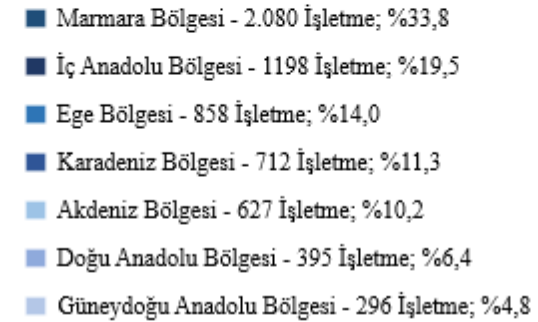
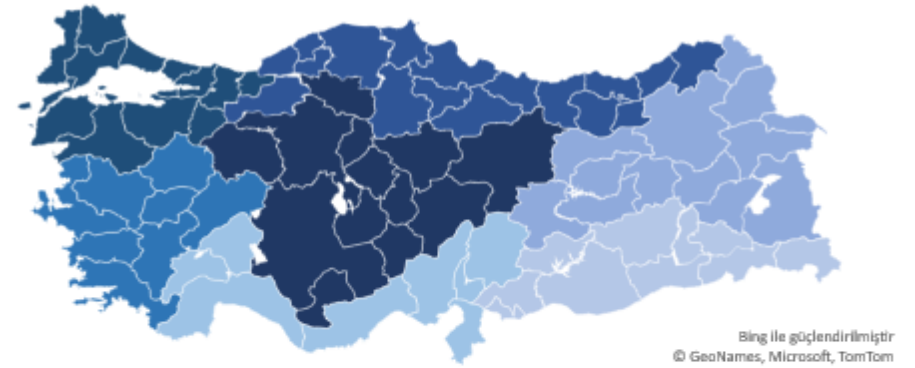
Ankete katılan işletmelerin %48,7'sinin hizmet sektöründe, %33,7'sinin ise imalat sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir.

**Grafik 2 – Sektörel Dağılım**



Ülkemizdeki tüm coğrafi bölgelerden ankete katılım olması anketin temsil gücü açısından önemlidir. Ayrıca en fazla katılımın Marmara Bölgesi'nden ve en az katılımın ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gerçekleştiği görülmektedir.

**Grafik 3 – Coğrafi Bölge Bazlı Dağılım**



İl bazlı dağılıma bakıldığında ise ankete cevap veren işletmelerin %20'si İstanbul'da, %9,4'ü Ankara'da, %6,3'ü İzmir'de ve %5'i Bursa'da faaliyet göstermektedir.

## Ankete Katılan İşletmelerin Detaylı Sektörel Dağılımı

Tablo 1 – Sektörel Dağılım

Sektör	İşletme Sayısı	Yüzde	Ana Sektör Grubu
A - Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	137	%2,2	Tarım
B - Madencilik ve Taş Ocakçılığı	55	%0,9	Diğer
C - İmalat	2.079	%33,7	İmalat
D - Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	85	%1,4	Diğer
E - Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	12	%0,2	Diğer
F - İnşaat	327	%5,3	İnşaat
G - Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtları ve Motosikletlerin Onarımı	400	%6,5	Ticaret
H - Ulaştırma ve Depolama	79	%1,3	Hizmet
I - Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	351	%5,7	Hizmet
J - Bilgi ve İletişim	334	%5,4	Hizmet
K - Finans ve Sigorta Faaliyetleri	66	%1,1	Diğer
L - Gayrimenkul Faaliyetleri	16	%0,3	Hizmet
M - Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	233	%3,8	Hizmet
N - İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	52	%0,8	Hizmet
O - Kamu Yönetimi ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	4	%0,1	Diğer
P - Eğitim	40	%0,6	Hizmet
Q - İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	154	%2,5	Hizmet
R - Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	94	%1,5	Hizmet
S - Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.648	%26,8	Hizmet
<b>TOPLAM</b>	<b>6.166</b>	<b>%100,0</b>	

Ankete katılan işletmelerin %33,7'sinin "C – İmalat" ve %26,8'inin "S – Diğer Hizmet Faaliyetleri" sektöründe olduğu görülmektedir.

Tablo 2 – İmalat Sanayi Alt Sektör Dağılımı

İmalat Sanayi Alt Sektörü	İşletme Sayısı	Yüzde
10 - Gıda ürünlerinin imalatı	241	%4,8
11 - İçeceklerin imalatı	14	%0,3
12 - Tütün ürünleri imalatı	1	%0,0
13 - Tekstil ürünlerinin imalatı	261	%6,9
14 - Giyim eşyalarının imalatı	70	%2,0
15 - Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	32	%1,0
16 - Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşya. imalatı	47	%1,6
17 - Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	42	%1,5
18 - Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	16	%0,6
20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	72	%3,0
21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malz. imalatı	10	%0,4
22 - Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	91	%4,2
23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	18	%0,9
24 - Ana metal sanayii	104	%5,3
25 - Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	148	%7,8
26 - Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	26	%1,4
27 - Elektrikli teçhizat imalatı	64	%3,7
28 - Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	131	%7,8
29 - Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	30	%1,9
30 - Diğer ulaşım araçlarının imalatı	10	%0,6
31 - Mobilya imalatı	210	%13,9
32 - Diğer imalatlar	366	%25,0
33 - Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	64	%4,5
62 - Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler	5	%0,4
72 - Bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri	6	%0,4
<b>TOPLAM</b>	<b>2.079</b>	<b>%100,0</b>

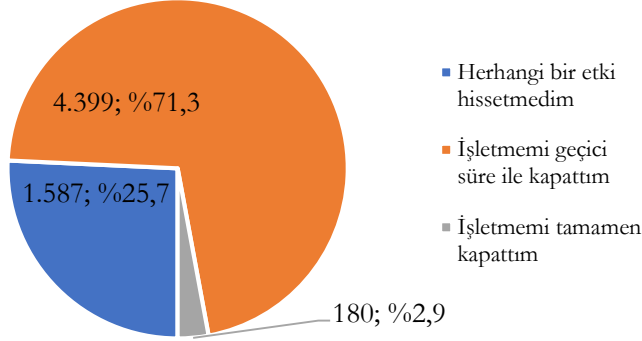
İşletmelerin %17,6'sının "32 – Diğer İmalatlar", %12,6'sının "Tekstil Ürünleri İmalatı" sektörlerinde faaliyet gösterdiği görülmektedir.

İmalat Sanayi alt sektörü olmayan, bununla birlikte yüksek teknoloji sektörler grubunda yer alan "62 - Bilgisayar Programlama, Danışmanlık ve İlgili Faaliyetler" ve "72 - Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri", ankette imalat sanayi alt sektörleri grubuna dahil edilmiştir.

## İşyerlerinin Büyük Bir Kısmı İşyerini Geçici Süre Kapatmış.

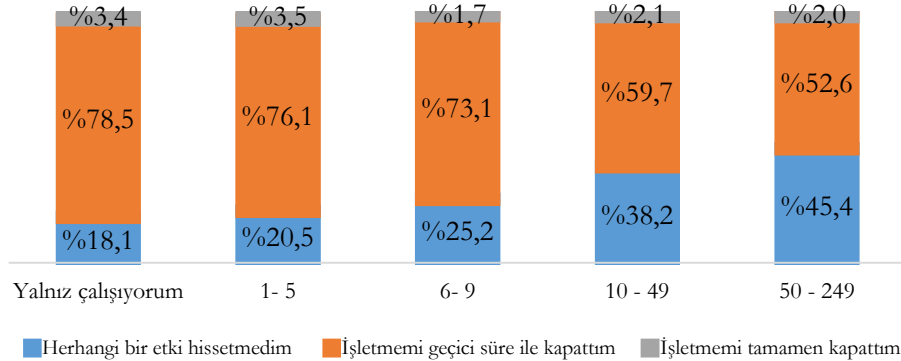
“Soru 2. Koronavirüs salgını nedeniyle işletmelerin işyerlerini kapatma durumu” sorusuna işletmelerin %71,3’ü işletmesini geçici süre kapattığını belirtmiştir.

**Grafik 4 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumu**



İşletmesini tamamen kapatanların %81,2’si mikro ölçekli işletmedir (%22,6’sı yalnız çalışan, %52,5’i 1-5 arası çalışanı olan). İşletmesini geçici süre kapatanlarda mikro ölçekli işletmelerin payı ise %78,6’dır. Bu oran etki hissetmeyenlerde %58,7’dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

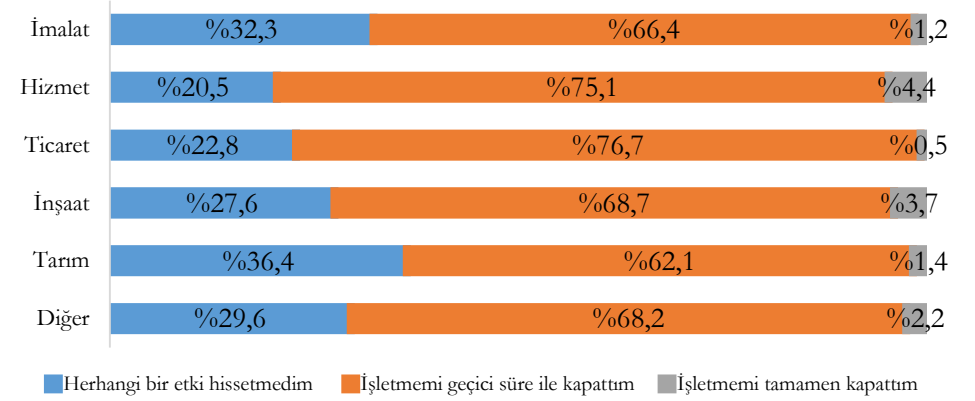
**Grafik 5 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



İşletmesini tamamen kapatanların %74,1’i hizmet sektöründe, %14,1’i imalat sektöründedir. İşletmesini geçici süre kapatanlarda ise hizmet sektörünün oranı %51,2 ve imalat sektörünün oranı %31,3’tür. Salgınin etkisini hissetmeyenlerde

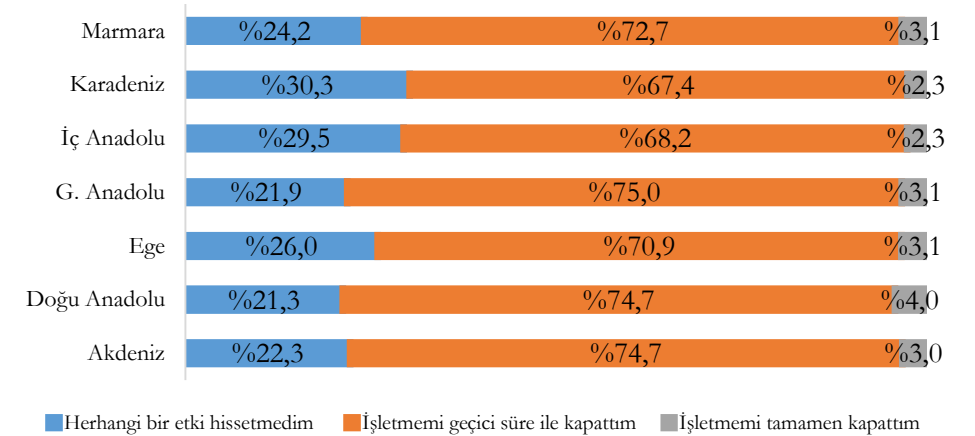
imalat sektörü %42,4’lük oranla hizmet sektörünün bir adım önündedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 6 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Sektörel Dağılımı**



İşletmesini tamamen kapattığını belirten işletmelerin %35,7’si Marmara Bölgesinde, %15,7’si İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. İşletmesini geçici süre kapatanlarda da benzer oranlar söz konusudur. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

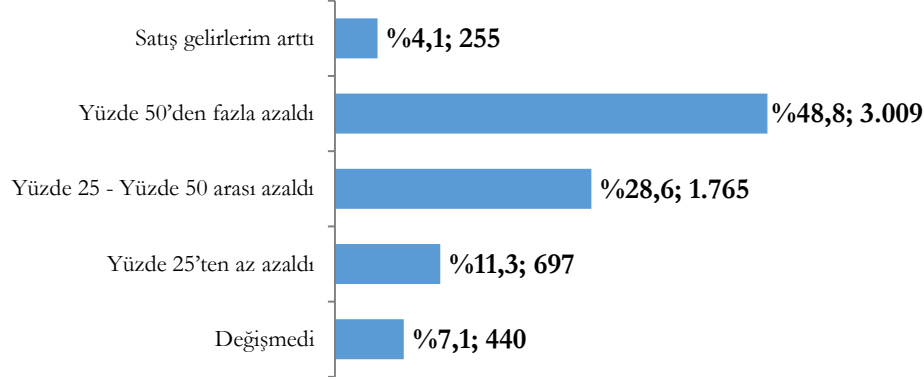
**Grafik 7 – İşletmelerin İşyerlerini Kapatma Durumunun Sektörel Dağılımı**



## Pandemi Öncesi Döneme Göre Satışlarda Azalma Söz Konusu.

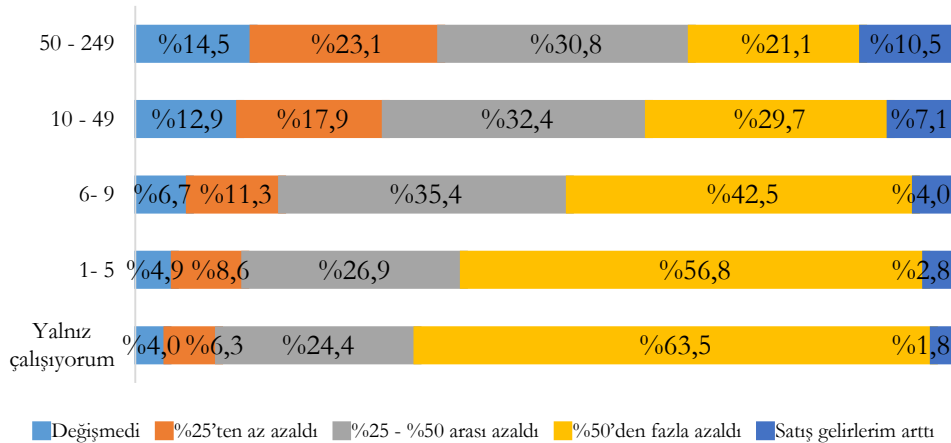
**“Soru 3. Koronavirüsle birlikte satış gelirleriniz pandemi öncesi döneme göre nasıl değişti?”** sorusu kapsamında ankete katılan işletmelerin %48,8’i pandemi öncesi döneme göre satışlarının %50’den fazla azaldığını belirtmiştir.

**Grafik 8 – Satış Gelirlerinin Pandemi Öncesi Döneme Göre Değişimi**



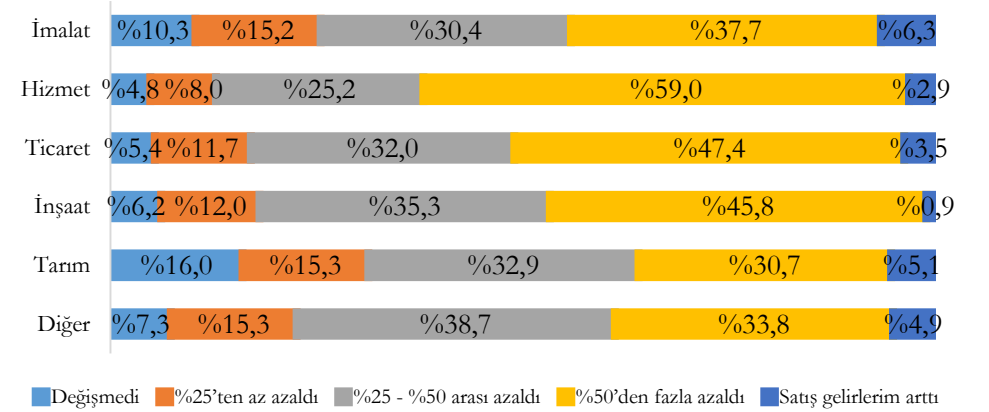
Satış gelirlerinin değişmediğini ve arttığını belirten işletmelerde 10-49 arası çalışanı olan işletmelerin payı en yüksek olup sırasıyla %34,6 ve %33'tür. Satış gelirlerinin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %51,1'i 1-5 arası çalışanı olan işletmelerdir.

**Grafik 9 – Satış Gelirlerinin Pandemi Öncesi Döneme Göre Değişiminin Ölçeksel Dağılımı**



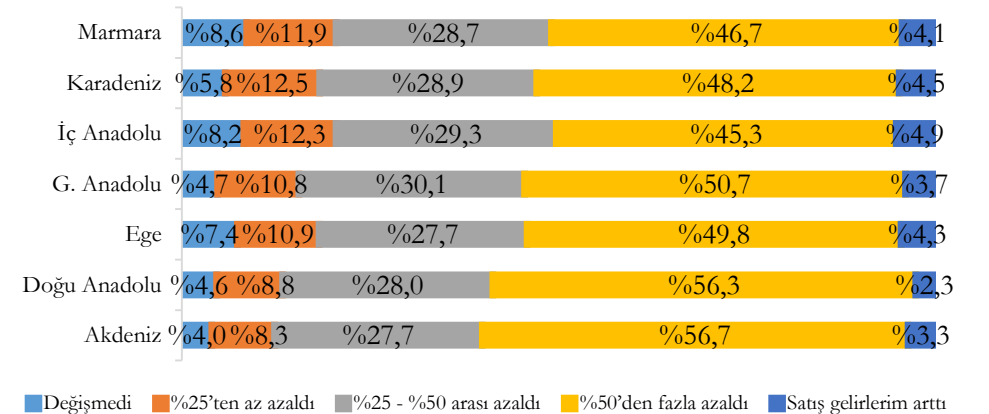
Satış gelirlerinin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerdeki durum incelendiğinde işletmelerin %58,9'u hizmet ve %26'sı imalat sektöründe yer almaktadır.

**Grafik 10 – Satış Gelirlerinin Pandemi Öncesi Döneme Göre Değişiminin Sektörel Dağılımı**



Satış gelirlerinin arttığını belirten işletmelerin %33,8'i, değişmediğini belirtenlerinse %40,8'i Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Satış gelirlerindeki azalma arttıkça Marmara Bölgesinin payı düşmektedir.

**Grafik 11 – Satış Gelirlerinin Pandemi Öncesi Döneme Göre Değişiminin Bölgesel Dağılımı**

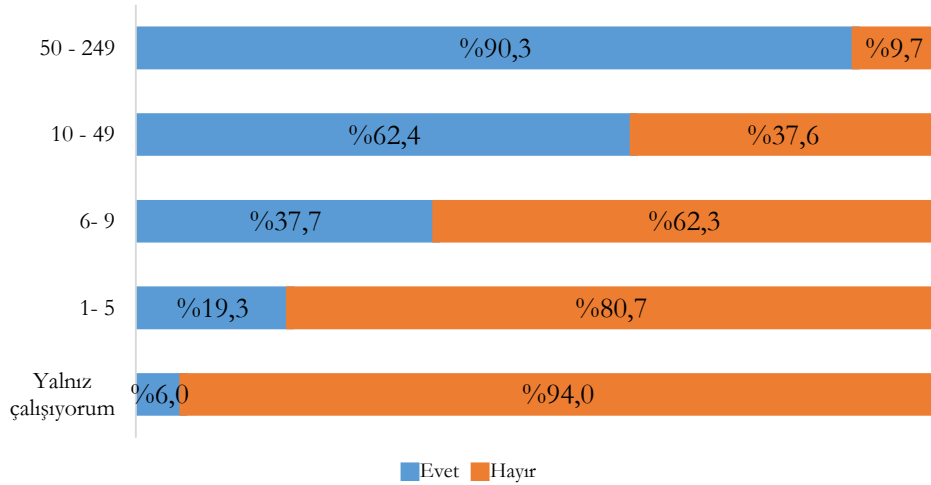


## Yaklaşık Her 10 İşletmeden 3'ünde Çalışanlara Koronavirüs Bulaşmış.

“Soru 4. Çalışanlarınızda koronavirüs vakası çıktı mı?” sorusuna işletmelerin %32,1’i evet cevabı vermiştir.

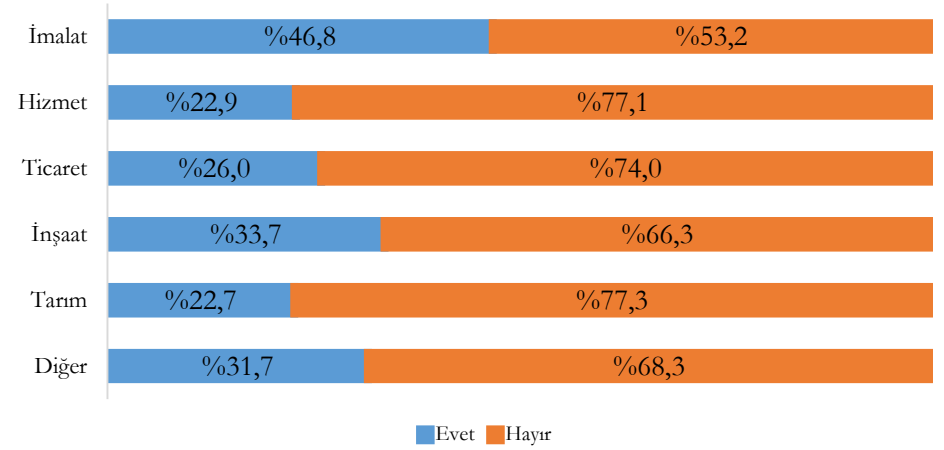
Çalışanlarında koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %37,2’si 10-49 arası çalışanı olan, %26,5’i 1-5 arası çalışanı olan, %20,5’i ise 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise küçük ve orta ölçekli işletmelerin payı azalmakta, mikro ölçekli işletmelerin payı artarak %88,4’e çıkmaktadır. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 12 – Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



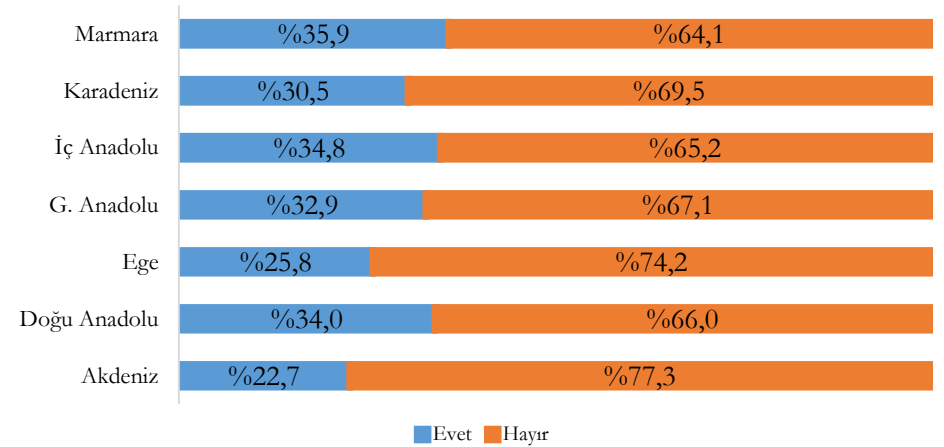
Çalışanlarında koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %49,2’si imalat ve %34,8’i hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise hizmet sektörünün payı artarak %55,2’ye çıkmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 13 – Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Sektörel Dağılımı**



Çalışanlarında koronavirüs tespit edildiğini belirten işletmelerin %37,8’i Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Koronavirüs tespit edilmediğini belirten işletmelerde ise Marmara Bölgesinin oranı düşerek %31,9 olmaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

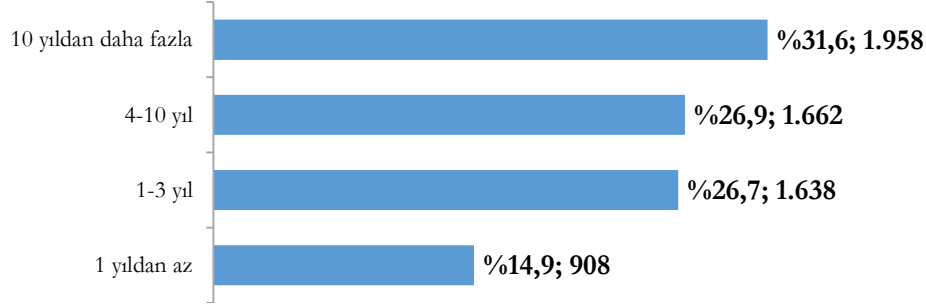
**Grafik 14 – Çalışanlarda Koronavirüs Tespit Etme Durumunun Bölgesel Dağılımı**



## İşletmelerin %58,5'i 4 Yaşından Büyüktür.

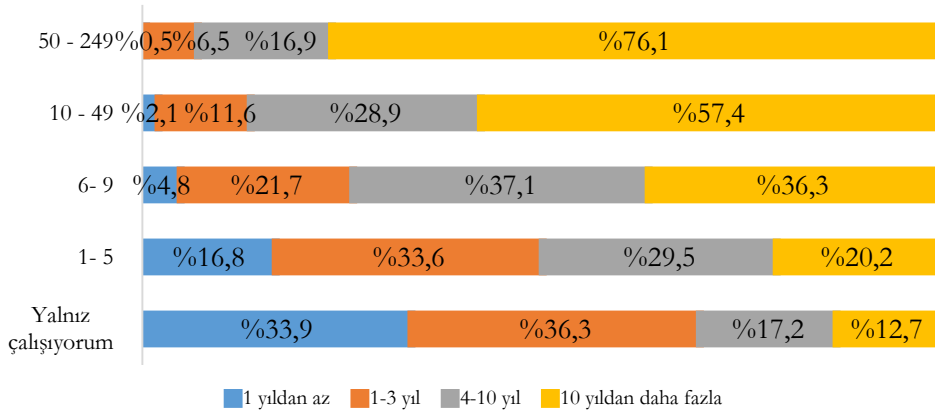
“Soru 5. İşletmeniz kaç yıldır faaliyette?” sorusu kapsamında ankete katılan işletmelerin %31,6’sı 10 yıldan daha fazla süredir faaliyette iken 1 yıldan az bir süredir faaliyette olan işletmelerin oranı ise %14,9’dur.

**Grafik 15 – Faaliyet Süresine Göre Dağılım**



1 yıldan az süredir faaliyette olan işletmelerin %49,6’sı 1-5 arası çalışanı olan ve %44,1’i yalnız çalışan olmak üzere %97,1’i mikro ölçekli işletmelerdir. Mikro ölçekli işletmelerin oranı yıl geçtikçe düşmekte ve 10 yıldan fazla süredir faaliyette olan işletmelerde oranı %47,7’dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

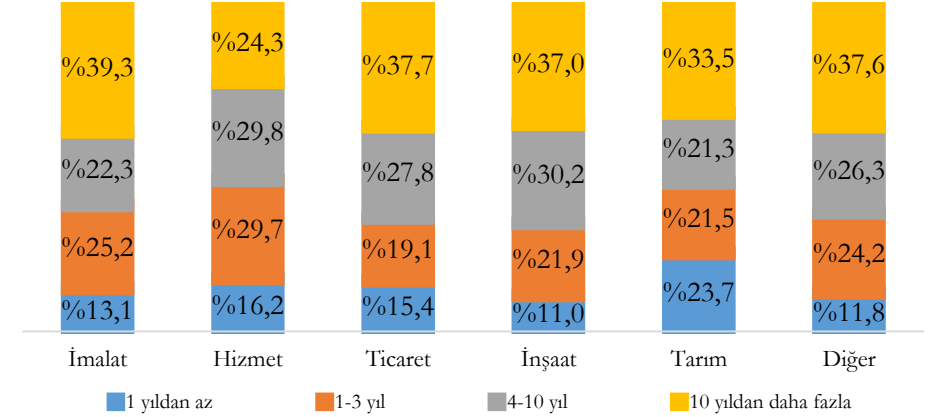
**Grafik 16 – Faaliyet Süresine Göre Ölçeksel Dağılım**



1 yıldan az süredir faaliyette olan işletmelerin %53,2’si hizmet ve %29,7’si imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. 1-3 yıl arası faaliyette olan

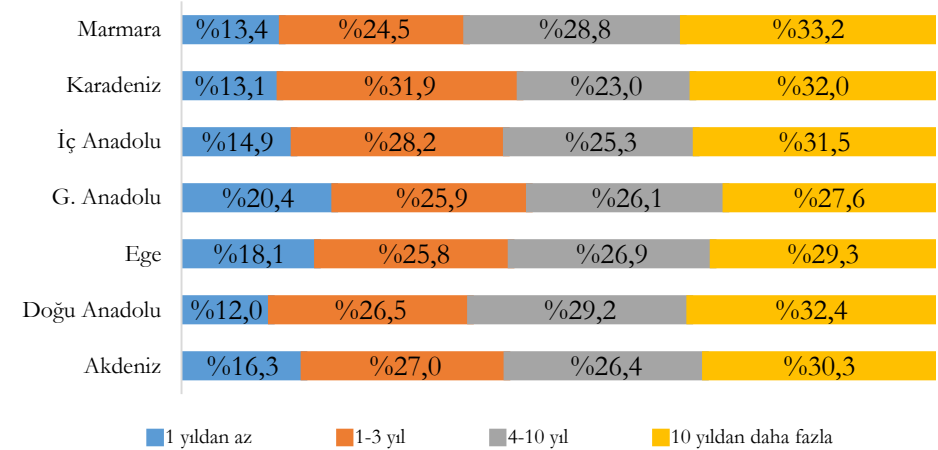
işletmelerde ise en yüksek oran hizmet sektörüne ait olup %54,1’dir. Faaliyet süresi 10 yıla kadar olan işletmelerde hizmet sektörünün payı en yüksek iken 10 yıldan fazla olan işletmelerde imalat sektörünün payı en yüksektir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 17 – Faaliyet Süresine Göre Sektörel Dağılım**



Faaliyet süresine ilişkin tüm gruplarda en yüksek oran Marmara Bölgesine ait olup her grupta payı %30’un üzerindedir.

**Grafik 18 – Faaliyet Süresine Göre Bölgesel Dağılım**

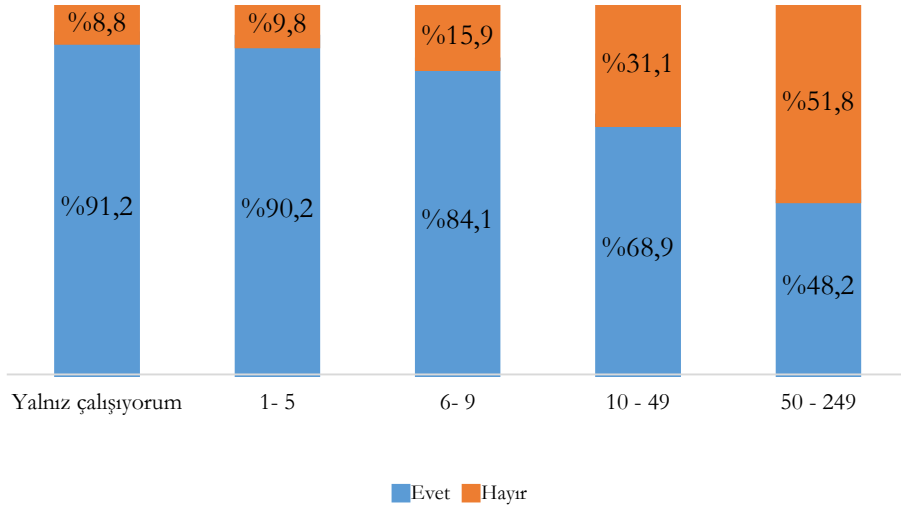


## İşletmelerin Büyük Bir Kısmı İşyerinde Kiracıdır.

“Soru 7. İşyerinizde kiracı mısınız?” sorusuna işletmelerin %82,6’sı evet cevabını vermiştir.

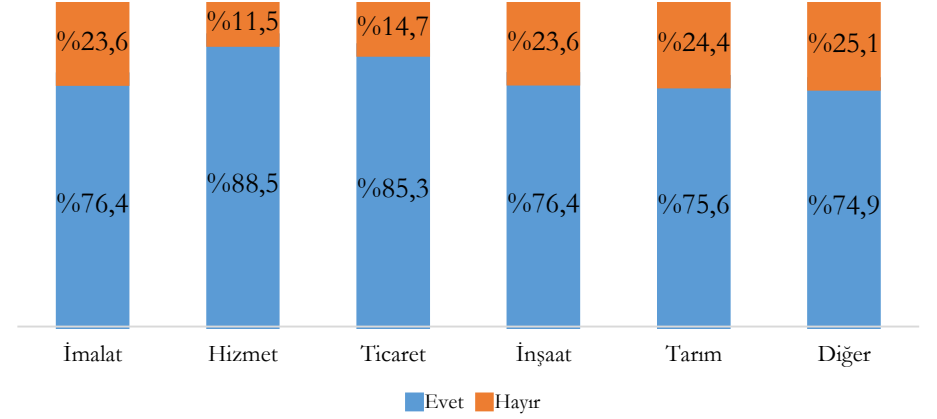
Ankete katılan işletmelerin işyerlerinde kiracı olma durumu ölçeksel bakımdan değerlendirildiğinde kiracı olduğunu belirten işletmelerin %21,3’ünün yalnız çalıştığı, %47,9’unun 1-5 arası çalışanı olduğu görülmüştür. Kiracı olmayan işletmelerde ise bu oranlar düşmüş olup sırasıyla %9,9 ve %24,7’dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 19 – İşyerinde Kiracı Olma Durumuna Göre Ölçeksel Dağılım**



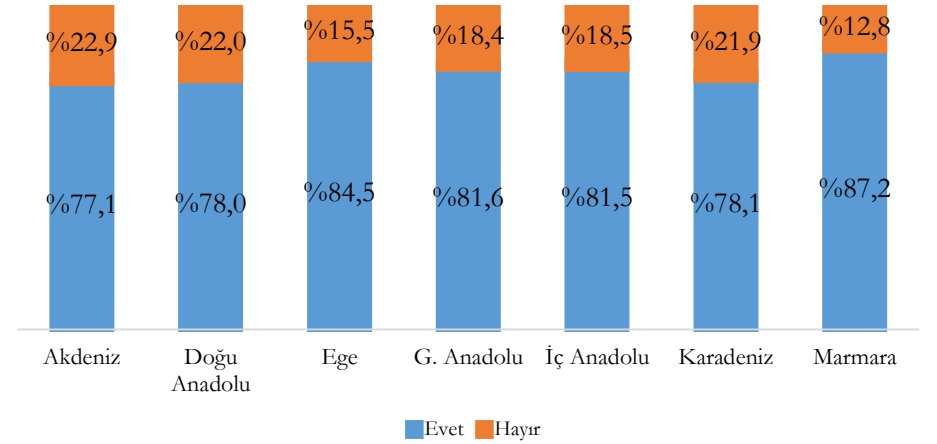
İşyerinde kiracı olanların %52’si hizmet sektöründe ve %31,1’i imalat sektöründedir. Bu oranlar kiracı olmayanlarda değişerek hizmet sektörünün oranı %32,6 ve imalat sektörünün oranı %46,2 olmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 20 – İşyerinde Kiracı Olma Durumuna Göre Sektörel Dağılım**



Bölgesel bakımdan kira durumu değerlendirildiğinde; kiracı olduğunu belirten işletmelerin %35,6’sı Marmara Bölgesinde, %19,2’si İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Kiracı olmayan işletmelerde Marmara ve Ege Bölgesinin oranlarında düşüş, diğer bölgelerin oranlarında ise artış olduğu görülmektedir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

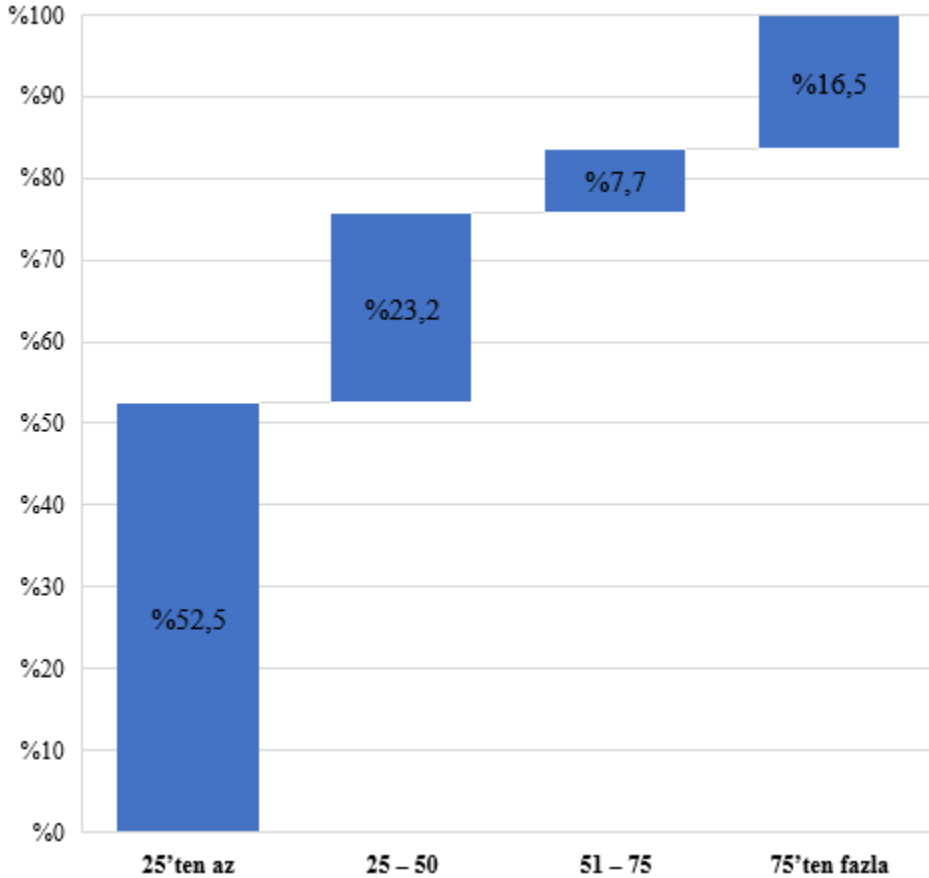
**Grafik 21 – İşyerinde Kiracı Olma Durumuna Göre Bölgesel Dağılım**



## İşletmelerin %83,5'inin Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gideri 75.000 TL'den Azdır.

“Soru 8. Koronavirüs salgını öncesinde işletmenizin tahmini aylık ortalama sabit gideri (örn: kira, elektrik/doğalgaz/ su/ internet faturaları, vergiler, sigorta giderleri vs) yaklaşık ne kadardı?” sorusu için işletmelerin %52,5'inin tahmini aylık ortalama sabit gideri 25.000 TL'den azdır.

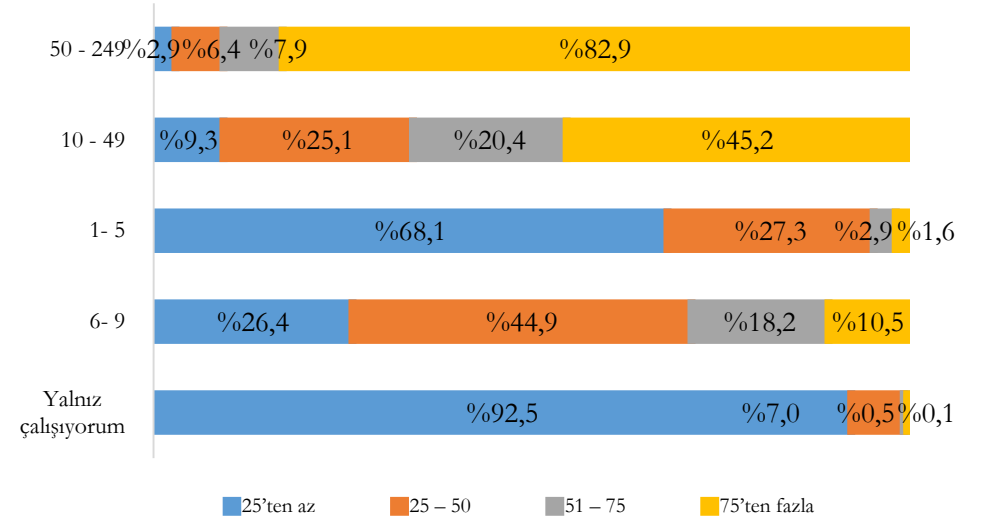
**Grafik 22 – Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gider Dağılımı (Bin TL)**



Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- 25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %96,2'sinin mikro ölçekli işletmeler (%34,1'i yalnız çalışan, %57'si 1-5 arası çalışanı olan ve %5,2'si 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 25.000 TL üstü gider dilimlerinde mikro ölçekli işletmelerin payı azalmakla birlikte 25.000 – 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %71,5'inin 1-9 arası çalışanı olan işletmeler olduğu,
- Gider dilimleri büyüdükçe küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı,
- 75.000 TL'den fazla aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %52,4'ünün küçük ve %36,6'sının orta ölçekli işletmeler olduğu söylenebilir.

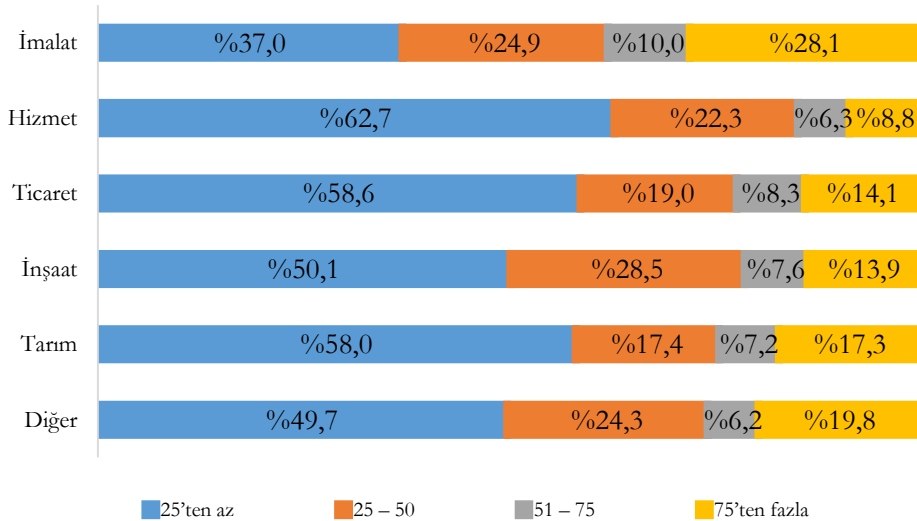
**Grafik 23 - Tahmini Aylık Ort. Sabit Giderin Ölçeksel Dağılımı (Bin TL)**



Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. İmalat sektöründeki işletmelerin %37'sinin aylık sabit gideri 25.000 TL'nin altında iken diğer sektörlerin hemen hemen yarısı veya yarıdan fazlasının aylık sabit gideri 25.000 TL'nin altındadır. Bu bilgiye ilaveten,

- 25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %58,1'i hizmet, %23,7'si imalat ve %7,2'si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 25.000 TL üstü gider dilimlerinde imalat sektörünün payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Buna göre 25.000 – 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %36,1'i, imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Aynı oran 51.000 – 75.000 TL arası gider dilimi için %43,4, 75.000 TL üstü gider dilimi için %57,5'tir.
- İmalat sektörünün tersine hizmet sektörünün oranı gider dilimleri büyüdükçe düşmektedir. Buna göre 25.000 – 50.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %46,7'si, 51.000 – 75.000 TL arası aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %39,4'ü, 75.000 TL'den fazla aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %25,8'i hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

**Grafik 24 - Tahmini Aylık Ort. Sabit Giderin Sektörel Dağılımı (Bin TL)**

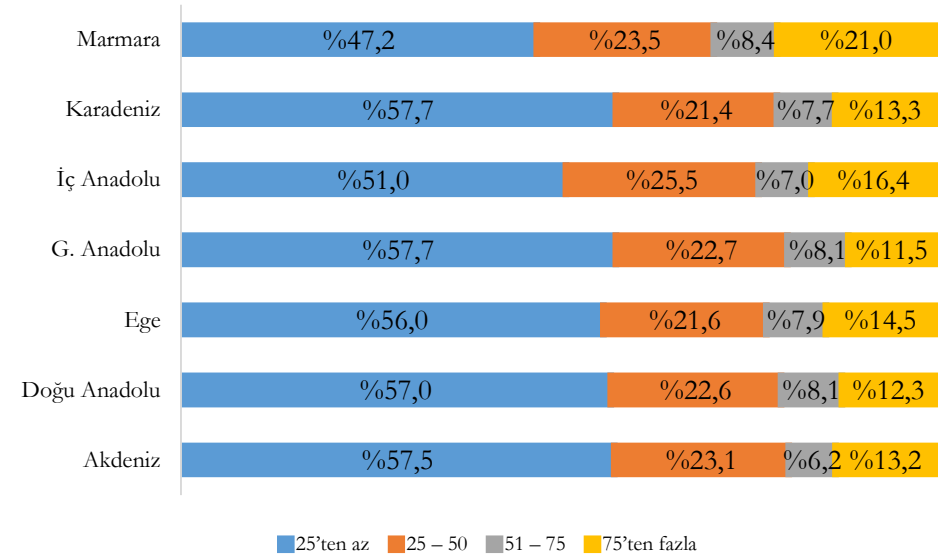


Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

25.000 TL'den az aylık ortalama sabit gideri olan işletmelerin %30,3'ü Marmara, %18,9'u İç Anadolu, %14,8'i Ege Bölgesinde yer almaktadır.

Gider dilimleri arttıkça Marmara Bölgesindeki işletmelerin de payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Bu bölgedeki işletmelerin 75.000 TL üstü gider dilimindeki oranı %42,7'dir.

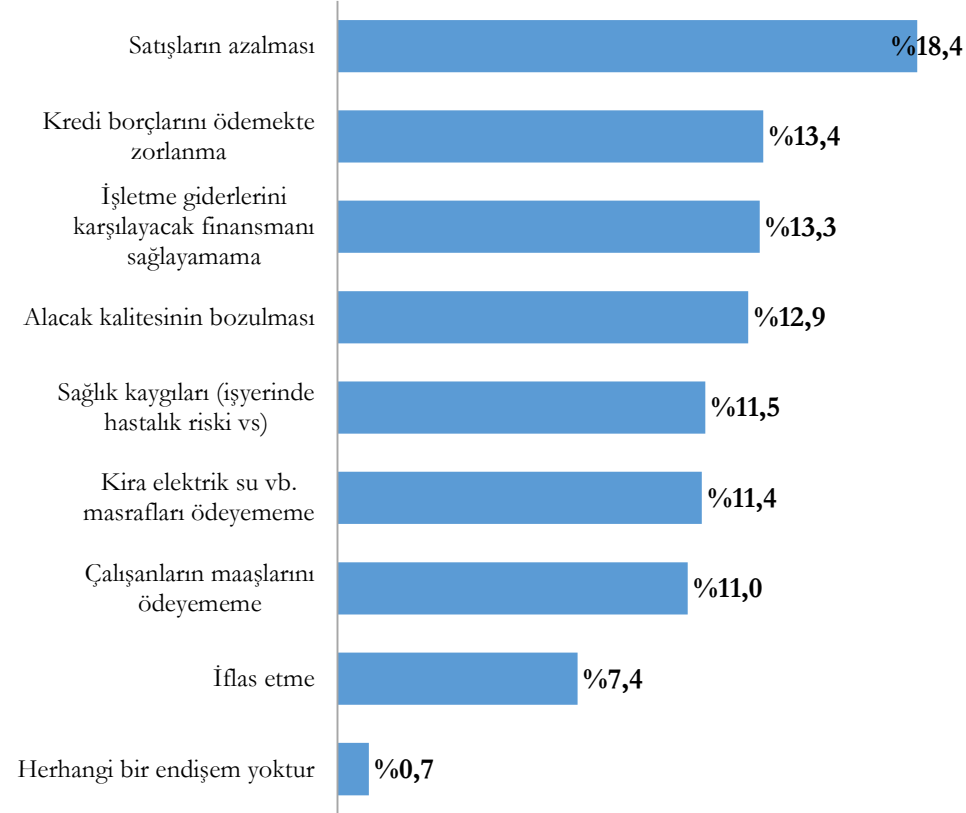
**Grafik 25 - Tahmini Aylık Ort. Sabit Giderin Bölgesel Dağılımı (Bin TL)**



## İşletmelerin En Büyük Endişesi Satışların Azalmasıdır.

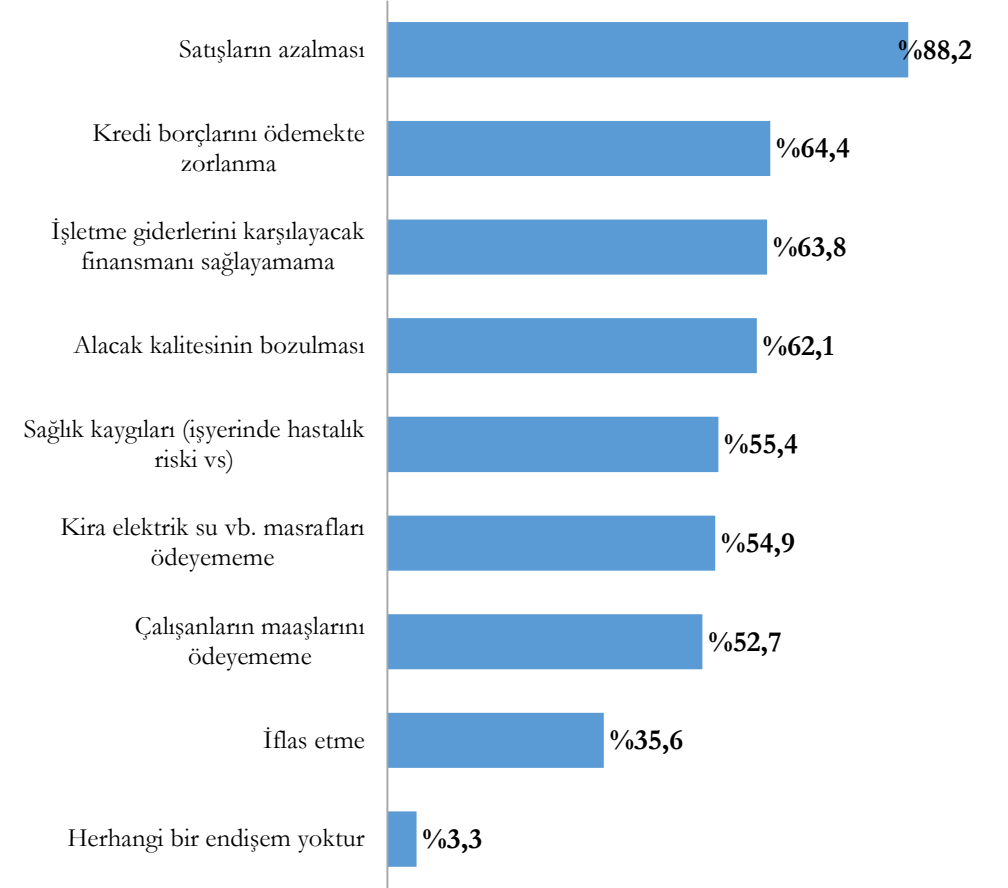
“Soru 9. Koronavirüs salgınından dolayı faaliyetlerinizi yürütmeye ilgili endişeleriniz nelerdir?” sorusu kapsamında işletmelerin ne gibi endişeleri olduğu sorulmuştur.

**Grafik 26 – Faaliyete Yönelik Endişeler – Verilen Cevapların Dağılımı**



İşletmeler tarafından salgından dolayı faaliyetleri yürütmeye en çok endişe duyulan husus satışların azalması ve en az endişe duyulan husus iflas etme olmuştur.

**Grafik 27 – Faaliyete Yönelik Endişeler – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı**

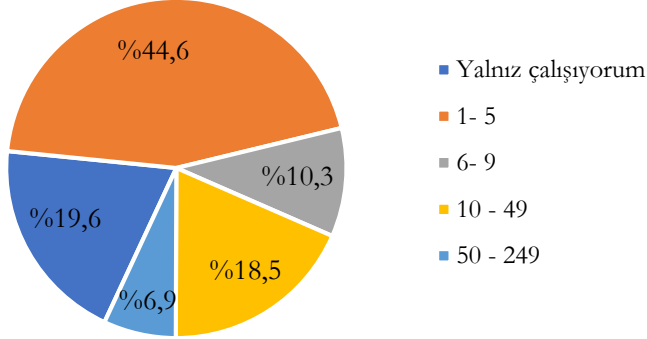


İşletmelerin %88,2'si satışların azalmasının en çok endişe duyulan husus olduğunu belirtmiştir.

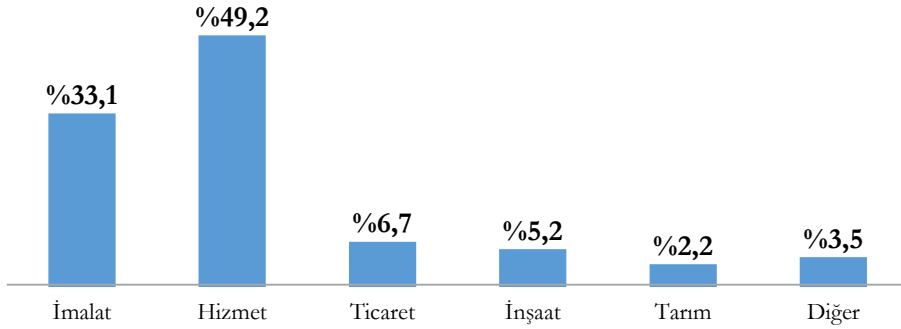
## Satışların Azalması Endişesi (Soru 9 Devamı)

Satışların azalmasından endişe duyan işletmelerin; %74,6'sı mikro ölçekli işletme, %49,2'si hizmet sektöründe ve %33,4'ü Marmara Bölgesindedir.

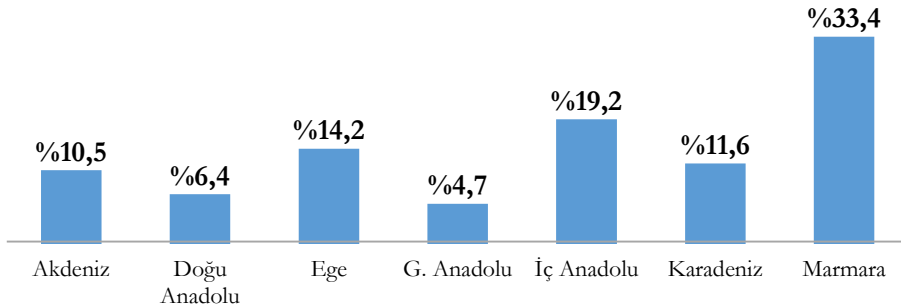
**Grafik 28 – Satışların Azalması Endişesinin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 29 – Satışların Azalması Endişesinin Sektörel Dağılımı**



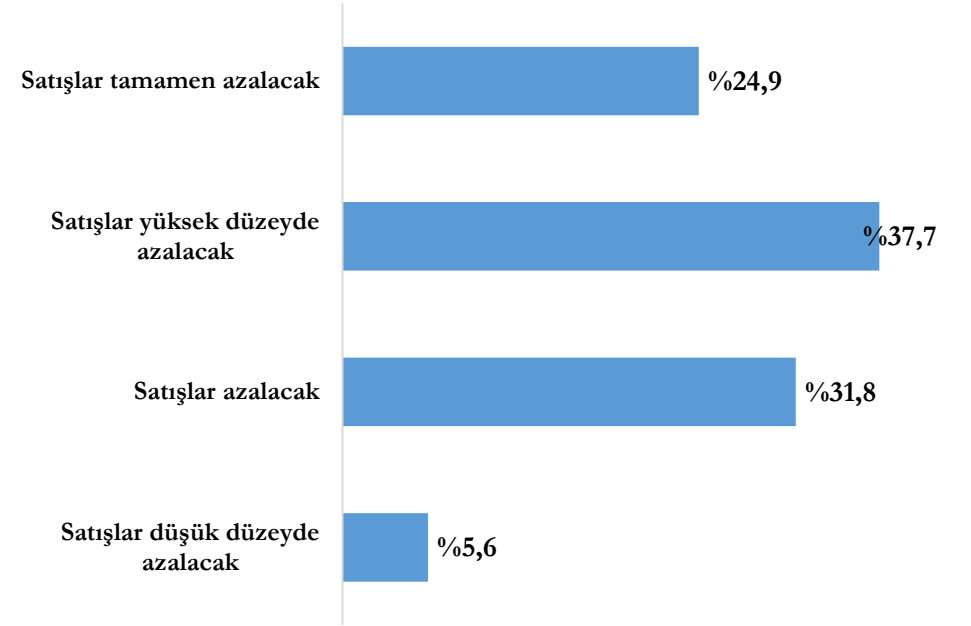
**Grafik 30 – Satışların Azalması Endişesinin Bölgesel Dağılımı**



## Satışların Azalma Düzeyi (Soru 9 Devamı)

Ankete katılan işletmeler tarafından koronavirüs salgınından dolayı faaliyetlerini yürütmeye ilgili en çok dile getirilen endişe olan satışların azalmasının düzeyine ilişkin dağılım aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

**Grafik 31 – Satışların Azalma Düzeyi**

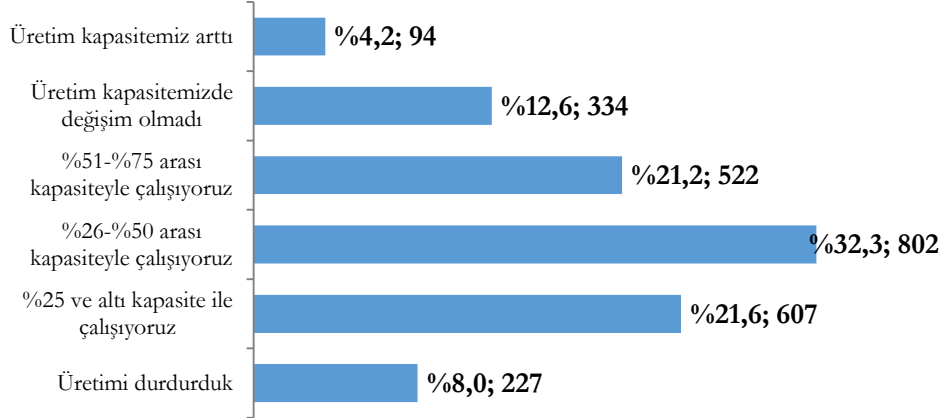


Satışların azalması endişesi duyan işletmelerin %37,7'si satışların yüksek düzeyde azalacağını, %24,9'u ise tamamen azalacağını belirtmiştir.

## İşletmelerin Yarısı %50'nin Altında Bir Kapasite ile Çalışıyor.

“Soru 10. Koronavirüs’ten üretim kapasiteniz ne kadar etkilendi?” sorusu için %25 ve altı kapasite ile çalıştığını belirten işletmelerin oranı %21,6, x %53,9’dur. Bu soru sadece imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirten ve soruyu cevaplayan 2.586 işletme için analiz edilmiştir.

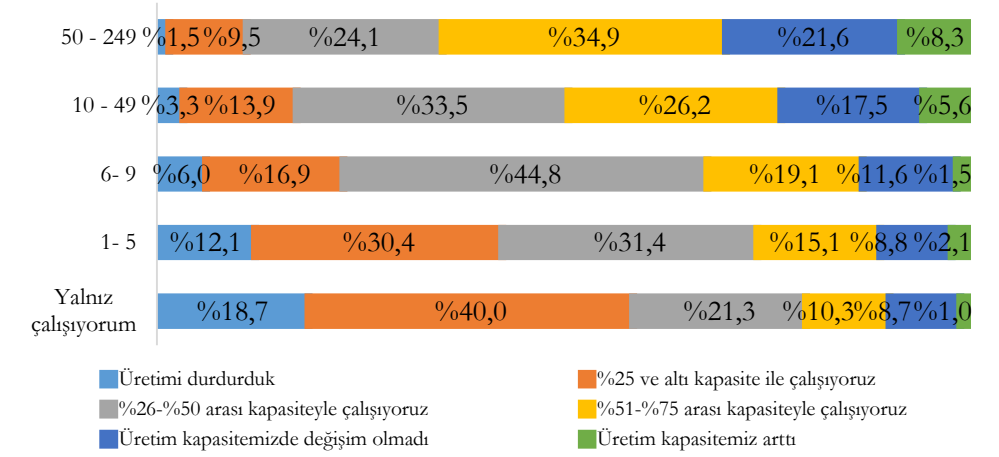
**Grafik 32 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimleri**



Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Üretimini durduran işletmelerin %88,5’inin mikro ölçekli işletmeler (%30,4’ü yalnız çalışan, %51,1’i 1-5 arası çalışanı olan ve %7’si 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- Üretim kapasitesini arttıran işletmelerin %39,4’ünün 10-49 arası çalışanı olan işletmeler olduğu, üretim kapasitesi değişmeyenlerde bu tür işletmelerin oranının %34,1 olduğu,
- %25 ve altı kapasite ile çalışan işletmelerin %79,9’unun mikro ölçekli işletmeler olduğu ve kapasite kullanım yüzdesi arttıkça bu işletmelerin oranının azaldığı, buna karşın 10-49 arası ve 50-249 arası çalışanı olan işletmelerin oranının arttığı,
- %25 ve altı kapasite ile çalışan işletmelerin %14,8’inin 10-49 arası çalışanı olan işletmeler olduğu ve bu oranın %51-%75 arası kapasite ile çalışanlar içinde %32,8 olduğu söylenebilir.

**Grafik 33 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimlerinin Ölçeksel Dağılımı**

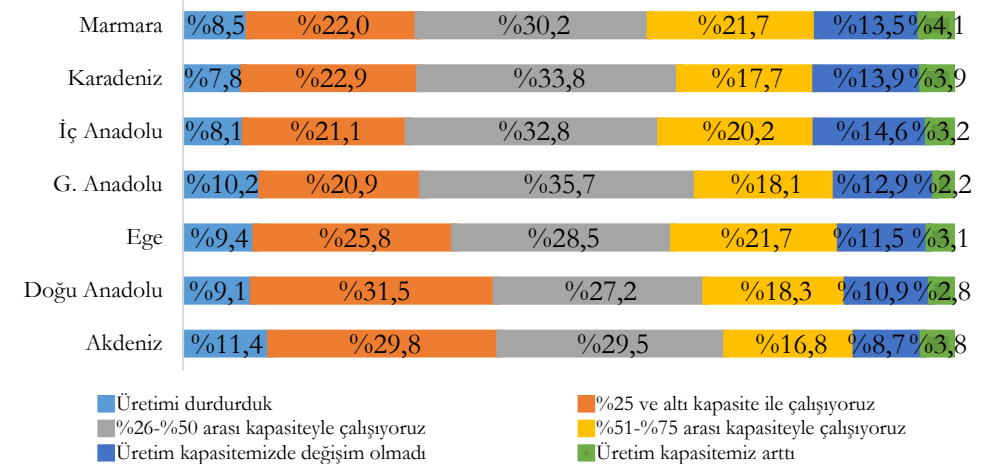


Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

Üretimini durduran işletmelerin %33,5’inin ve üretim kapasitesi arttıran işletmelerin %40,1’inin Marmara Bölgesinde olduğu,

Belirli bir kapasite ile çalışma durumlarının hepsinde Marmara Bölgesinin oranının en yüksek olduğu söylenebilir.

**Grafik 34 – İşletmelerin Üretim Kapasitesi Değişimlerinin Bölgesel Dağılımı**



## Salgının En Büyük Etkisi Satışların Azalması Olmuştur.

“Soru 12. Koronavirüs salgınının işletmenize etkileri nelerdir?” sorusu kapsamında işletmelere salgının etkileri seçenekli olarak sorulmuştur.

**Grafik 35 – Salgının İşletmelere Etkileri – Verilen Cevapların Dağılımı**



Satışların azalması ve alacakların tahsil edilmesinde sıkıntılar yaşama salgının en önemli etkileri olarak belirtilmiştir.

**Grafik 36 – Salgının İşletmelere Etkileri – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı**

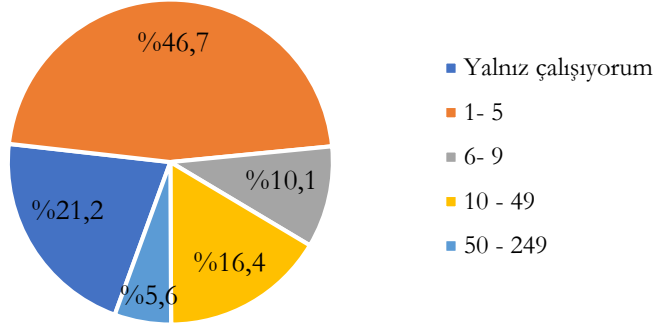


İşletmelerin %74,9'u satışların azalmasını salgının en büyük etkisi olarak belirtmiştir.

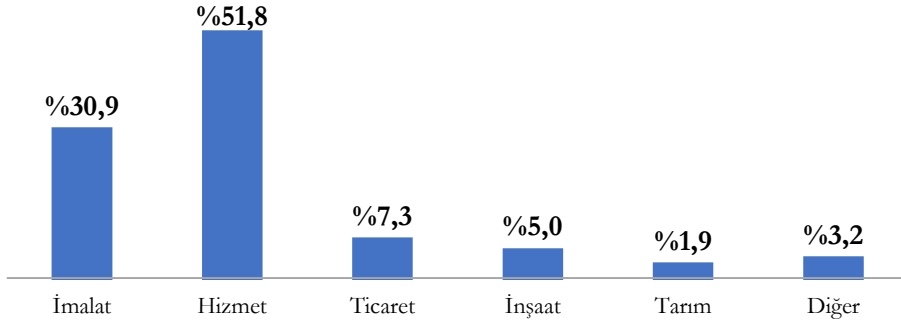
## Satışların Azalması (Soru 12 Devamı)

Salgının satışların azalmasına etki edeceğini düşünen işletmelerin; %78'i mikro ölçekli işletme, %51,8'i hizmet sektöründe ve %33,4'ü Marmara Bölgesindedir.

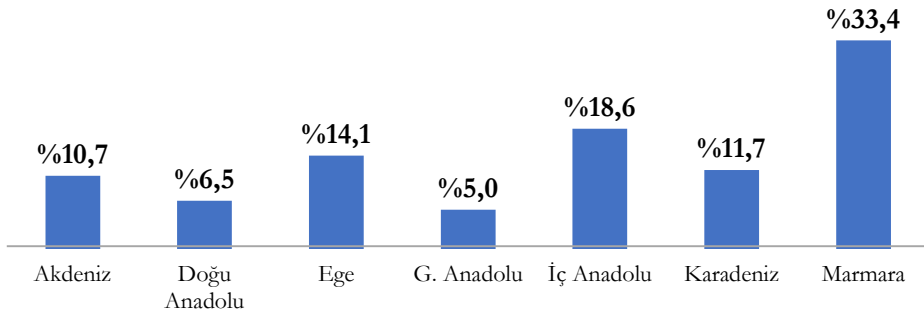
**Grafik 37 – Satışların Azalması Etkisinin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 38 - Satışların Azalması Etkisinin Sektörel Dağılımı**



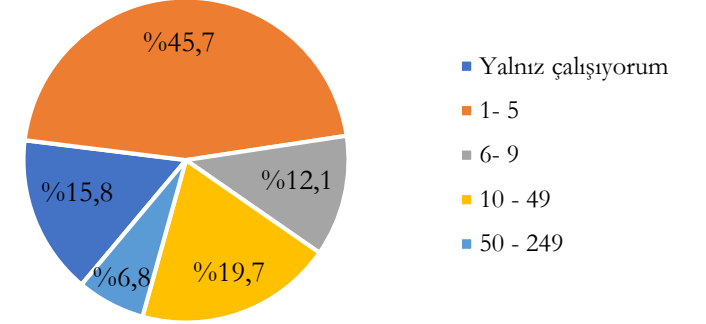
**Grafik 39 - Satışların Azalması Etkisinin Bölgesel Dağılımı**



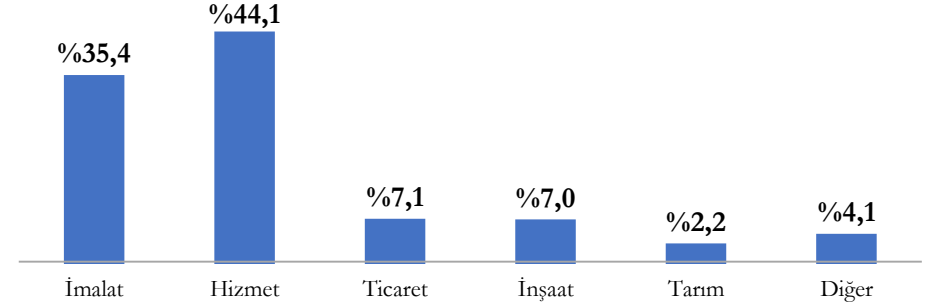
## Alacakların Tahsil Edilmesinde Sıkıntılar Yaşama (Soru 12 Devamı)

Salgın nedeniyle alacakların tahsilinde sıkıntı yaşayan işletmelerin; %73,5'i mikro ölçekli işletme; %44,1'i hizmet sektöründe ve %32,7'si Marmara Bölgesindedir.

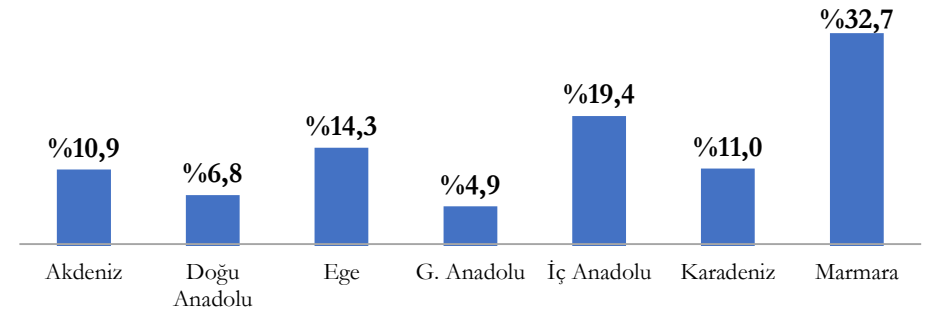
**Grafik 40– Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 41 – Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Sektörel Dağılımı**



**Grafik 42 – Alacakların Tahsilinde Sıkıntı Yaşama Etkisinin Sektörel Dağılımı**

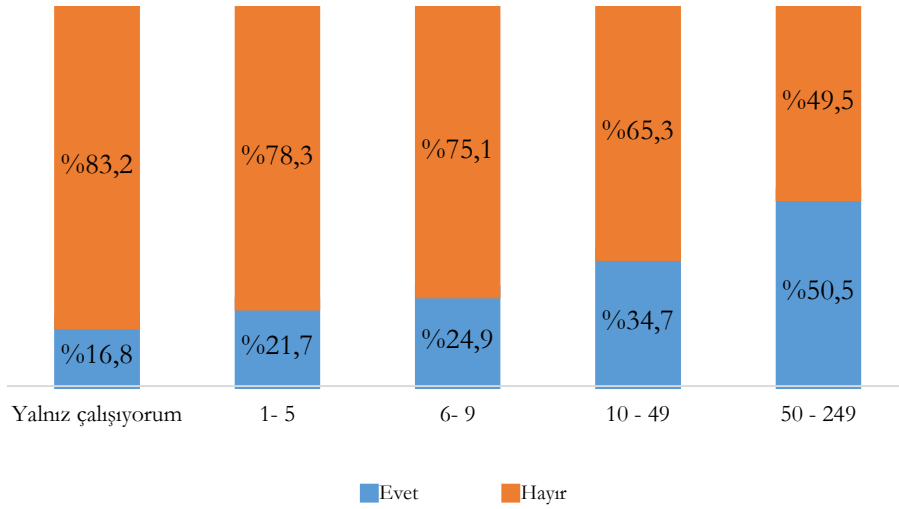


## İşletmelerin %74,4'ünün Acil Durum Stratejisi Yok.

“Soru 13. İşletmenizin kriz, afet, salgın ve benzeri durumlar için hazırlanmış olduğu bir acil durum stratejisi var mıydı (örn: kötü günlere hazırlıklı olmanızı sağlayacak ilave bir kaynak, yol haritası gibi)?” sorusuna işletmelerin %25,6’sı evet cevabını vermiştir.

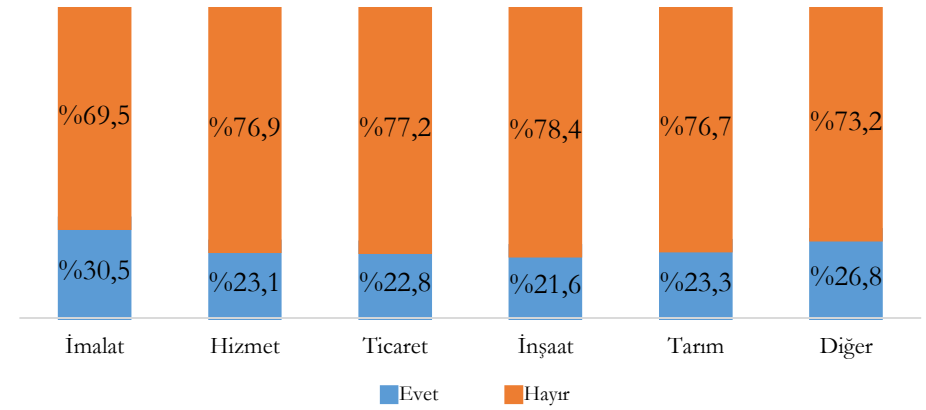
Acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %12,7’si yalnız çalışan ve %37,1’i 1-5 arası çalışana sahip işletmelerdir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 43 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



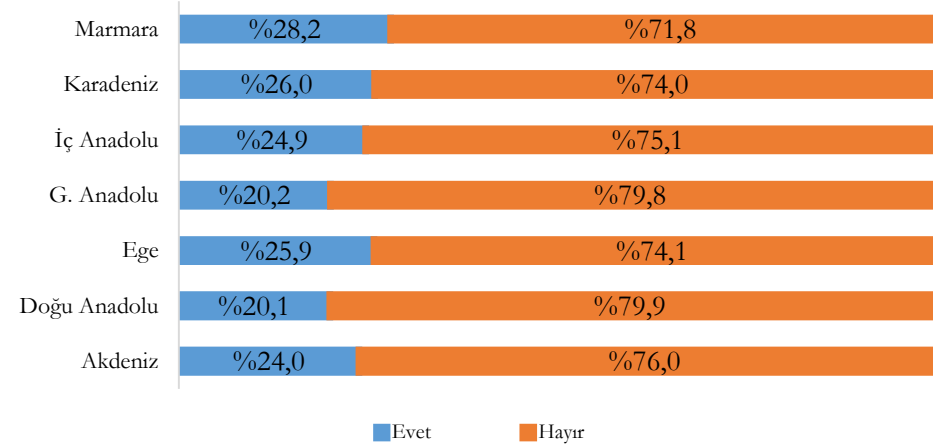
Sektörel açıdan ise acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %43,9’unun hizmet sektörü işletmeleri olduğu görülmektedir. Bu sektörü %40,1 ile imalat sektörü işletmeleri takip etmiştir. Acil durum stratejisine sahip olmadığını belirten işletmelerin ise %50,4’ü hizmet sektörü işletmeleridir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 44 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Sektörel Dağılımı**



Bölgesel açıdan acil durum stratejisine sahip olduğunu belirten işletmelerin %37,1’inin Marmara Bölgesindeki işletmeler olduğu görülmektedir. Bu bölgeyi %18,9 ile İç Anadolu Bölgesindeki işletmeler takip etmektedir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

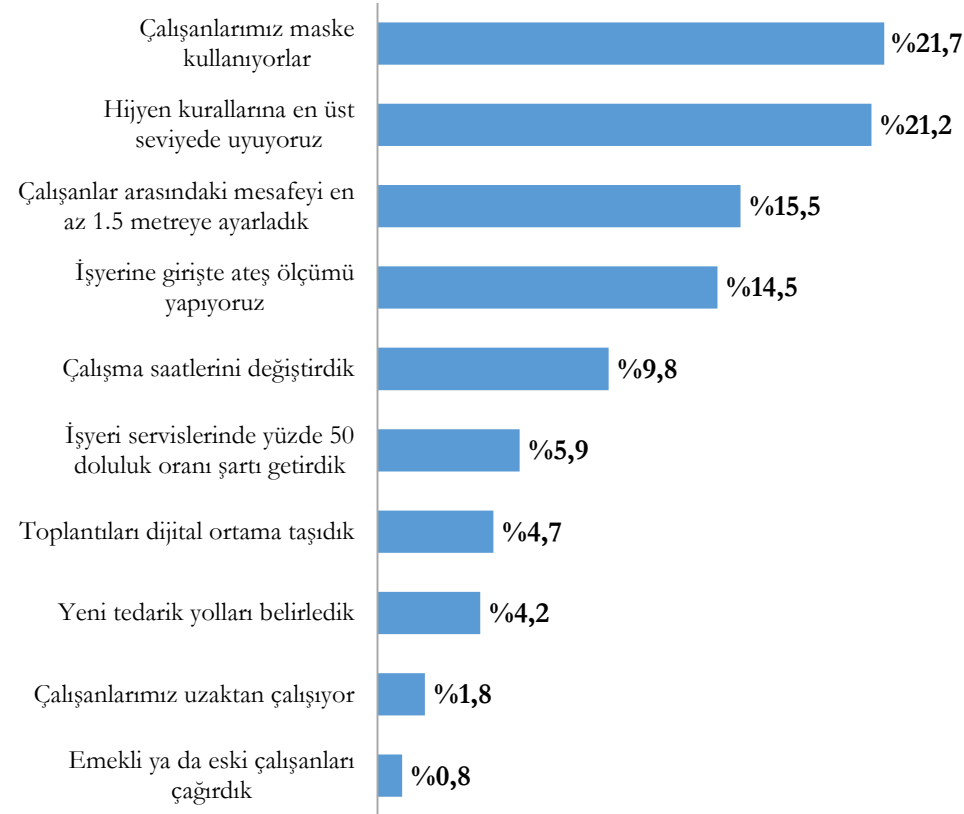
**Grafik 45 – Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumunun Bölgesel Dağılımı**



## Üretimin Sürekliliğini Sağlamada Maske Kullanımı ve Hijyen Kurallarına Uyma Ön Planda.

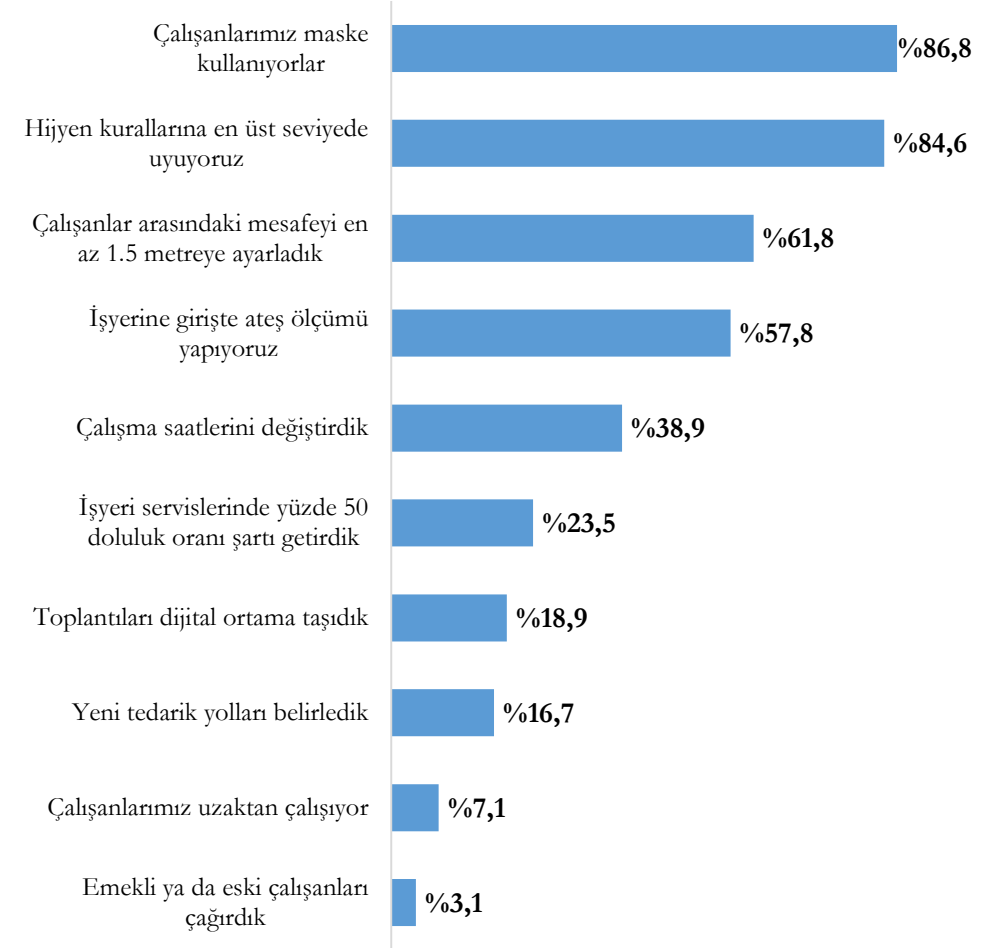
“Soru 14. Üretimin sürekliliği için ne gibi önlemler aldınız?” sorusu kapsamında işletmelere aldıkları önlemler seçenekli olarak sorulmuştur. Bu soru sadece imalat sektöründe faaliyet gösterdiğini belirten ve soruyu cevaplayan 2.039 işletme için analiz edilmiştir.

**Grafik 46 – Üretimin Sürekliliğini Sağlamaya Yönelik Önlemler – Verilen Cevapların Dağılımı**



Çalışanların maske kullanması ve hijyen kurallarına en üst seviyede uyma, üretimin sürekliliğini sağlamaya yönelik alınan en önemli önlemler olarak belirtilmiştir.

**Grafik 47 – Üretimin Sürekliliğini Sağlamaya Yönelik Önlemler – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı**



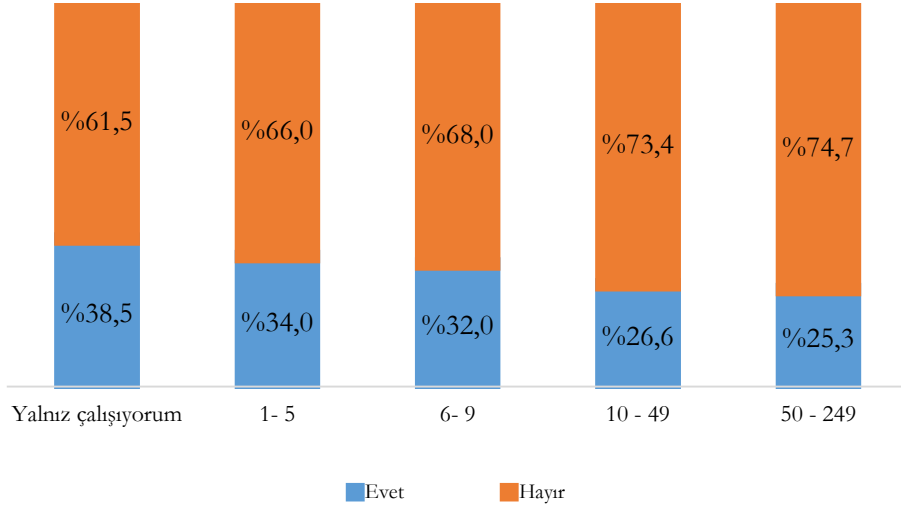
İşletmelerin %86,8'i çalışanların maske kullanması ve %84,6'sı hijyen kurallarına en üst seviyede uyma önlemlerini aldığını belirtmiştir.

## İşletmelerin Yaklaşık Üçte Biri İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımış.

**“Soru 15. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıdınız mı?”** sorusuna işletmelerin %32,6’sı evet cevabını vermiştir.

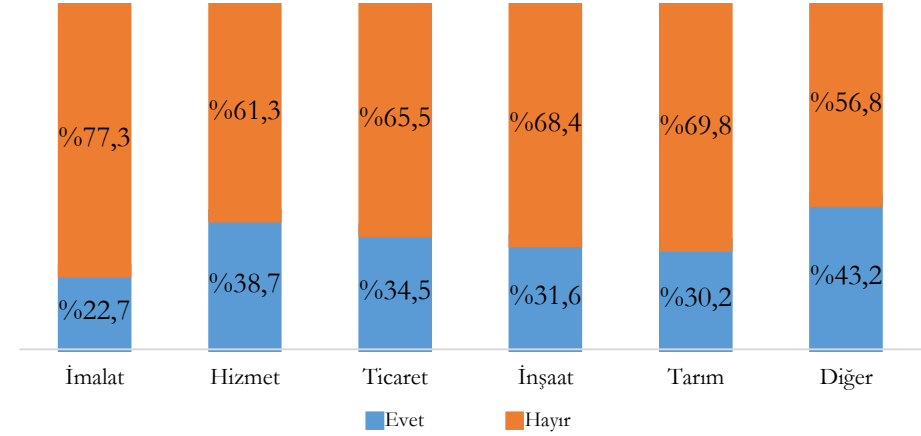
Koronavirüs salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %22,9’u yalnız çalışan ve %45,8’i 1-5 arası çalışanı olan işletmelerdir. Mikro ölçekli işletmelerin payı ise %78,8’dir. Başka bir ifadeyle, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten her 5 işletmeden 4’ü mikro ölçekli işletmedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 48 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



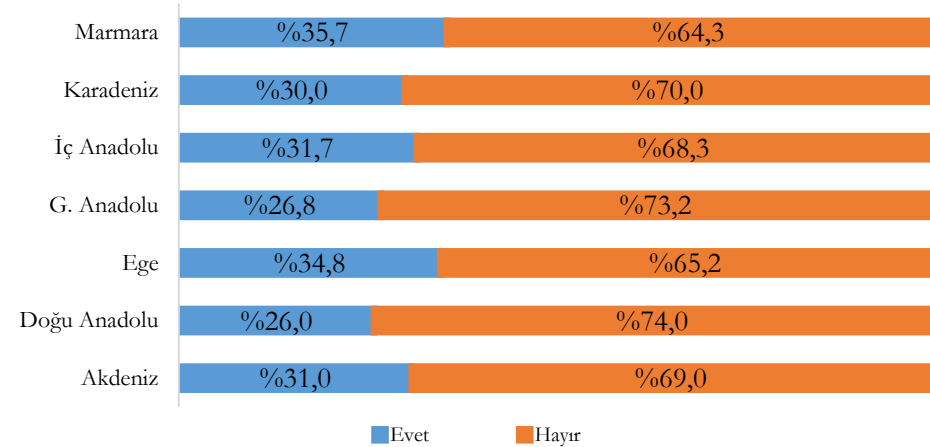
Koronavirüs salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %57,7’si hizmet ve %23,4’ü imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 49 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Sektörel Dağılımı**



Bölgesel açıdan, koronavirüs salgını ile birlikte iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten işletmelerin %37’si Marmara ve %18,9’u İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır.

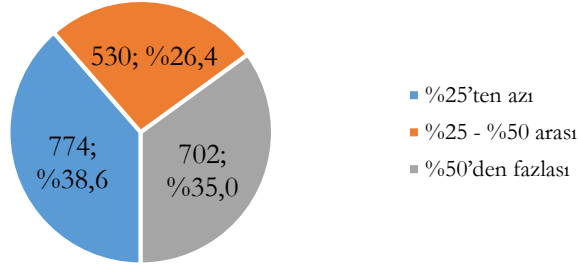
**Grafik 50 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Durumunun Bölgesel Dağılımı**



## İşletmelerin %35'i İş Hacimlerinin %50'den Fazlasını Dijital Ortama Taşımış.

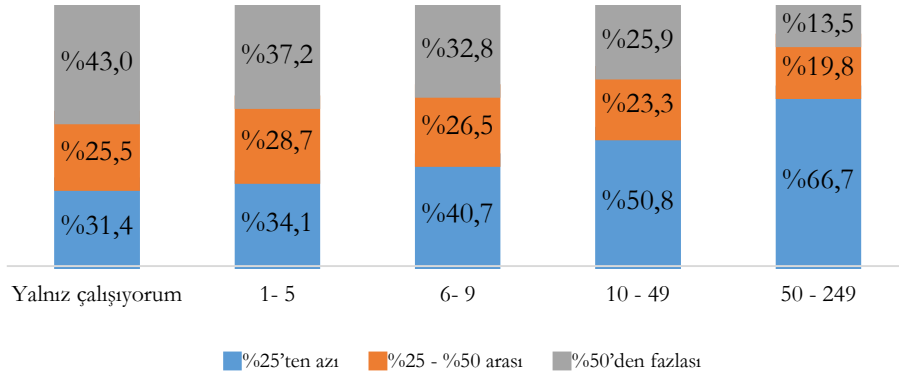
“Soru 16. İş hacminizin ne kadarını dijital ortama taşıdınız?” sorusu kapsamında işletmelerin %38,6’sı iş hacimlerinin %25’ten azını dijital ortama taşıdığını belirtmiştir. Bu soru, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten ve soruyu cevaplayan 2.006 işletme için analiz edilmiştir.

**Grafik 51 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyi**



İş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %18,7'si yalnız çalışan ve %40,6'sı 1-5 arası çalışanı olanlar olmak üzere %70'i mikro ölçekli işletmelerdir. İş hacimlerinin dijital ortama taşınmasına ilişkin dilimler büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı da artmaktadır. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

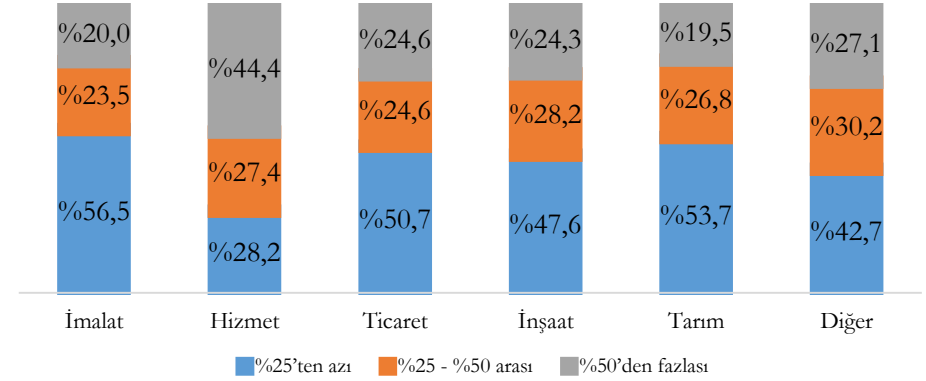
**Grafik 52 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Ölçeksel Dağılımı**



İş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %42,2'si hizmet ve %34,2'si imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. İş hacimlerinin %25-%50 arasını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %59,8'ini ve %50'den fazlasını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin ise %73,4'ünü hizmet

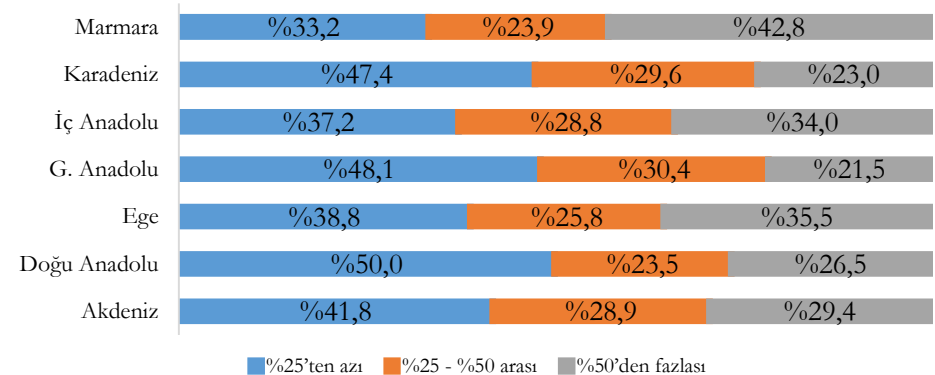
sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır. İş hacimlerinin dijital ortama taşınmasına ilişkin dilimler büyüdükçe hizmet sektöründeki işletmelerin oranı artmakta, imalat sektöründekilerin oranı azalmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 53 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Sektörel Dağılımı**



İş hacimlerinin %25'ten azını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %31,8'i, %25-%50 arasını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin %33,4'ü, %50'den fazlasını dijital ortama taşıdığını belirtenlerin ise %45,2'si Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

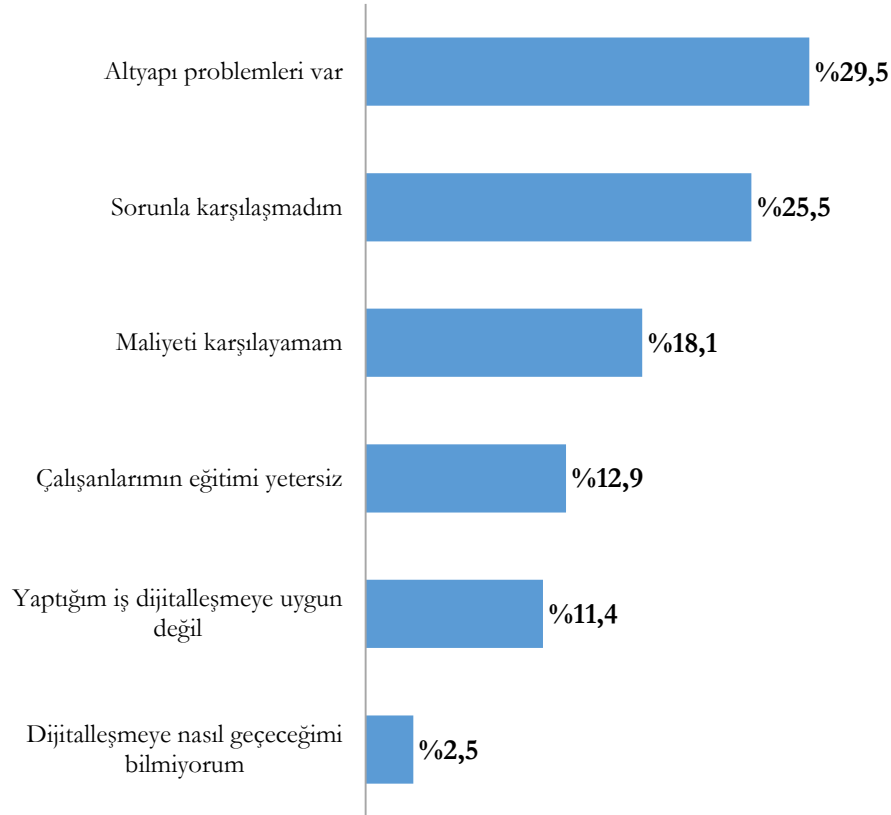
**Grafik 54 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşıma Düzeyinin Bölgesel Dağılımı**



## Dijitalleşme Sürecinde Yaşanan Sorunlar İçinde Altyapı Problemleri Ön Planda.

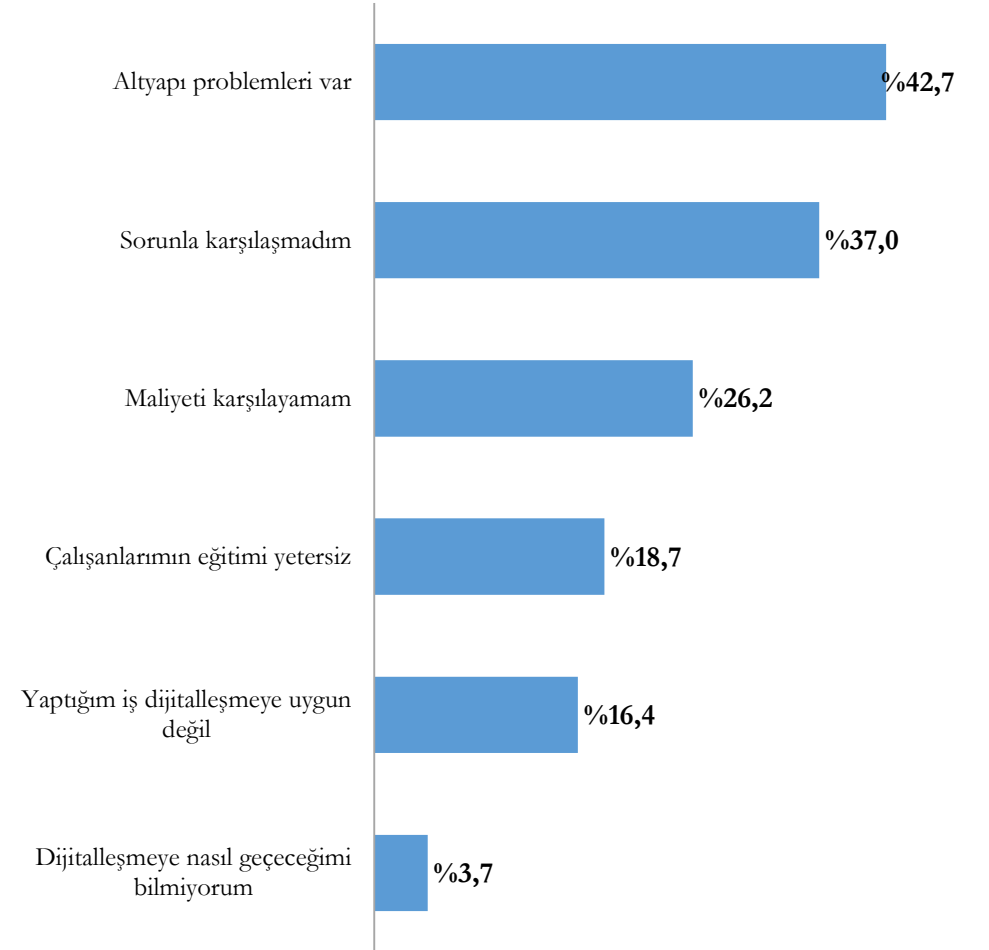
**“Soru 17. İşlerinizi dijital ortama geçirmede karşılaştığınız sorun var mı?”** sorusu kapsamında işletmelerin karşılaştıkları sorunlar seçenekli olarak sorulmuştur. Bu soru, iş hacimlerini dijital ortama taşıdığını belirten ve soruyu cevaplayan 1.983 işletme için analiz edilmiştir.

**Grafik 55 – İşletmelerin İşlerini Dijital Ortama Taşımada Karşılaştığı Sorunlar – Verilen Cevapların Dağılımı**



İşletmelerin işlerini dijital ortama taşıma sürecinde altyapı problemleri en önemli sorun olarak belirtilmiştir. İkinci sırada ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı en çok dile getirilen ifade olmuştur.

**Grafik 56 – İşletmelerin İşlerini Dijital Ortama Taşımada Karşılaştığı Sorunlar – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı**

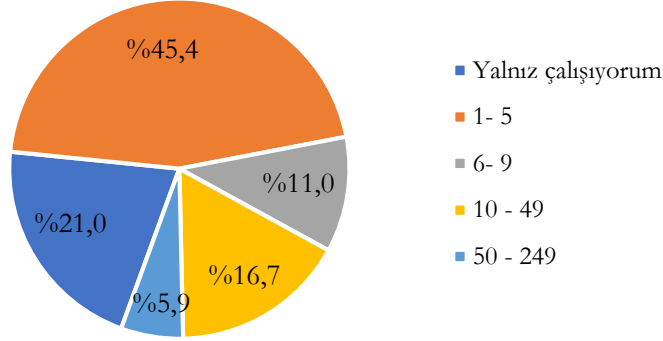


İşletmelerin %42,7'si işlerini dijital ortama taşıma sürecinde altyapı problemlerinin olduğunu ve %37'si herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir.

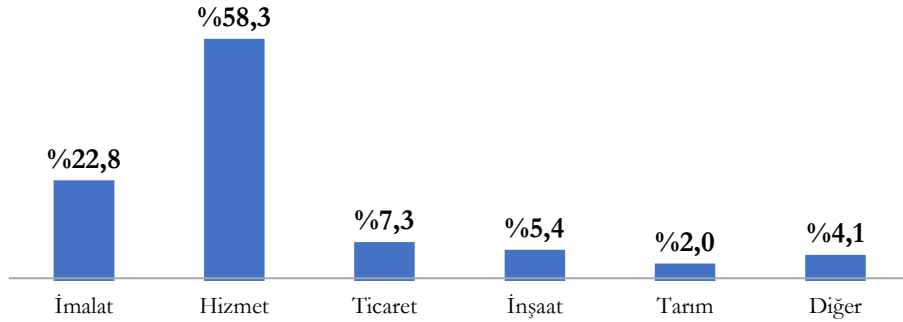
## Altyapı Problemleri (Soru 18 Devamı)

İşlerini dijital ortama taşımada altyapı problemleri yaşayan işletmelerin; %77,4'ü mikro ölçekli işletme, %58,3'ü hizmet sektöründe ve %36,8'i Marmara Bölgesindedir.

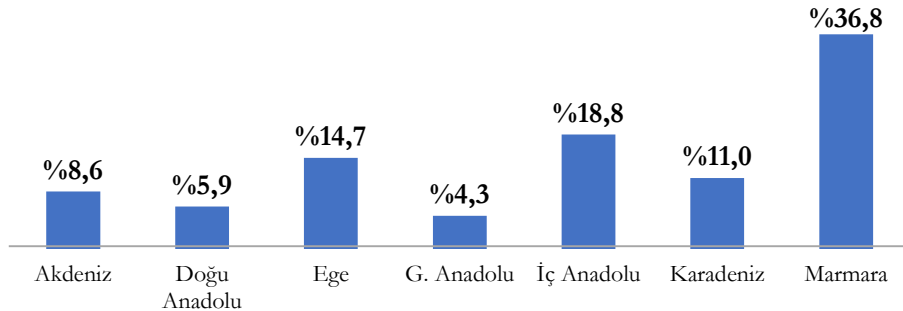
**Grafik 57 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 58 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı**



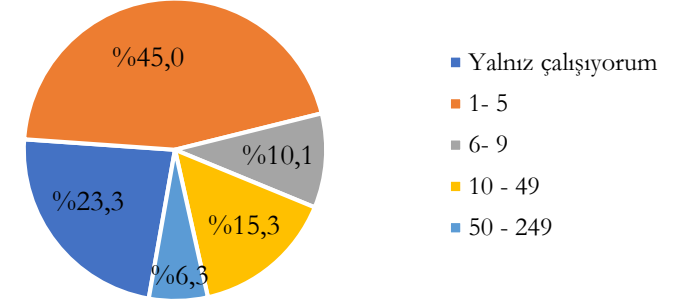
**Grafik 59 – Altyapı Problemleri Yaşayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı**



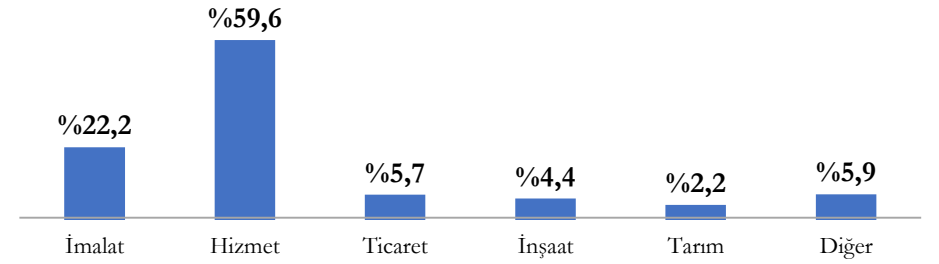
## İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamama (Soru 18 Devamı)

İşlerini dijital ortama taşımada sorun yaşamayan işletmelerin; %78,4'ü mikro ölçekli işletme, %59,6'sı hizmet sektöründe ve %39,6'sı Marmara Bölgesindedir.

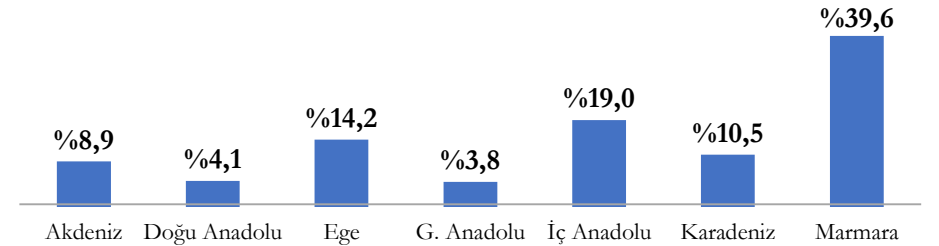
**Grafik 60 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 61 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı**



**Grafik 62 – İşlerini Dijital Ortama Taşımada Sorun Yaşamayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı**

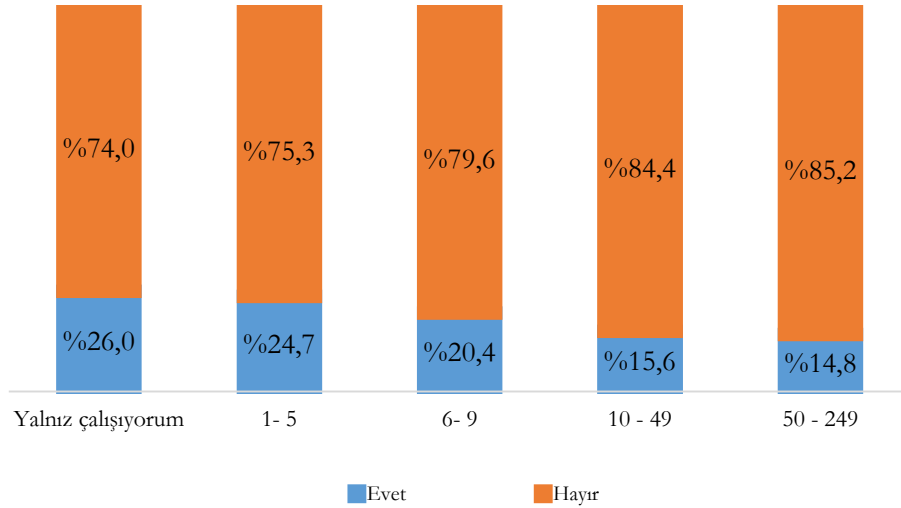


## Her Beş İşletmeden Biri İşlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlıyor.

“Soru 18. Koronavirüsle birlikte iş hacminizi dijital ortama taşıma planınız var mı?” sorusuna işletmelerin %21,8’i evet cevabını vermiştir. Bu soru, iş hacimlerini dijital ortama taşımadığını belirten ve soruyu cevaplayan 4.154 işletme için analiz edilmiştir.

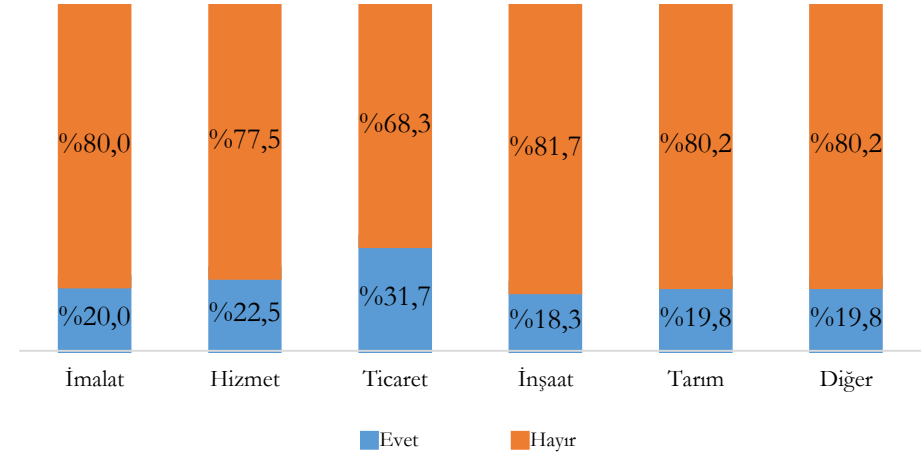
İş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %21’i yalnız çalışan, %48,8’i 1-5 arası çalışanı olan işletmelerdir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 63 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



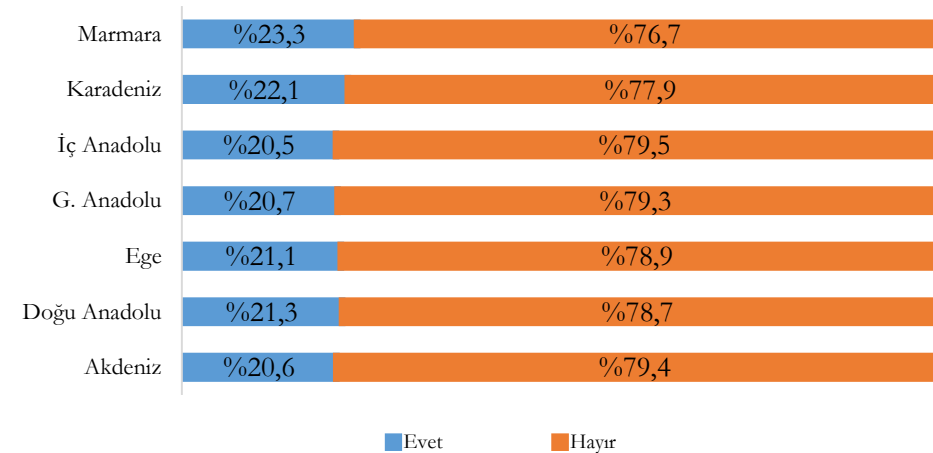
İş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %45,8’i hizmet, %35,6’sı imalat ve %9,2’si ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 64 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Sektörel Dağılımı**



Bölgesel açıdan iş hacimlerini dijital ortama taşımayı planladığını belirten işletmelerin %34,5’i Marmara, %18,6’sı İç Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

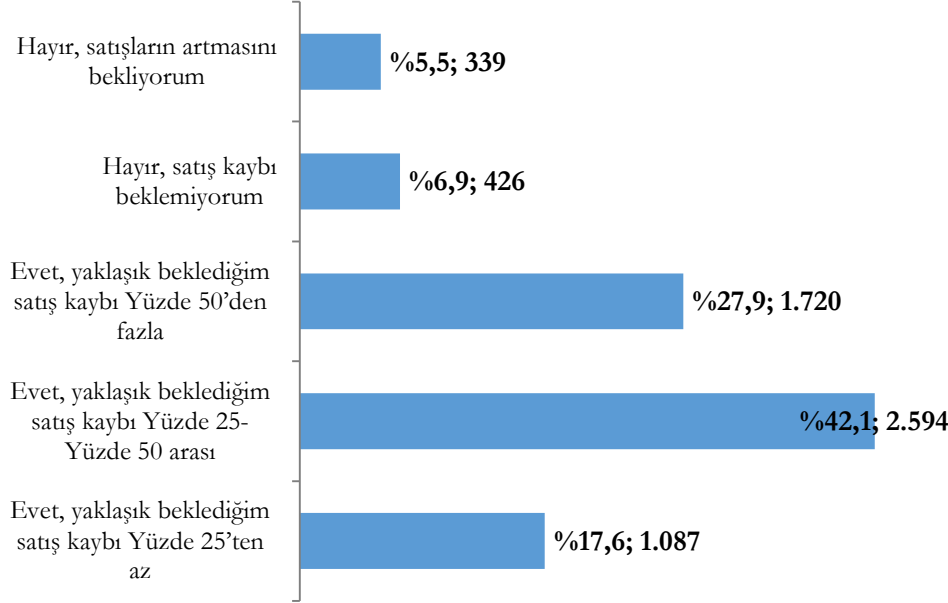
**Grafik 65 – İşletmelerin İş Hacimlerini Dijital Ortama Taşımayı Planlama Durumunun Bölgesel Dağılımı**



## İşletmelerin %87,6'sı 2021 Yılında Satış Kaybı Beklemekte.

**“Soru 19. Koronavirüs salgını sonucu, 2021 yılında satışlarınızda bir kayıp olmasını bekliyor musunuz?”** sorusu kapsamında herhangi bir oranda satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %87,6'dır. Bu işletmeler içerisinde %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin oranı %27,9'dur. İşletmelerin %5,5'lik küçük bir kesimi satışlarının artmasını beklemektedir.

**Grafik 66 – 2021 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumu**

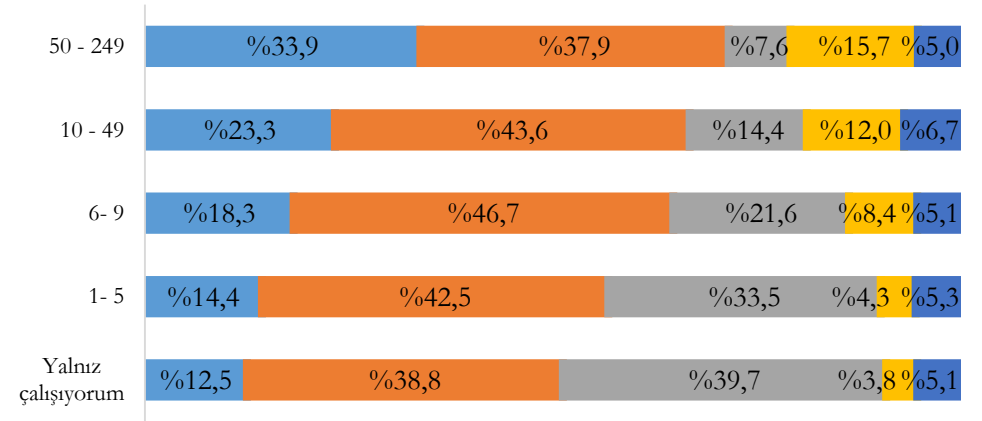


Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe satış kaybı beklentisinin azaldığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %13,8'i yalnız çalışan, %36'sı 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %60,6'sı mikro ölçekli işletmedir.

- %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %27,5'i yalnız çalışan, %52,7'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %88,2'si mikro ölçekli işletmedir.
- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı da artmaktadır.
- 10-49 arası çalışanı olan işletmelerin %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %25,4 iken %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmeler içerisindeki oranı %9,8'e düşmüştür.
- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %33,1'i 10-49 arası çalışanı olan ve %27,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %18'i yalnız çalışan, %42,5'i 1-5 arası çalışanı olan ve %23,3'ü 10-49 arası çalışanı olan işletmelerdir.

**Grafik 67 – 2021 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Ölçeksel Dağılımı**

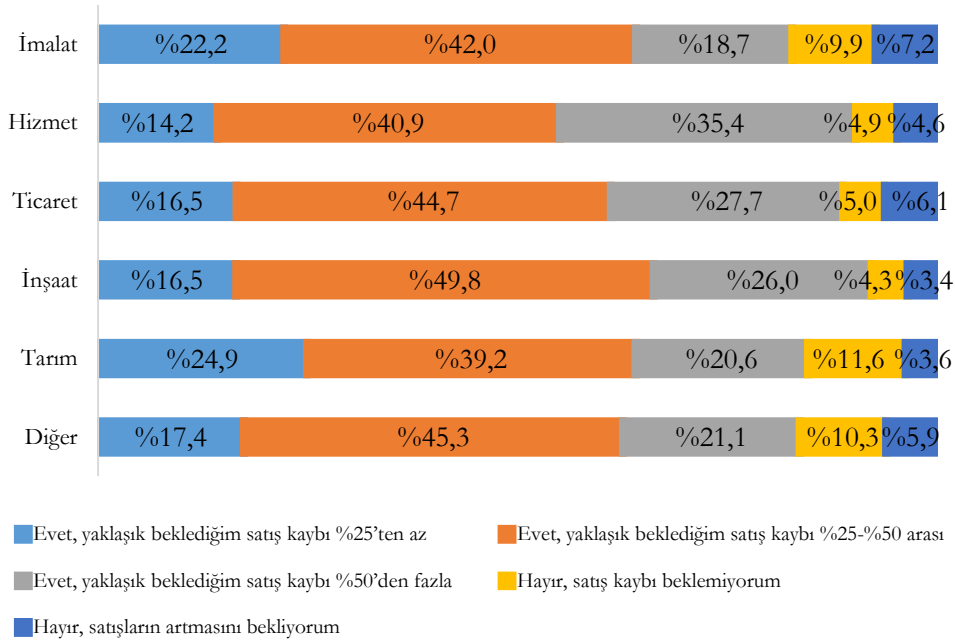


- Evet, yaklaşık beklediğim satış kaybı %25'ten az
- Evet, yaklaşık beklediğim satış kaybı %25-%50 arası
- Evet, yaklaşık beklediğim satış kaybı %50'den fazla
- Hayır, satış kaybı beklemiyorum
- Hayır, satışların artmasını bekliyorum

Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- %25'ten az satış kaybı bekleyen işletmelerin %42,7'si imalat, %39,5'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- %50'den fazla satış kaybı bekleyen işletmelerin %22,5'i imalat, %61,7'si hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Beklenen satış kaybına ilişkin dilimler büyüdükçe hizmet sektöründeki işletmelerin oranı artarken imalat sektöründeki işletmelerin oranı düşmektedir.
- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %48,4'ü imalat, %34,6'sı hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- Satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %43,8'i imalat, %40,5'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

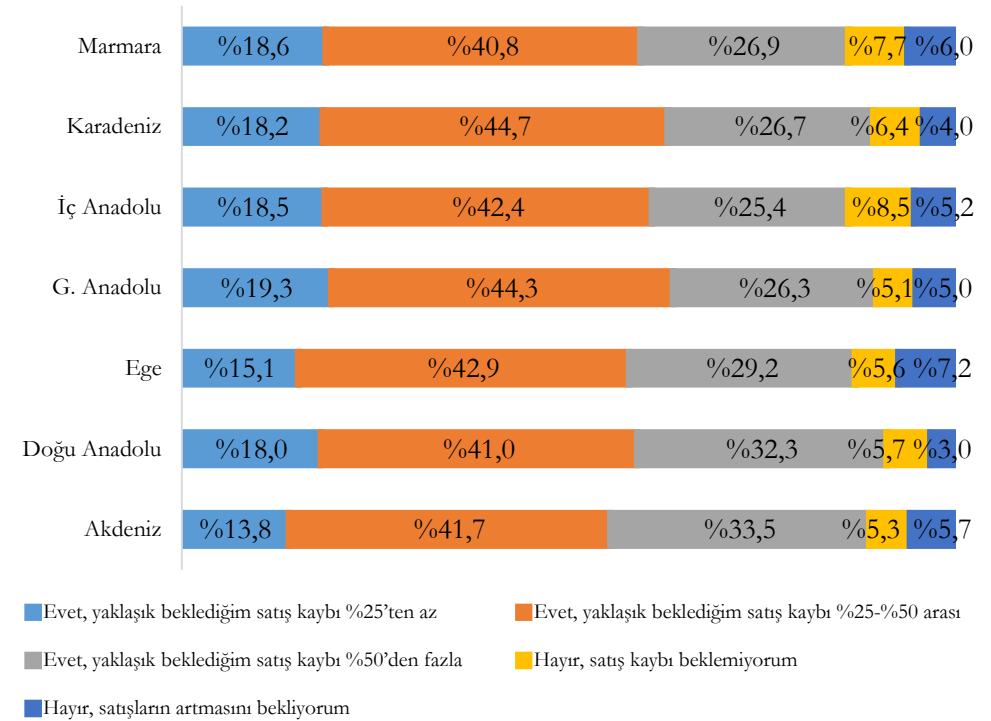
**Grafik 68 – 2021 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Sektörel Dağılımı**



Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Satış kaybı beklemediğini belirtenlerin %37,5'inin ve satışlarının artmasını beklediğini belirtenlerin %36,9'unun Marmara Bölgesinde olduğu,
- Belirli bir satış kaybına ilişkin durumların tamamında Marmara Bölgesinin oranının en yüksek olduğu söylenebilir.

**Grafik 69 – 2021 Yılında Satış Kaybı Bekleme Durumunun Bölgesel Dağılımı**

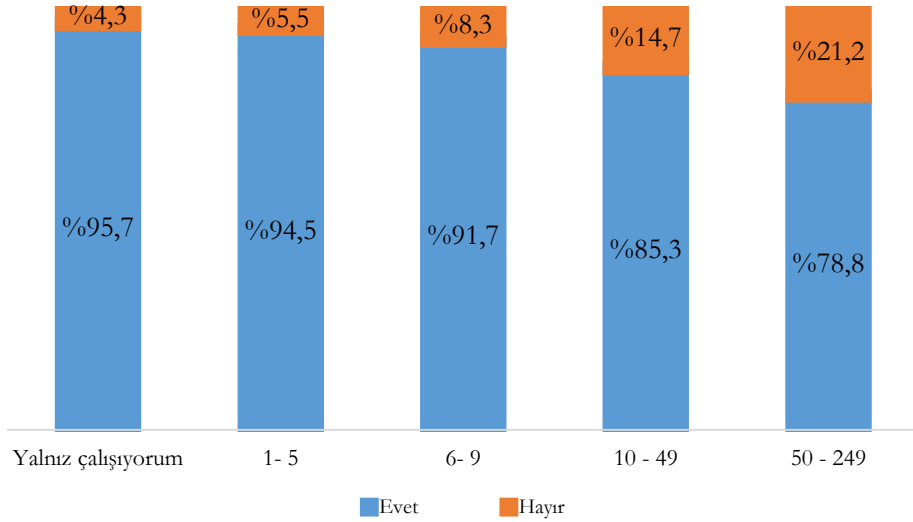


## İşletmelerin %91,5'i Nakit Akışında Sıkıntı Yaşamaktadır.

“Soru 20. Koronavirüs salgını sonucunda nakit akışında sıkıntı yaşadınız mı?” sorusuna işletmelerin %91,5'i evet cevabını vermiştir.

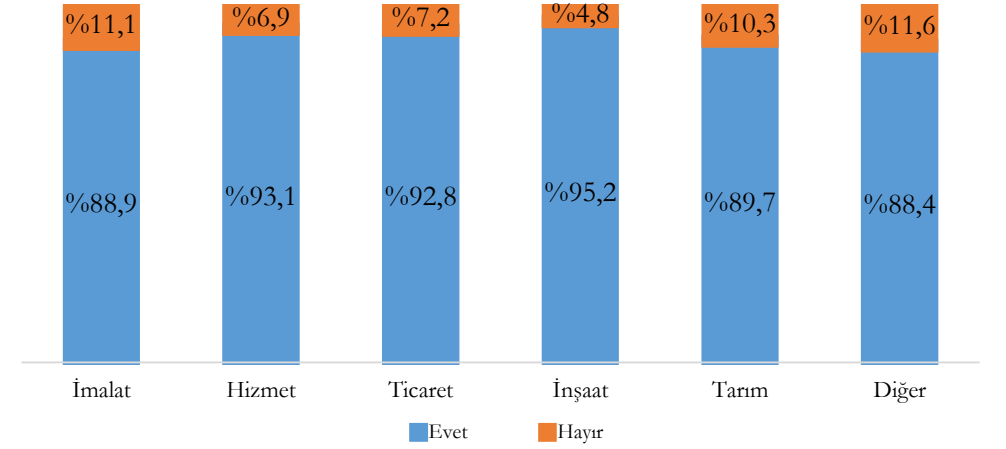
Nakit akışında sıkıntı yaşayan işletmelerin %20,3'ü yalnız çalışan, %45,4'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %75,9'u mikro ölçekli işletmedir. Ayrıca ölçek büyüdükçe nakit akışında sıkıntı yaşadığını belirten işletmelerin oranında azalış görülmektedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 70 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Ölçeksel Dağılım**



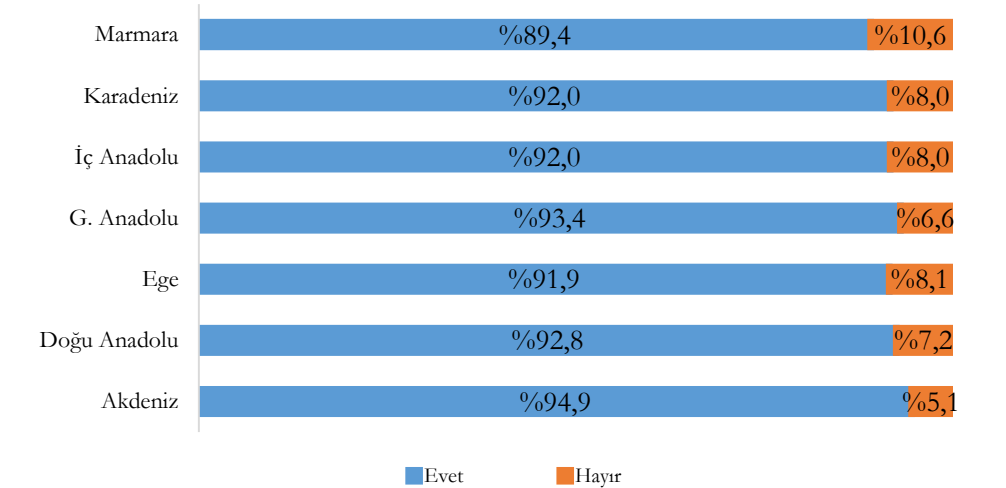
Nakit akışında sıkıntı yaşayan işletmelerin %49,5'i hizmet, %32,7'si imalat ve %6,6'si ticaret sektöründeki işletmelerdir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 71 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Sektörel Dağılım**



Bölgesel açıdan nakit akışında sıkıntı yaşayan işletmelerin %33'ü Marmara, %19,6'sı İç Anadolu ve %14,1' Ege Bölgesindedir. En düşük oran %4,9 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesine aittir. Nakit akışında sıkıntı yaşamadığını belirten işletmelerin ise %42,2'si Marmara Bölgesindedir.

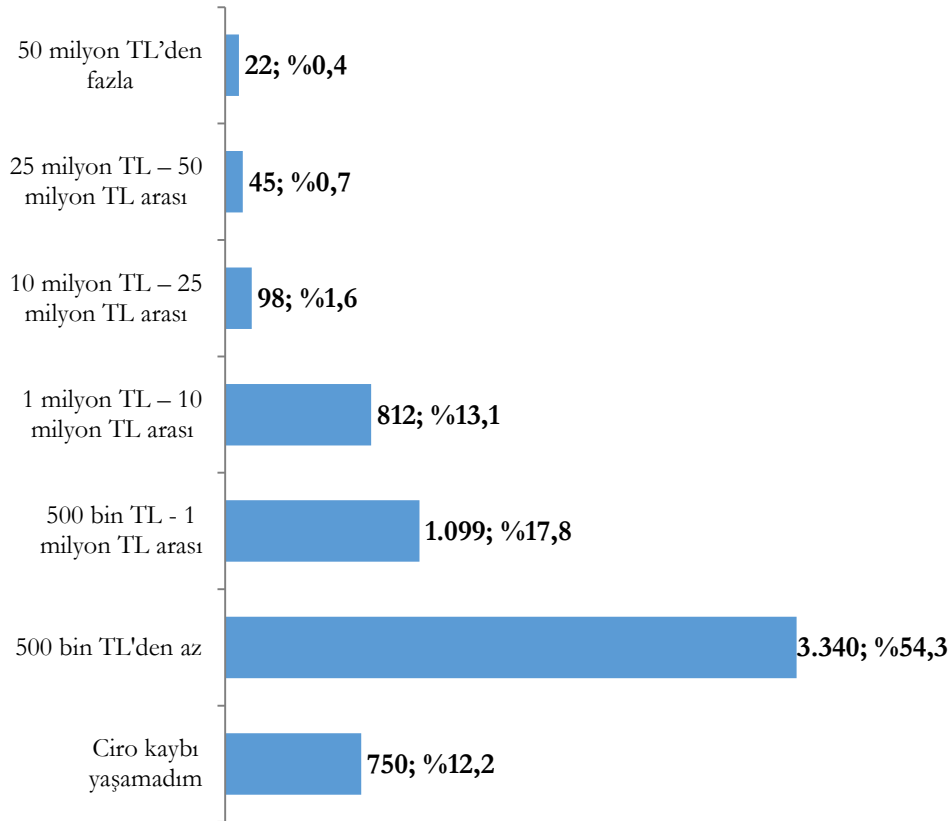
**Grafik 72 – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşanma Durumu – Bölgesel Dağılım**



## İşletmelerin %87,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Kaybı Yaşamıştır.

“Soru 21. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro kaybı yaşadığınız yaklaşık ne kadar?” sorusu için işletmelerin %54,3'ünün ciro kaybı 500 bin TL'den az, %17,8'inin ciro kaybı 500 bin – 1 milyon TL arasında ve %13,1'inin ciro kaybı 1 milyon – 10 milyon TL arasındadır. İşletmelerin %12,2'si ciro kaybı yaşamadığını belirtmiştir.

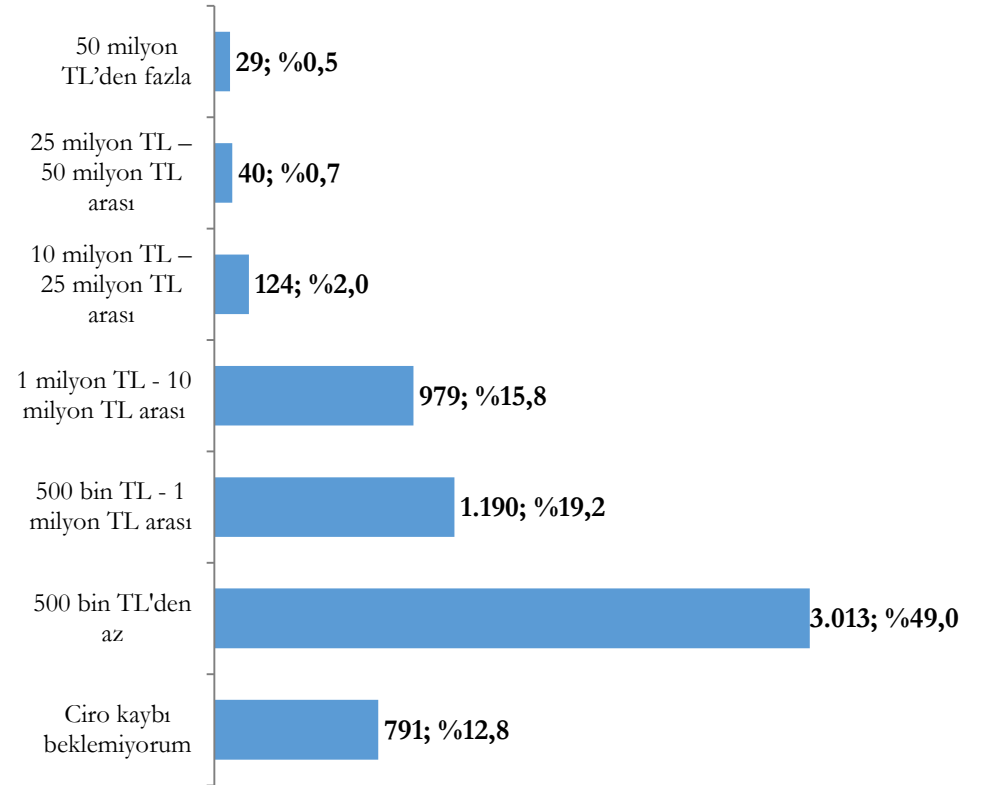
**Grafik 73 – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeyleri**



## İşletmelerin %87,2'si 2021 Yılında Ciro Kaybı Beklemektedir.

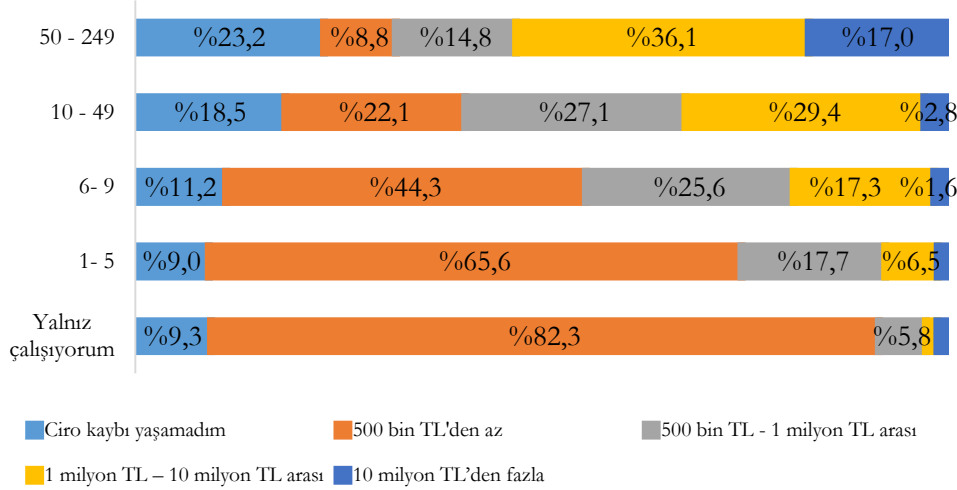
“Soru 22. Koronavirüs salgınından dolayı 2021 yılında ciro kaybı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro kaybınız ne kadar olacaktır?” sorusu için işletmelerin %49'unun koronavirüs salgınından dolayı 2021 yılında tahmini ciro kaybı 500 bin TL'den az, %19,2'sinin tahmini ciro kaybı 500 bin – 1 milyon TL arasında ve %15,8'inin tahmini ciro kaybı 1 milyon – 10 milyon TL arasındadır. İşletmelerin %12,8'i ise 2021 yılında ciro kaybı beklemediğini belirtmiştir.

**Grafik 74 – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeyleri**



## İşletmelerin %87,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Kaybı Yaşamıştır (Soru 21 Devamı).

**Grafik 75** – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

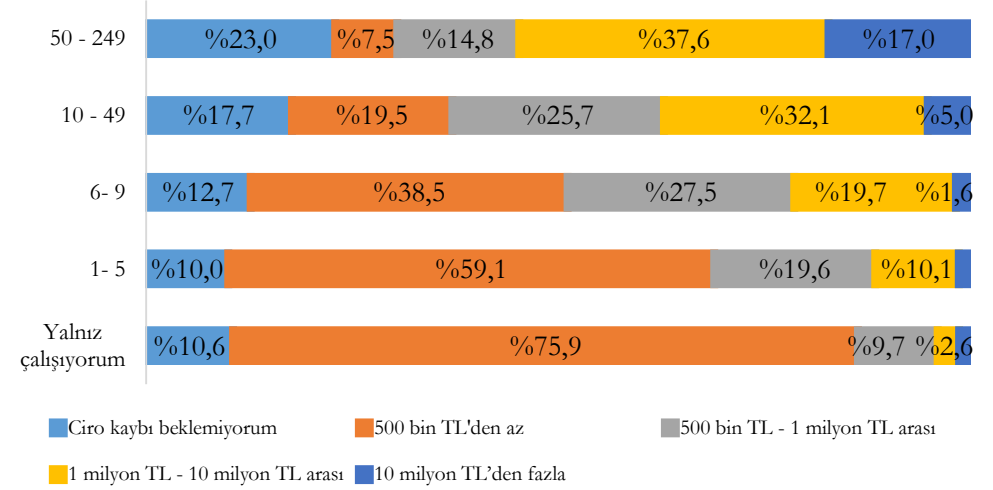


Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte verilmiştir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro kaybı yaşamadığını belirtenlerin %14,9'u yalnız çalışan, %32,7'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %57,2'si mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL'den az ciro kaybı yaşayan işletmelerin %29,4'ü yalnız çalışan, %53,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %91'i mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %6,3'ü yalnız çalışan, %43,8'i 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %64,8'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %2,1'i yalnız çalışan, %21,6'sı 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %37,2'si mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %42,7'si 10-49 arası çalışanı olan ve %20'si 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

## İşletmelerin %87,2'si 2021 Yılında Ciro Kaybı Beklemektedir (Soru 22 Devamı).

**Grafik 76** – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

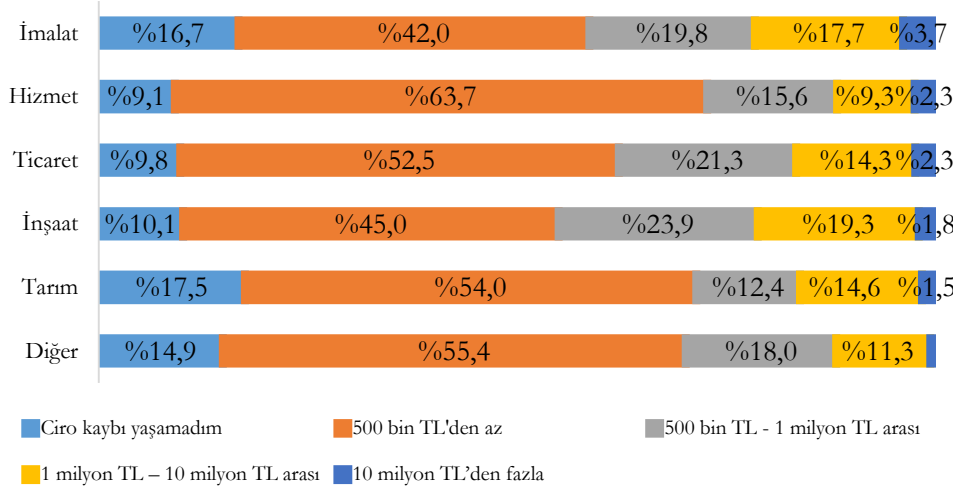


Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte verilmiştir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro kaybı beklemediğini belirtenlerin %16'sı yalnız çalışan, %34,3'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %60,6'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL'den az ciro kaybı bekleyen işletmelerin %30,1'i yalnız çalışan, %53'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %91,2'si mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %9,7'si yalnız çalışan, %44,7'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %68,9'u mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %3,2'si yalnız çalışan, %28,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %44,1'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %38,6'sı 10-49 arası çalışanı olan ve %17,3'ü 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

## İşletmelerin %87,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Kaybı Yaşamıştır (Soru 21 Devamı).

**Grafik 77** – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Kayıp Düzeylerinin Sektörel Dağılımı

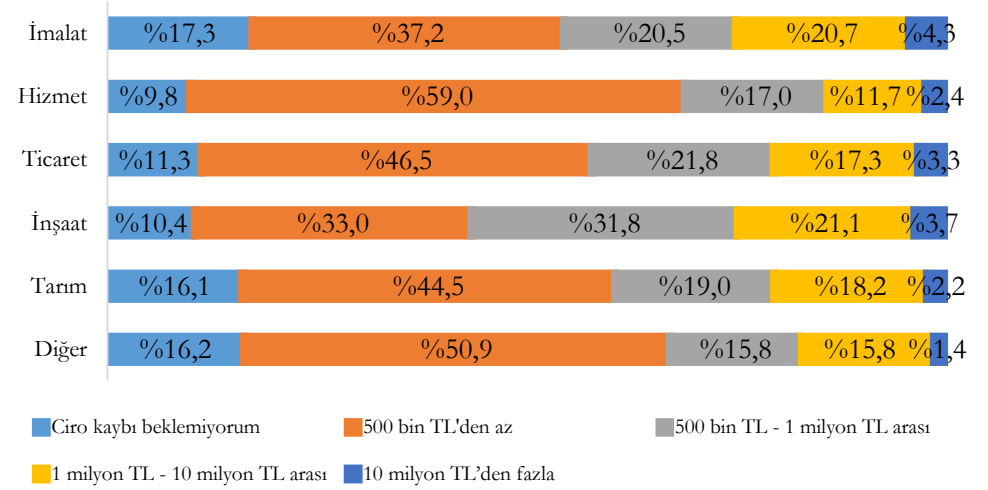


Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro kaybı yaşamadığını belirtenlerin %46,2'si imalat, %36,6'sı hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ciro kaybı yaşayan işletmelerin %26,1'i imalat, %57,3'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %37,6'sı imalat, %42,4'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı yaşayan işletmelerin %45,3'ü imalat, %34,3'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1-10 Milyon TL ile 10-25 Milyon TL arasındaki ciro kaybı hariç diğer tüm ciro kayıplarına ilişkin düzeylerde hizmet sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran 50 Milyon TL'den fazla ciro kaybı yaşayan işletmelerde %63,9'a çıkmaktadır.

## İşletmelerin %87,2'si 2021 Yılında Ciro Kaybı Beklemektedir (Soru 22 Devamı).

**Grafik 78** – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Kayıp Düzeylerinin Sektörel Dağılımı



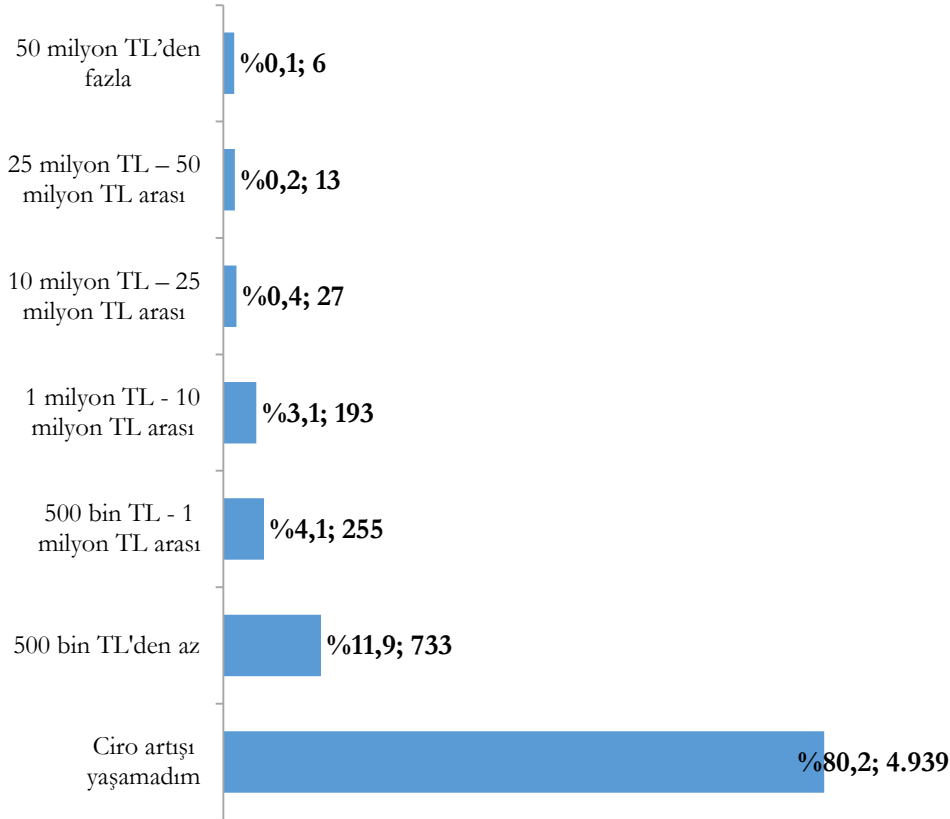
Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten 2021 yılında,

- Ciro kaybı beklemediğini belirtenlerin %45,3'ü imalat, %37,5'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ciro kaybı bekleyen işletmelerin %25,6'sı imalat, %58,8'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %36,1'i imalat, %42,8'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro kaybı bekleyen işletmelerin %43,8'i imalat, %35,9'u hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1-10 Milyon TL, 10-25 Milyon TL ve 25-50 Milyon TL arasındaki ciro kaybı beklenti düzeylerinde imalat, diğer düzeylerde hizmet sektörünün oranı en yüksektir. Hizmet sektörünün oranı 50 Milyon TL'den fazla ciro kaybı bekleyen işletmelerde %54,6'ya çıkmaktadır.

## İşletmelerin %19,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Artışı Yaşamıştır.

“Soru 23. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından bu zamana kadar ciro artışı yaşadığınız yaklaşık ne kadar?” sorusu için işletmelerin %80’2’si ciro artışı yaşamadığını belirtmiştir. İşletmelerin %11,9’unun ciro artışı 500 Bin TL’den az, %4,1’inin ciro artışı 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında, %3,1’inin ciro artışı 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasındadır.

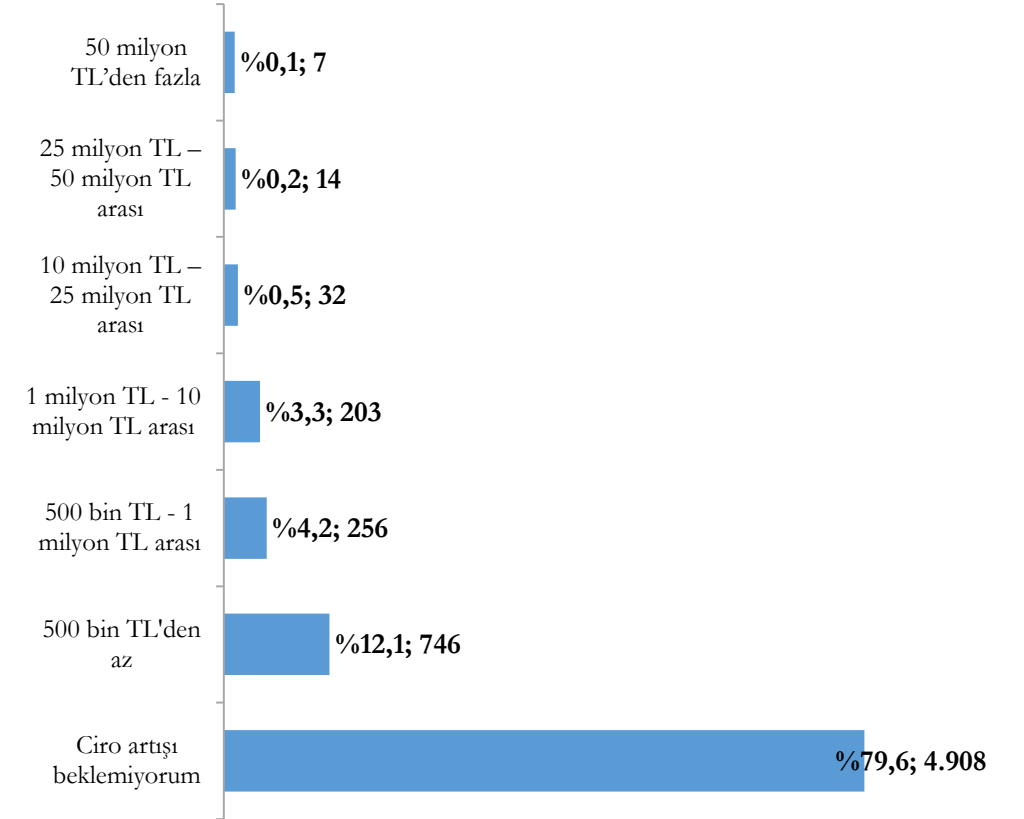
**Grafik 79 – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeyleri**



## İşletmelerin %20,4'ü 2021 Yılında Ciro Artışı Beklemektedir.

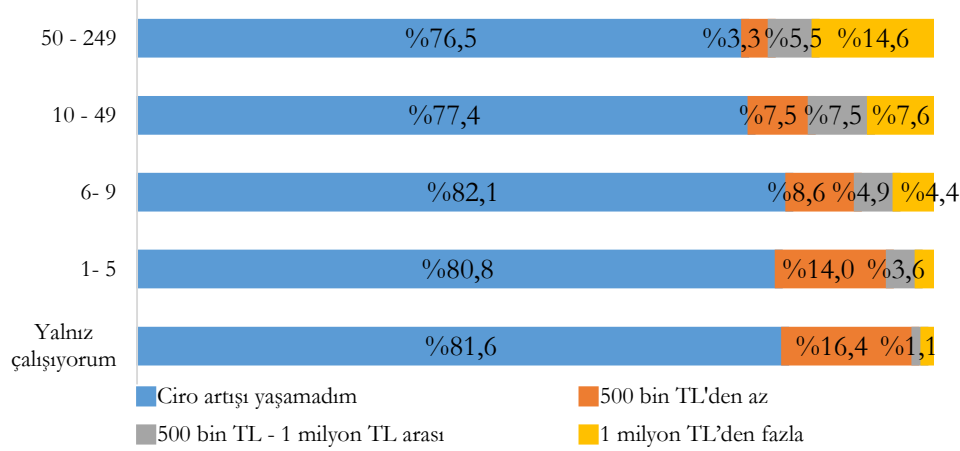
“Soru 24. Koronavirüs salgınının dolaylı olarak 2021 yılında ciro artışı yaşamayı bekliyorsanız, tahmini ciro artışınız ne kadar olacaktır?” sorusu için işletmelerin %79,6’sı tahmini bir ciro artışı beklemediğini belirtmiştir. İşletmelerin %12,1’i 500 Bin TL’den az, %4,2’si 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında, %3,3’ü 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında tahmini ciro artışı beklemektedir.

**Grafik 80 – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeyleri**



## İşletmelerin %19,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Artışı Yaşamıştır (Soru 23 Devamı).

**Grafik 81** – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

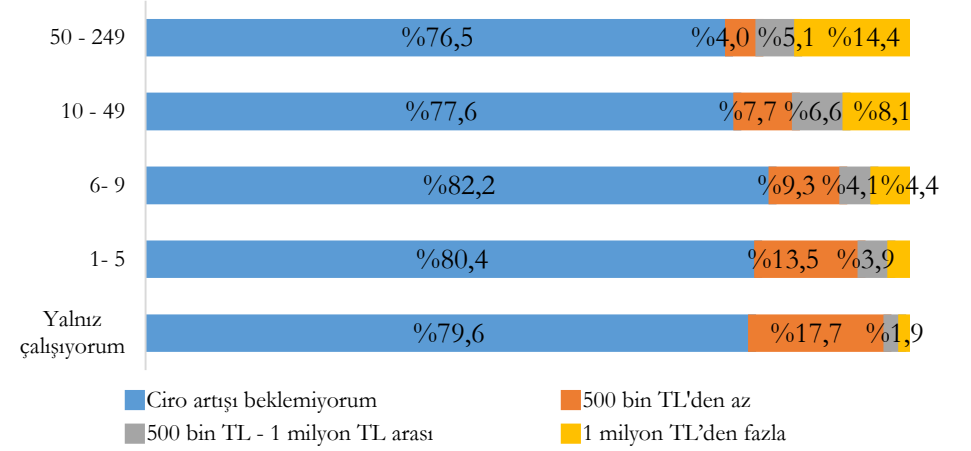


Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe yaşanan ciro artışlarındaki düzeyin az da olsa arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro artışı yaşamadığını belirtenlerin %19,7'si yalnız çalışan, %44,3'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %74,6'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL'den az ciro artışı yaşayan işletmelerin %26,6'sı yalnız çalışan, %51,7'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %85,8'i mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %5,2'si yalnız çalışan, %38,4'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %55,8'i mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %4,1'i yalnız çalışan, %19,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %35,7'si mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %42,2'si 10-49 arası çalışanı olan ve %22,1'i 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

## İşletmelerin %20,4'ü 2021 Yılında Ciro Artışı Beklemektedir (Soru 24 Devamı).

**Grafik 82** – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeylerinin Ölçeksel Dağılımı

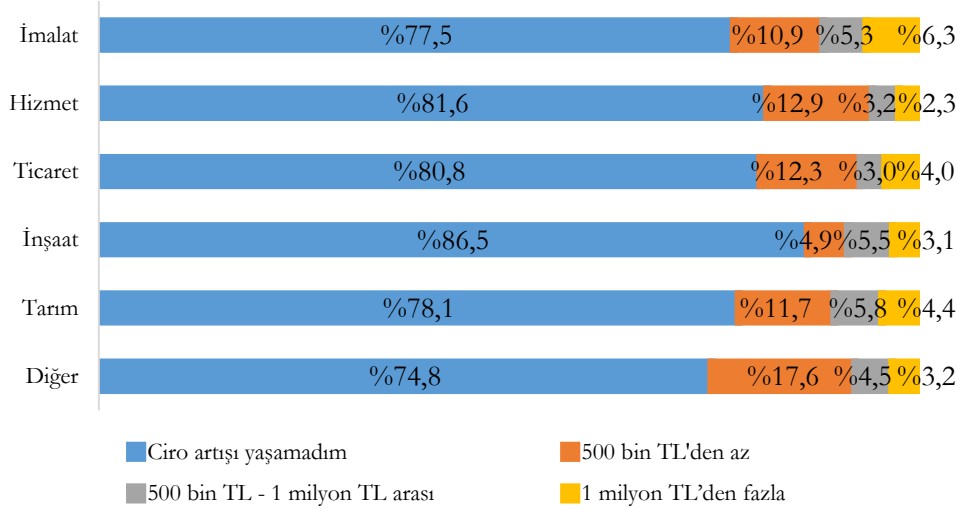


Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları incelendiğinde ölçek büyüdükçe beklenen ciro artışlarındaki düzeyin arttığı görülmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro artışı beklemediğini belirtenlerin %19,4'ü yalnız çalışan, %44,4'ü 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %74,4'ü mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL'den az ciro artışı bekleyen işletmelerin %28,3'ü yalnız çalışan, %49,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %85,4'ü mikro ölçekli işletmedir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %8,9'u yalnız çalışan, %41,6'sı 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %60,6'sı mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %1,5'i yalnız çalışan, %26,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %40,4'ü mikro ölçekli işletmedir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %39,4'ü 10-49 arası çalışanı olan ve %20,1'i 50-249 arası çalışanı olan işletmelerdir.

## İşletmelerin %19,8'i Aralık Ayı Başı İtibariyle Ciro Artışı Yaşamıştır (Soru 23 Devamı).

**Grafik 83 – Aralık Ayı Başına Kadarki Ciro Artış Düzeylerinin Sektörel Dağılımı**

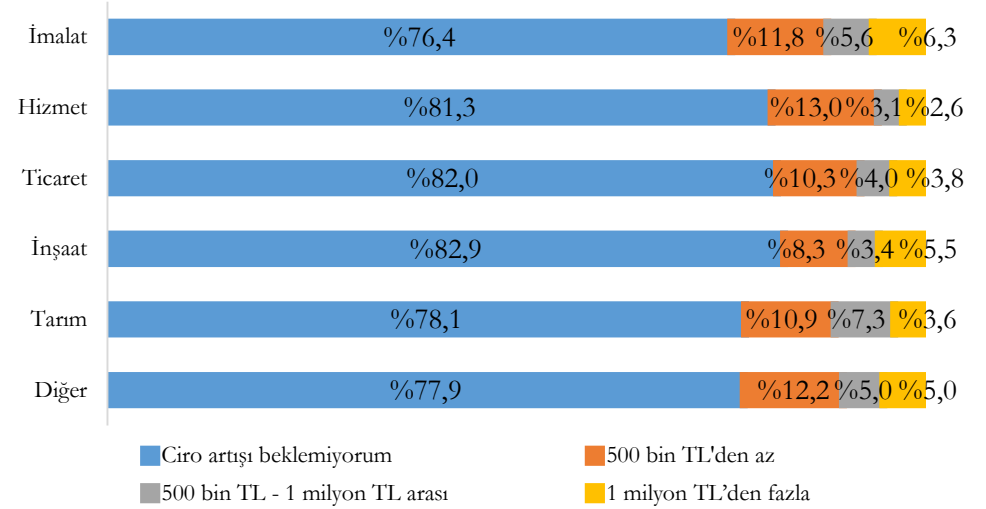


Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Ciro artışı yaşamadığını belirtenlerin %32,6'sı imalat, %49,5'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ciro artışı yaşayan işletmelerin %30,8'i imalat, %53'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %43,2'si imalat, %38,1'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerin %53,5'i imalat, %29,1'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ve 50 Milyon TL'den fazla ciro artışı hariç diğer tüm ciro artışına ilişkin düzeylerde imalat sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran 25-50 Milyon TL arasında ciro artışı yaşayan işletmelerde %84,3'e çıkmaktadır.

## İşletmelerin %20,4'ü 2021 Yılında Ciro Artışı Beklemektedir (Soru 24 Devamı).

**Grafik 84 – 2021 Yılına İlişkin Tahmini Ciro Artış Düzeylerinin Sektörel Dağılımı**



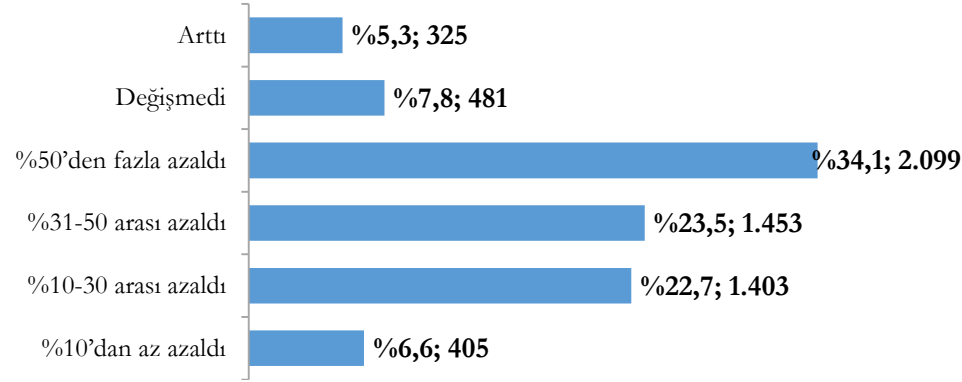
Sektörlerin kendi içindeki dağılımları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten 2021 yılında,

- Ciro artışı beklemediğini belirtenlerin %32,3'ü imalat, %49,8'i hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ciro artışı bekleyen işletmelerin %32,9'u imalat, %52,4'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL ile 1 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %45,2'si imalat, %36,3'ü hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 1 Milyon TL ile 10 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerin %49,8'i imalat, %31,6'sı hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.
- 500 Bin TL'den az ve 50 Milyon TL'den fazla ciro artış beklentisi hariç diğer tüm ciro artışı beklenti düzeylerinde imalat sektörünün oranı en yüksektir. Bu oran 25-50 Milyon TL arasında ciro artışı bekleyen işletmelerde %64,9'a çıkmaktadır.

## Geçen Yıla Kıyasla Ocak-Kasım Döneminde Mal/Hizmetlere Olan Talepte %50'den Fazla Azalma Söz Konusudur.

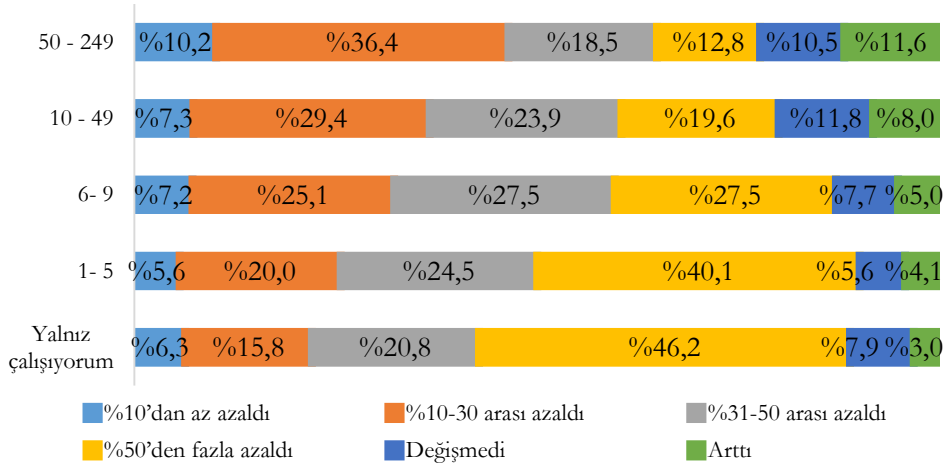
“Soru 25. Geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Kasım döneminde mal/hizmetlerinize olan talep ne düzeydedir?” sorusuna işletmelerin %34,1'i geçen yıl ile kıyaslandığında Ocak-Kasım Döneminde mal/hizmetlerine olan talebin %50'den fazla azaldığını belirtmiştir.

**Grafik 85 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi**



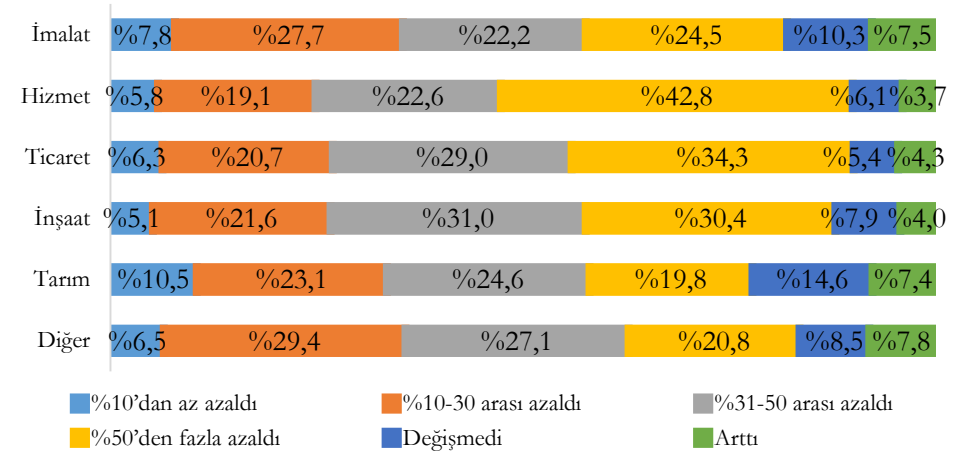
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %26,2'si yalnız çalıştığını ve %51,7'si 1-5 arası çalışana sahip olduğunu belirtmiştir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 86 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Ölçeksel Dağılım**



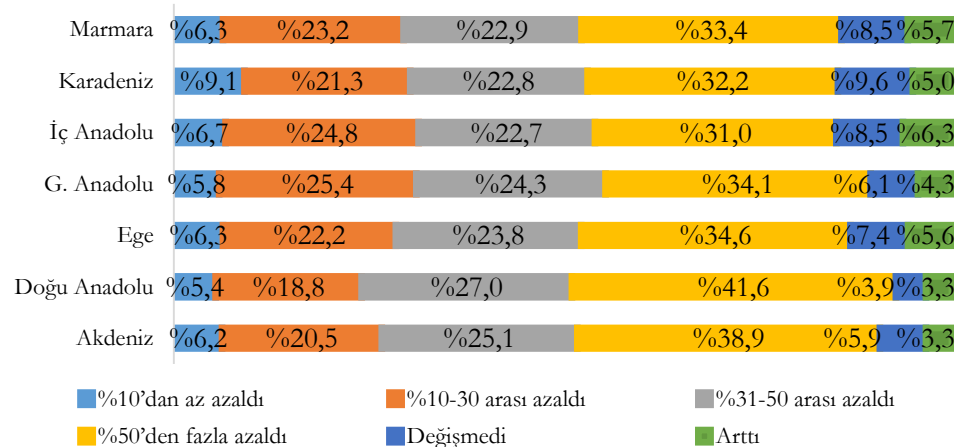
Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %61,1'i hizmet, %24,2'si imalat ve %6,5'i ticaret sektöründe faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 87 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Sektörel Dağılım**



Mal/hizmetlerine talebin %50'den fazla azaldığını belirten işletmelerin %33,1'i Marmara ve %17,7'si İç Anadolu Bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 88 – Mal/Hizmetlere Olan Talep Düzeyi – Bölgesel Dağılım**



## İşletmelerin Mal Sattığı İller Arasında İstanbul İlk Sırada.

“Soru 26. En çok mal sattığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin satışlarınızdaki oranı nedir?” sorusuna işletmelerin %38,2’si İstanbul iline mal sattığını ifade etmiştir. Bu ili %20,3 ile Ankara ve %15,5 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan İstanbul iline mal sattığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %55,4’tür.

**Tablo 3 – İşletmelerin En Çok Mal Sattığı İller**

İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*
Adana	%4,0	34,7	Giresun	%0,8	49,5	Samsun	%3,7	52,2
Adıyaman	%0,9	30,5	Gümüşhane	%0,3	29,5	Siirt	%0,4	37,3
Afyonkarahisar	%1,5	43,6	Hakkari	%0,3	15,6	Sinop	%0,6	41,4
Ağrı	%0,5	22,0	Hatay	%1,7	54,8	Sivas	%0,9	48,9
Amasya	%1,3	46,5	Isparta	%1,4	51,0	Tekirdağ	%2,2	29,9
<b>Ankara</b>	<b>%20,3</b>	<b>41,7</b>	Mersin	%2,4	47,9	Tokat	%1,1	39,8
Antalya	%6,9	42,6	<b>İstanbul</b>	<b>%38,2</b>	<b>55,4</b>	Trabzon	%1,7	40,7
Artvin	%0,5	26,0	<b>İzmir</b>	<b>%15,5</b>	<b>38,3</b>	Tunceli	%0,6	29,4
Aydın	%2,4	38,6	Kars	%0,6	40,6	Şanlıurfa	%1,1	40,6
Balıkesir	%2,4	47,6	Kastamonu	%0,5	56,7	Uşak	%0,8	57,4
Bilecik	%0,3	22,9	Kayseri	%3,0	50,7	Van	%1,0	53,7
Bingöl	%0,6	25,5	Kırklareli	%0,7	38,4	Yozgat	%0,4	30,0
Bitlis	%0,4	33,5	Kırşehir	%0,4	34,4	Zonguldak	%1,0	43,1
Bolu	%1,0	49,6	Kocaeli	%5,2	39,1	Aksaray	%0,7	47,7
Burdur	%1,0	38,5	Konya	%4,5	49,7	Bayburt	%0,3	47,0
<b>Bursa</b>	<b>%8,8</b>	<b>44,8</b>	Kütahya	%0,7	48,9	Karaman	%0,7	51,0
Çanakkale	%0,7	41,9	Malatya	%1,4	57,7	Kırıkkale	%0,4	37,5
Çankırı	%0,3	23,2	Manisa	%2,8	32,0	Batman	%1,0	50,0
Çorum	%1,0	45,1	Kahramanmaraş	%1,2	48,1	Şırnak	%0,4	26,8
Denizli	%2,7	52,5	Mardin	%0,9	45,2	Bartın	%0,5	37,5
Diyarbakır	%1,8	40,6	Muğla	%2,6	41,1	Ardahan	%0,2	49,2
Edirne	%0,9	41,3	Muş	%0,4	37,0	Iğdır	%0,2	50,6
Elazığ	%1,7	46,9	Nevşehir	%0,8	41,2	Yalova	%0,6	52,4
Erzincan	%0,7	37,7	Niğde	%0,6	37,2	Karabük	%0,6	38,0
Erzurum	%1,5	59,7	Ordu	%1,5	53,1	Kilis	%0,2	100,0
Eskişehir	%2,3	51,0	Rize	%0,8	47,3	Osmaniye	%0,5	39,4
Gaziantep	%3,0	37,0	Sakarya	%2,2	43,0	Düzce	%0,9	40,7

\* İlgili şehri işaretleyen KOBİ’ler üzerinden hesaplanmıştır.

## İşletmelerin Mal Aldığı İller Arasında İstanbul İlk Sırada.

“Soru 27. En çok mal aldığınız 3 şehir hangisi (kendi şehriniz de olabilir) ve bu şehirlerin sizdeki oranı nedir?” sorusuna işletmelerin %50,7’si İstanbul ilinden mal aldığını ifade etmiştir. Bu ili %18,2 ile Ankara ve %14,4 ile İzmir takip etmiştir. Diğer taraftan, İstanbul ilinden mal aldığını belirten işletmelerin İstanbul satışlarının toplam satışları içerisindeki payı %58,6’dır.

**Tablo 4 – İşletmelerin En Çok Mal Aldığı İller**

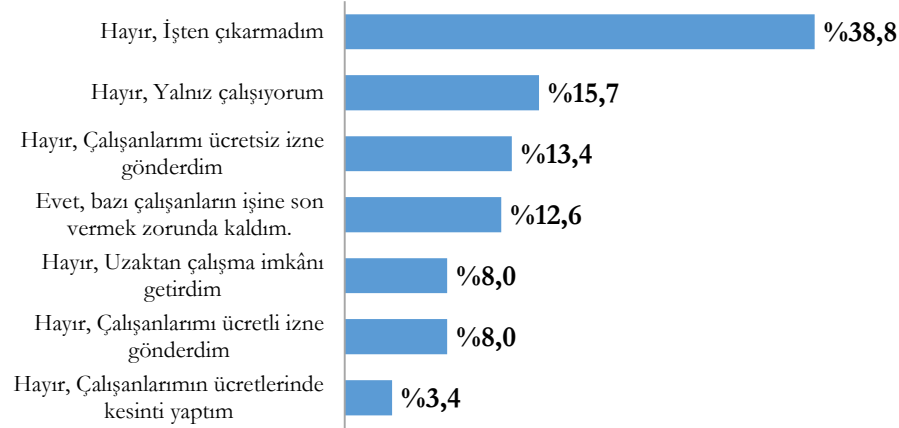
İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*	İl	İşaretlenme Oranı (%)	Ortalama*
Adana	%4,4	38,7	Giresun	%0,3	57,0	Samsun	%3,5	46,7
Adıyaman	%0,3	48,8	Gümüşhane	%0,1	40,7	Siirt	%0,1	35,0
Afyonkarahisar	%1,1	41,6	Hakkari	%0,1	15,0	Sinop	%0,2	47,7
Ağrı	%0,2	40,0	Hatay	%1,4	47,0	Sivas	%0,6	61,9
Amasya	%0,5	36,3	Isparta	%1,0	47,1	Tekirdağ	%1,1	43,2
<b>Ankara</b>	<b>%18,2</b>	<b>40,7</b>	Mersin	%1,7	43,8	Tokat	%0,4	47,3
Antalya	%3,7	45,6	<b>İstanbul</b>	<b>%50,7</b>	<b>58,6</b>	Trabzon	%1,0	46,0
Artvin	%0,1	30,0	<b>İzmir</b>	<b>%14,4</b>	<b>38,2</b>	Tunceli	%0,1	54,0
Aydın	%1,0	50,2	Kars	%0,1	28,0	Şanlıurfa	%0,7	37,8
Balıkesir	%1,6	46,7	Kastamonu	%0,6	51,8	Uşak	%0,8	42,3
Bilecik	%0,4	30,0	Kayseri	%3,6	47,1	Van	%0,5	58,1
Bingöl	%0,1	75,0	Kırklareli	%0,3	35,5	Yozgat	%0,2	26,0
Bitlis	%0,1	85,0	Kırşehir	%0,2	25,0	Zonguldak	%0,8	37,4
Bolu	%0,7	45,0	Kocaeli	%4,8	34,9	Aksaray	%0,4	40,4
Burdur	%0,5	42,1	Konya	%5,9	41,9	Bayburt	%0,1	43,8
<b>Bursa</b>	<b>%9,8</b>	<b>45,7</b>	Kütahya	%0,7	43,8	Karaman	%0,4	39,7
Çanakkale	%0,3	40,7	Malatya	%1,0	45,4	Kırıkkale	%0,1	59,3
Çankırı	%0,1	45,0	Manisa	%1,5	34,9	Batman	%0,6	50,8
Çorum	%0,8	49,4	Kahramanmaraş	%1,3	46,6	Şırnak	%0,1	16,7
Denizli	%2,9	40,9	Mardin	%0,5	35,6	Bartın	%0,2	51,3
Diyarbakır	%1,1	45,9	Muğla	%1,0	53,2	Ardahan	%0,1	60,0
Edirne	%0,3	27,3	Muş	%0,1	50,0	Iğdır	%0,0	55,0
Elazığ	%0,7	42,0	Nevşehir	%0,4	35,0	Yalova	%0,4	32,9
Erzincan	%0,3	55,6	Niğde	%0,3	42,5	Karabük	%0,5	43,6
Erzurum	%0,8	51,3	Ordu	%0,9	46,2	Kilis	%0,1	22,5
Eskişehir	%1,7	47,9	Rize	%0,5	40,8	Osmaniye	%0,4	32,2
Gaziantep	%3,8	36,3	Sakarya	%1,6	35,9	Düzce	%0,7	33,7

\* İlgili şehri işaretleyen KOBİ’ler üzerinden hesaplanmıştır.

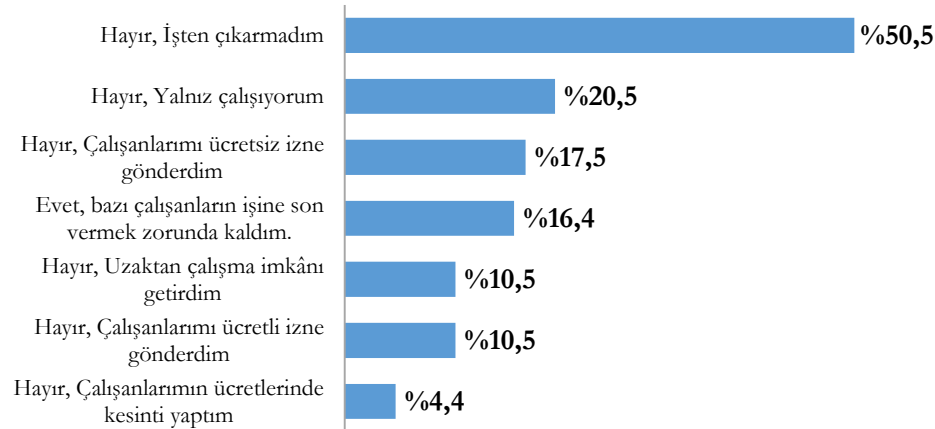
## Salgın Sürecinde İşletmelerin Çalışanlarını Çalıştırma Biçimi Farklılaşıyor.

“Soru 28. Koronavirüs salgını nedeniyle çalışanlarınızdan bazılarını işten çıkarmak ya da başka tedbirler almak zorunda kaldınız mı?” sorusu kapsamında işletmelerin aldıkları tedbirler seçenekli olarak sorulmuştur.

**Grafik 89 – Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu – Verilen Cevapların Dağılımı**

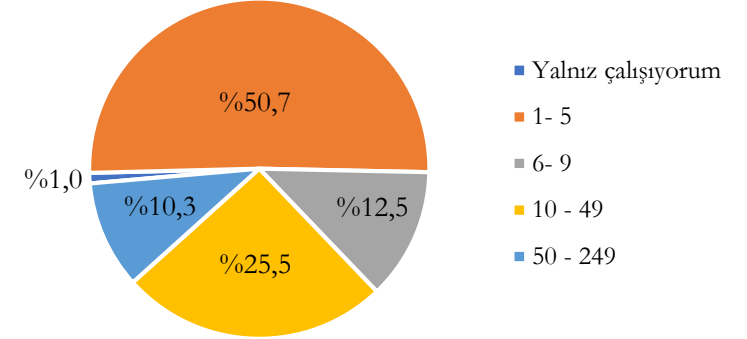


**Grafik 90 – Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu – Cevap Veren İşletmelerin Dağılımı**

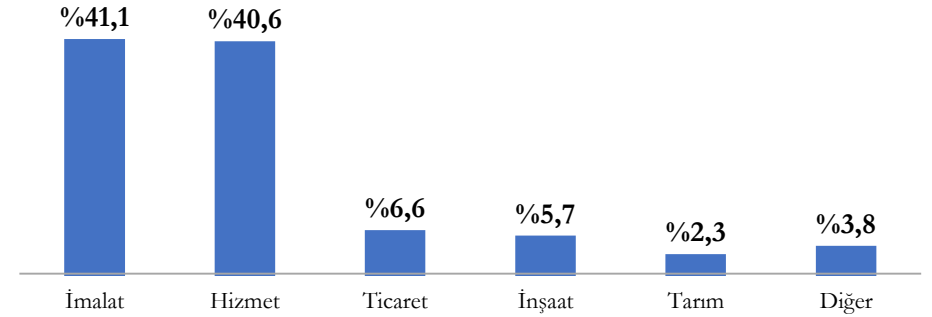


İşletmelerin %38,8’i salgın sürecinde çalışanlarını işten çıkarmadığını belirtmiştir. Söz konusu işletmelerin; %64,2’si mikro ölçekli işletme, %41,1’i hizmet sektöründe ve %35,6’sı Marmara Bölgesindedir.

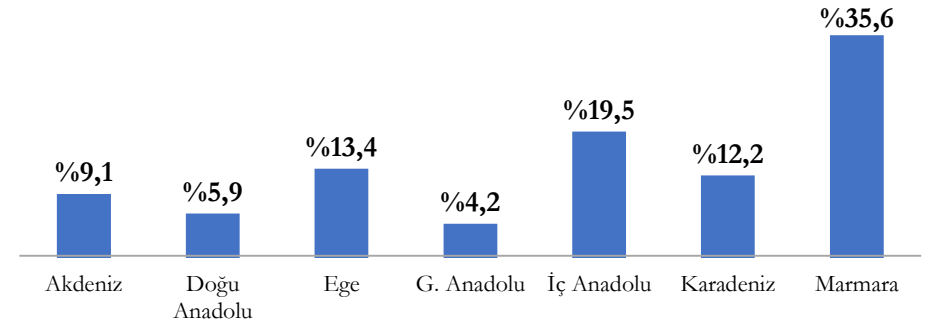
**Grafik 91 - Çalışanları İşten Çıkarmayan İşletmelerin Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 92 - Çalışanları İşten Çıkarmayan İşletmelerin Sektörel Dağılımı**



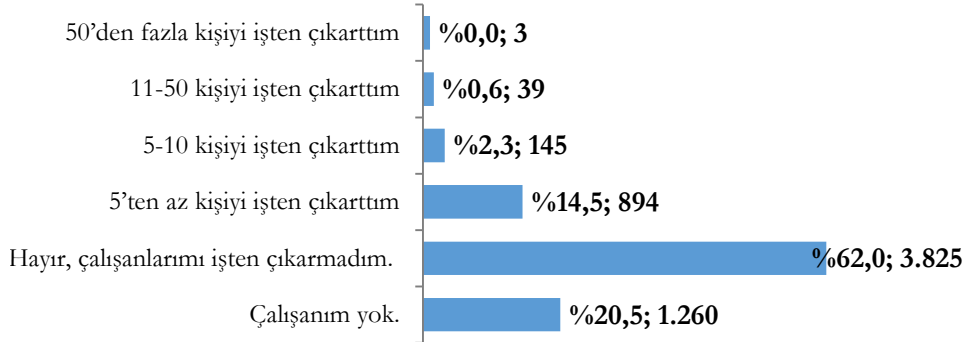
**Grafik 93 - Çalışanları İşten Çıkarmayan İşletmelerin Bölgesel Dağılımı**



## Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Eğilim Çalışanların İşten Çıkarılmaması Yönündedir.

“Soru 29. Koronavirüs salgınının ortaya çıkmasından sonra kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kaldınız?” sorusuna işletmelerin %62’si çalışanlarını işten çıkarmadıklarını ve %20,5’i yalnız çalıştığını belirtmiştir.

**Grafik 94 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Dağılım**



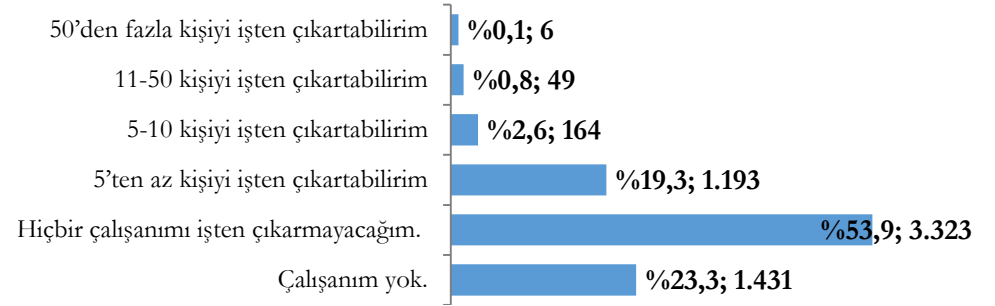
Ölçeklerin ve sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir. Bu bilgilere ilaveten,

- Çalışanlarını işten çıkarmayan işletmelerin %64,8’inin mikro ölçekli işletmeler (%51,7’si 1-5 arası çalışanı olan ve %12,6’sı 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 5’ten az çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %61,5’inin 1-5 arası çalışanı olduğu,
- İşten çıkarılan çalışan sayısına ilişkin dilimler büyüdükçe orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı söylenebilir.
- Çalışanlarını işten çıkarmayan işletmelerin %43,1’i hizmet, %39,2’si imalat ve %6,2’si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5’ten az çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %54,8’i hizmet, %28,1’i imalat ve %6,6’sı inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5-10 arası çalışanı işten çıkardığını belirten işletmelerin %52,4’ü hizmet, %35,2’si imalat ve %6,2’si inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.

## Önümüzdeki 3 Ay İçerisinde Her 5 İşletmeden Biri Çalışanlarının Bir Kısmını İşten Çıkarabilir.

“Soru 30. Koronavirüs salgını nedeniyle önümüzdeki 3 ay içerisinde kaç çalışanınızı işten çıkarmak zorunda kalacaksınız?” sorusuna işletmelerin %53,9’u önümüzdeki 3 ay içerisinde hiçbir çalışanını işten çıkarmak zorunda kalmayacağını düşünmektedir.

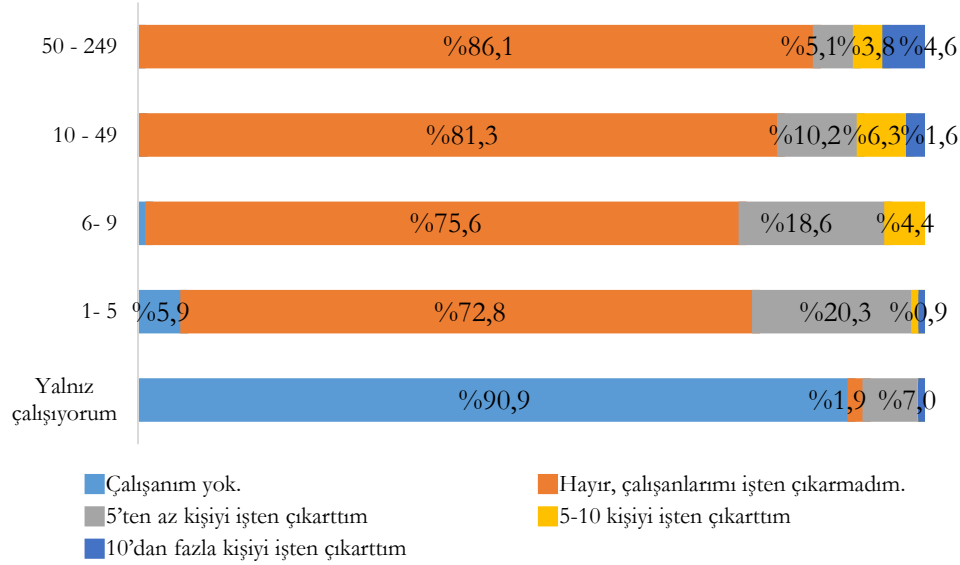
**Grafik 95 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Dağılımı**



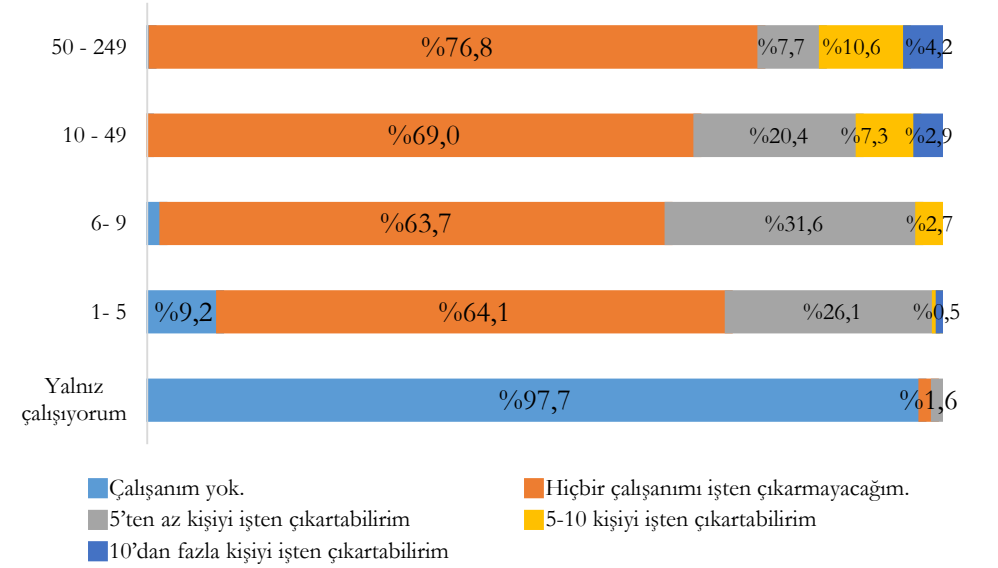
Ölçeklerin ve sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir. Bu bilgilere ilaveten,

- Çalışanlarını işten çıkarmayacağını belirten işletmelerin %65,1’inin mikro ölçekli işletmeler (%52,4’ü 1-5 arası çalışanı olan ve %12,2’si 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- 5’ten az çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %59,3’ünün 1-5 arası çalışanı olduğu,
- İşten çıkarılan çalışan sayısına ilişkin dilimler büyüdükçe orta ölçekli işletmelerin oranının arttığı söylenebilir.
- Çalışanlarını işten çıkarmayacağını belirten işletmelerin %42,9’u hizmet, %39,4’ü imalat ve %6,3’ü ticaret sektöründedir.
- 5’ten az çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %52,7’si hizmet, %31’i imalat ve %5,8’i inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.
- 5-10 arası çalışanı işten çıkarmak zorunda kalacağını belirten işletmelerin %42,2’si imalat, %38,8’i hizmet ve %8,6’sı inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir.

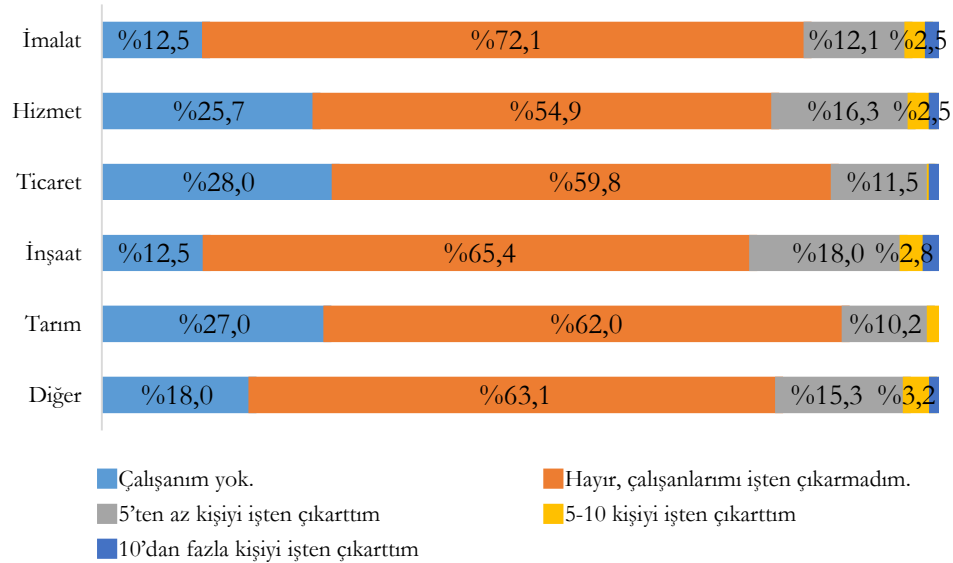
**Grafik 96 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Ölçeksel Dağılım**



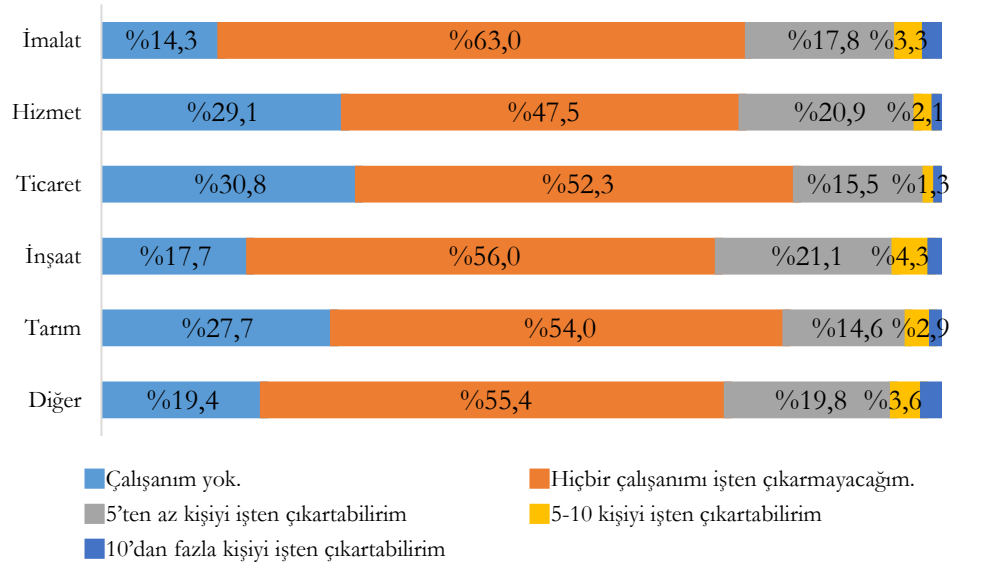
**Grafik 98 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Ölçeksel Dağılımı**



**Grafik 97 – Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Sektörel Dağılım**



**Grafik 99 – 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Sektörel Dağılımı**

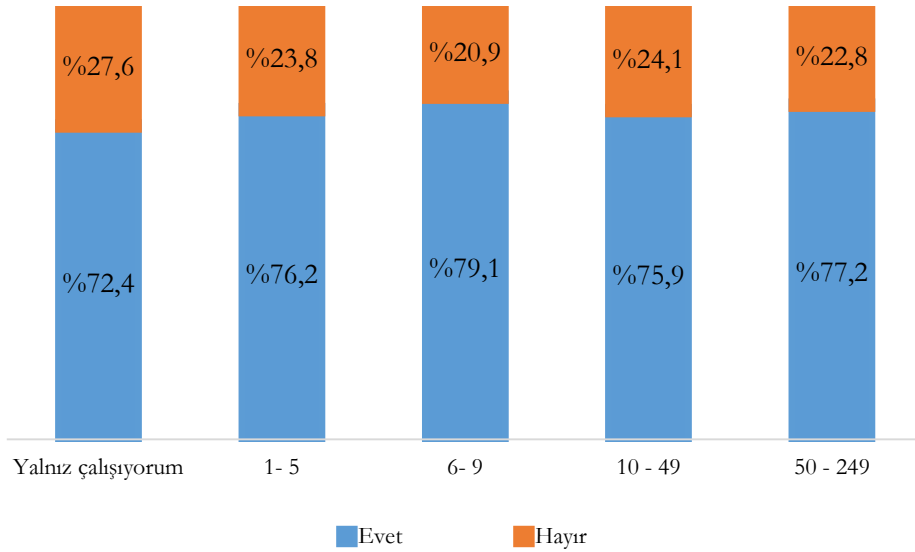


## İşletmelerin %75,7'si Koronavirüs Salgını Öncesinde Yeni İstihdam Planlıyordu.

“Soru 31. Koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planlıyor muydunuz?” sorusuna işletmelerin %75,7'si koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planladığını belirtmiştir.

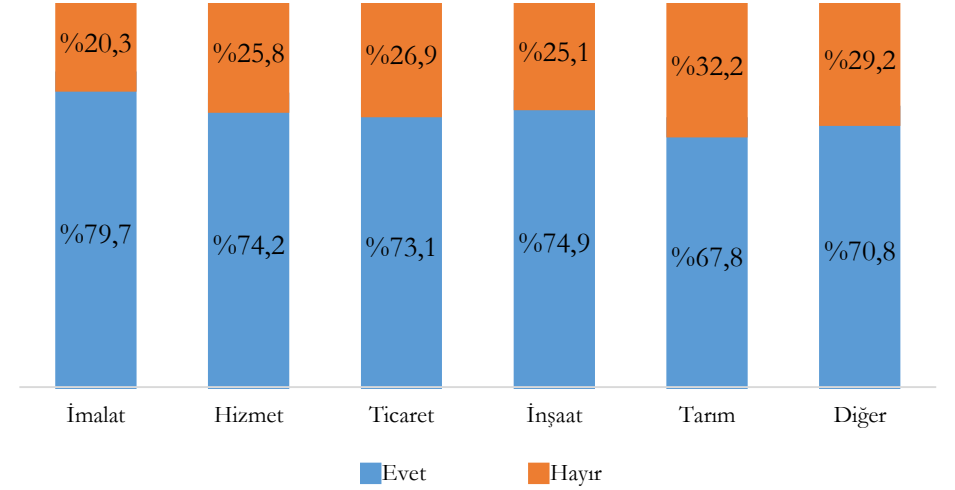
Yeni istihdam planlayan işletmelerin %18,5'i yalnız çalışan, %44,2'si 1-5 arası çalışanı olan işletmeler olmak üzere %73,4'ü mikro ölçekli işletmelerdir. Bu oran 10-49 arası çalışanı olan işletmeler için %19,1'dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 100 – Yeni İstihdam Planlama – Ölçeksel Dağılım**



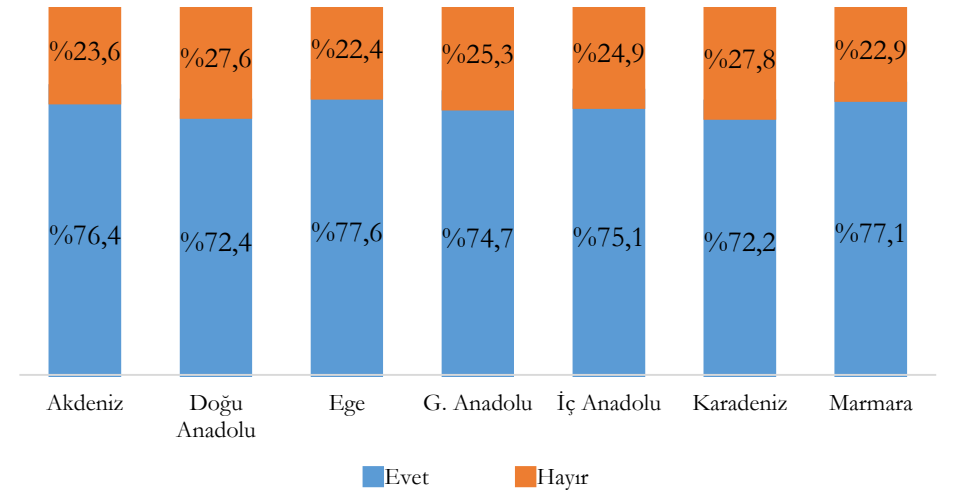
Sektörel açıdan incelendiğinde yeni istihdam planlayan işletmelerin %47,7'si hizmet sektörü işletmeleridir. Bu işletmeleri %35,4 ile imalat sektöründeki işletmeler takip etmektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 101 – Yeni İstihdam Planlama – Sektörel Dağılım**



Bölgesel açıdan incelendiğinde yeni istihdam planlayan işletmelerin %34,4'ü Marmara Bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bu işletmeleri %19,3 ile İç Anadolu Bölgesindeki işletmeler takip etmektedir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

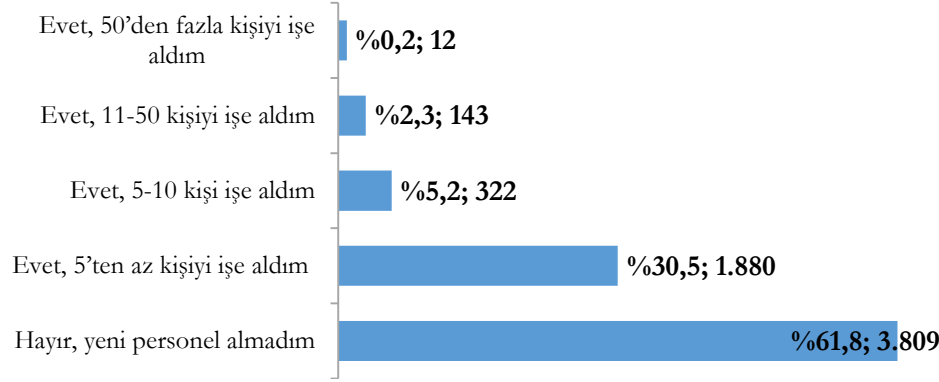
**Grafik 102 – Yeni İstihdam Planlama – Bölgesel Dağılım**



## Koronavirüs Salgınının Etkilerinin Hissedildiği İlk Aylara Kıyasla İstihdamda Artış Var.

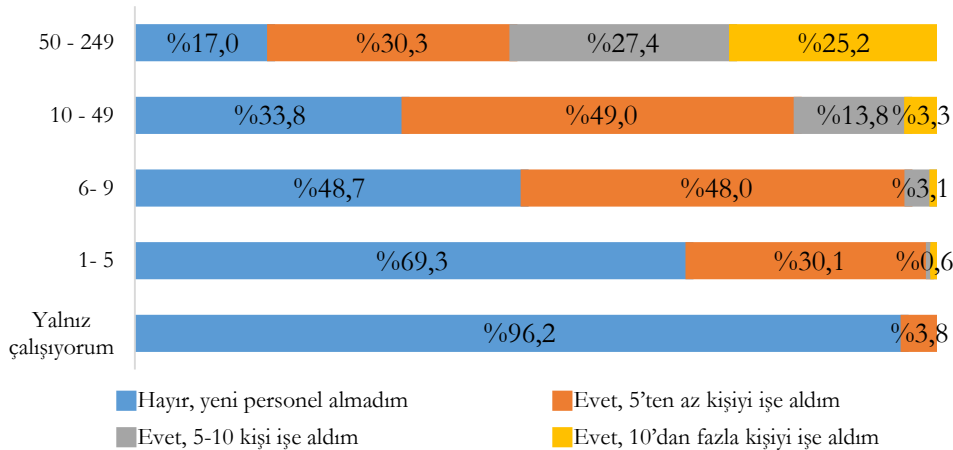
“Soru 32. Koronavirüs salgını döneminde yeni personel aldınız mı?” sorusuna işletmelerin %61,8’i yeni personel istihdam etmediğini, %30,5’i 5’ten az kişiyi istihdam ettiğini, %5,2’si de 5 ile 10 arasında personel istihdam ettiğini belirtmiştir.

**Grafik 103 – Yeni Personel İstihdamı**



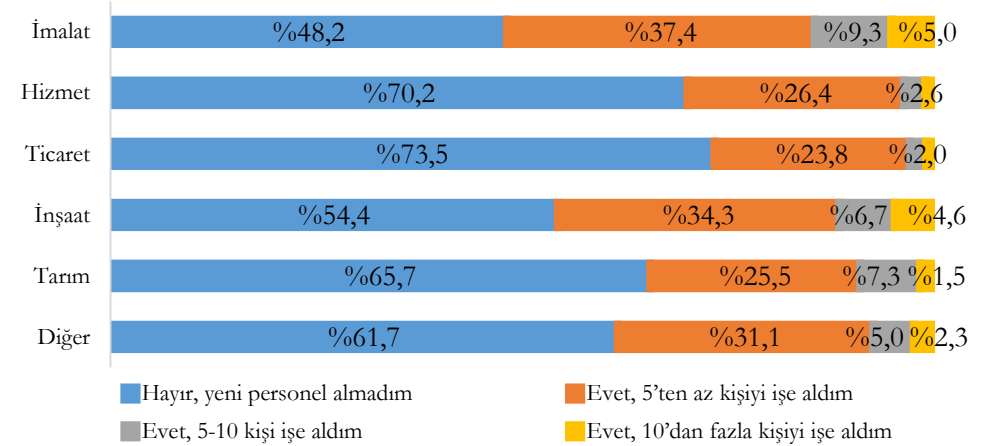
Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %87,5’i mikro ölçekli işletmedir (%30,2’si yalnız çalışan, %49,3’ü 1-5 arası çalışanı olan ve %8,1’i 6-9 arası çalışanı olan). 5’ten az personel istihdam eden işletmelerin ise %62’si mikro ölçekli işletmedir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 104 – Yeni Personel İstihdamı – Ölçeksel Dağılım**



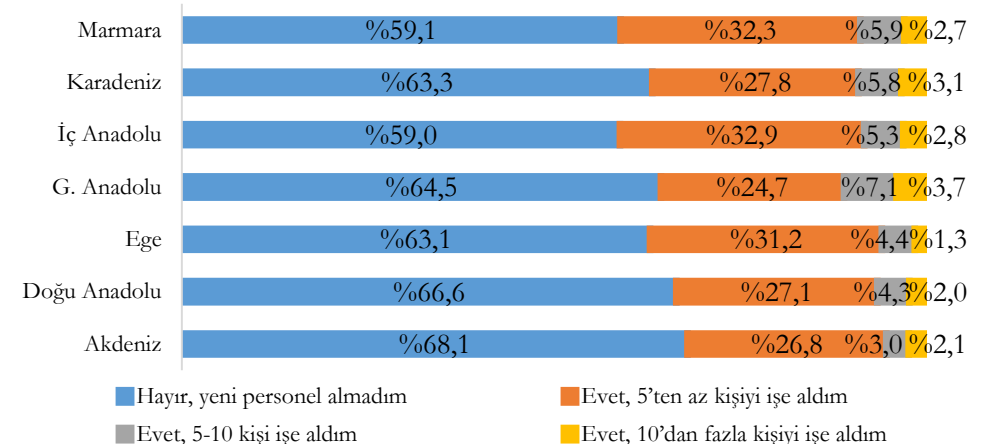
Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %55,3’ü hizmet, %26,3’ü imalat ve %7,7’si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. 5’ten az personel istihdam eden işletmelerin ise %42,1’i hizmet, %41,4’ü imalat ve %6’sı inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 105 – Yeni Personel İstihdamı – Sektörel Dağılım**



Yeni personel istihdam etmeyen işletmelerin %32,3’ü Marmara, %18,6’sı İç Anadolu, %14,2’si Ege Bölgesinde yer almaktadır.

**Grafik 106 – Yeni Personel İstihdamı – Bölgesel Dağılım**

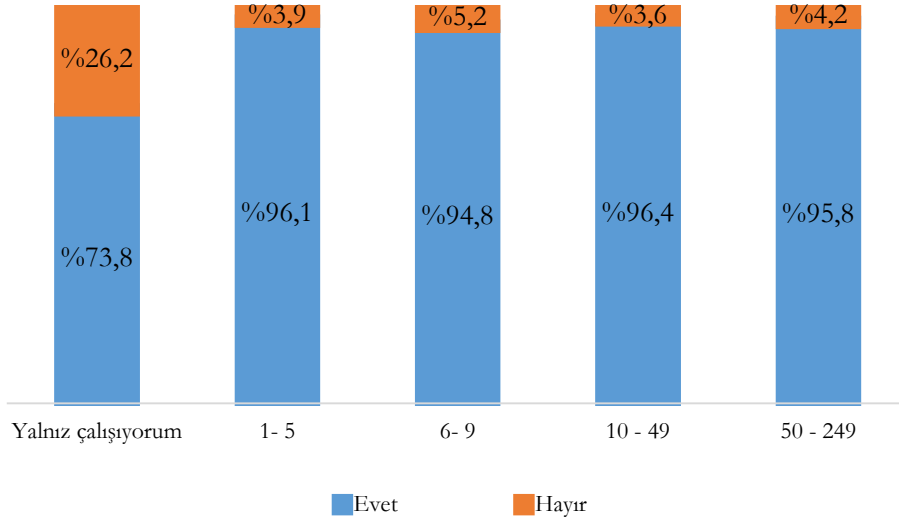


## Koronavirüs Salgını Çalışanların Motivasyonunu Etkiliyor.

“Soru 33. Koronavirüs salgını döneminde çalışanlarınızın motivasyonu etkilendi mi?” sorusu kapsamında işletmelerin %91,7’si koronavirüs salgını döneminde çalışanlarının motivasyonunun etkilendiğini belirtmiştir.

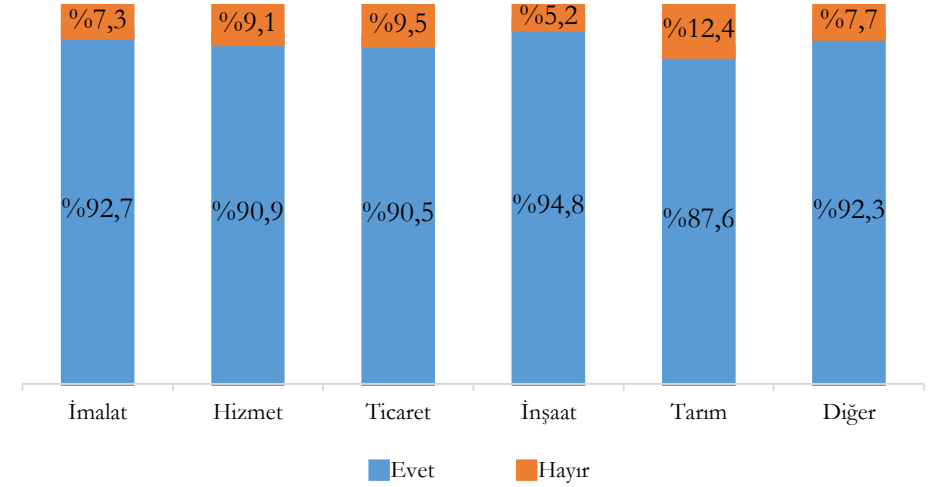
Çalışanların motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %72,2’si mikro ölçekli işletmelerdir (%15,5’i yalnız çalışan, %46’sı 1-5 arası çalışanı olan ve %10,7’si 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 107 – Çalışanların Motivasyonunun Durumunun Ölçeksel Dağılımı**



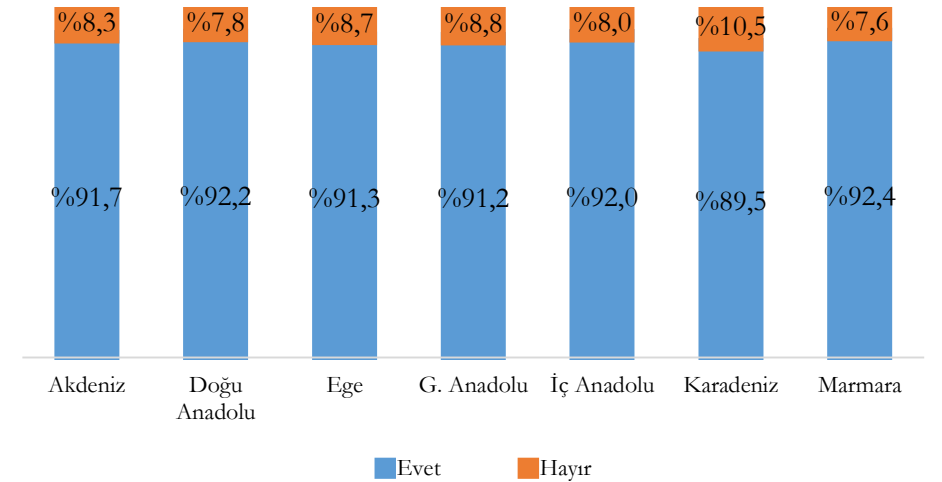
Çalışanların motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %48,3’ü hizmet, %34,1’i imalat ve %6,4’ü ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 108 – Çalışanların Motivasyonunun Durumunun Sektörel Dağılımı**



Çalışanların motivasyonunun etkilendiğini belirten işletmelerin %34’ü Marmara, %19,5’i İç Anadolu, %13,9’u ise Ege Bölgesinde yer almaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 109 – Çalışanların Motivasyonunun Durumunun Bölgesel Dağılımı**

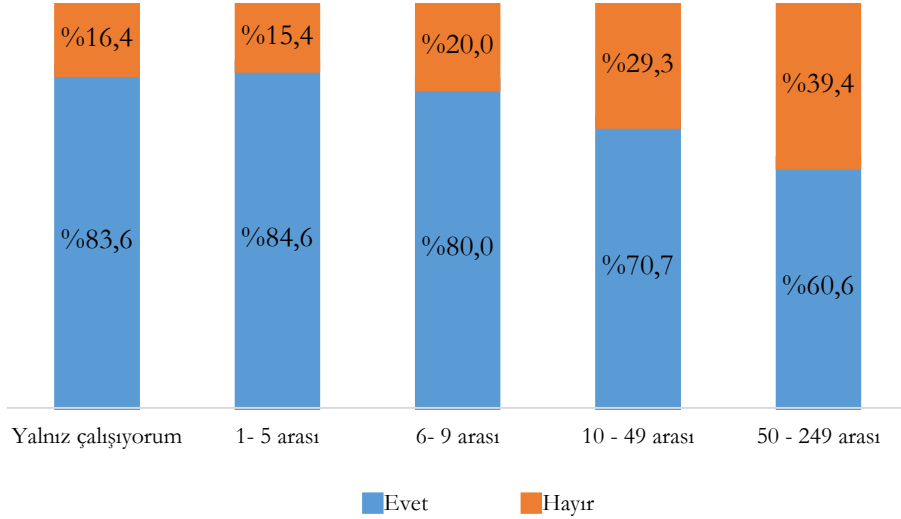


## İşletmelerin %79,6'sı Planladıkları Yatırımları Salgın Nedeniyle İptal Etti.

“Soru 34. Koronavirüs salgınından dolayı işletmenize ilişkin planlanmış bir yatırımı iptal ettiniz mi?” sorusu kapsamında %79,6'sı planladığı bir yatırımı koronavirüs salgınından dolayı iptal ettiğini belirtmiştir.

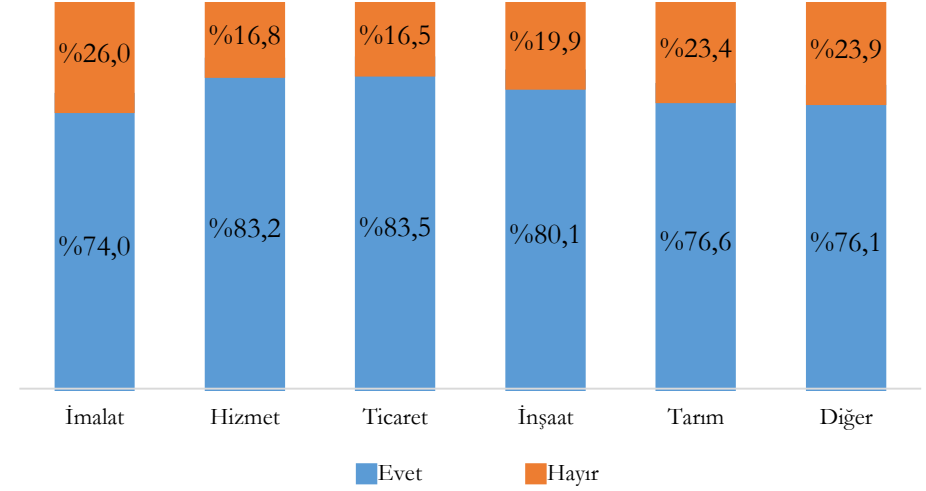
Planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %77,4'ü mikro ölçekli işletmelerdir (%20,3'ü yalnız çalışan, %46,8'i 1-5 arası çalışanı olan ve %10,4'ü 6-9 arası çalışanı olan). 10-49 arası çalışana sahip olan işletmelerin payı ise %17'dir. Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 110 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Ölçeksel Dağılım**



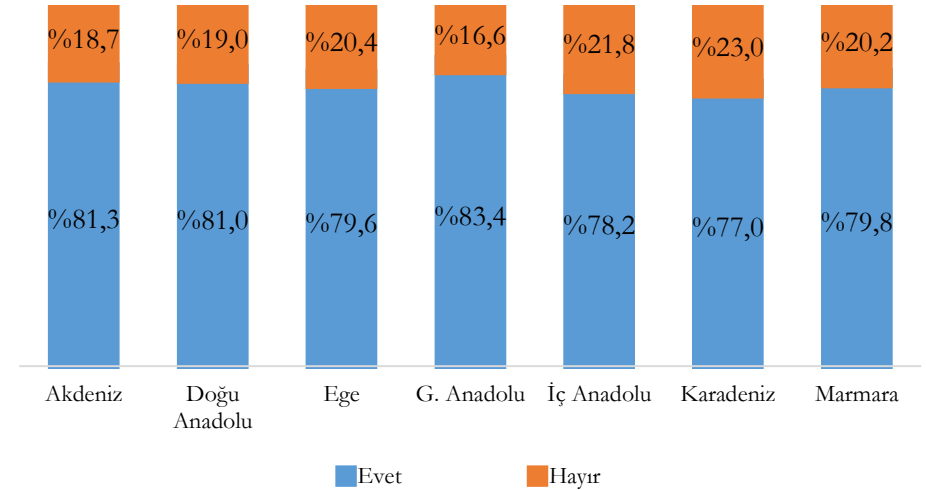
Ayrıca, planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %50,9'unu hizmet, %31,4'ünü imalat ve %6,8'ini ticaret sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 111 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Sektörel Dağılım**



Bölgesel açıdan bakıldığında ise planladığı bir yatırımı iptal etmek durumunda kalan işletmelerin %33,8'i Marmara Bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bu bölgeyi %19,1 ile İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

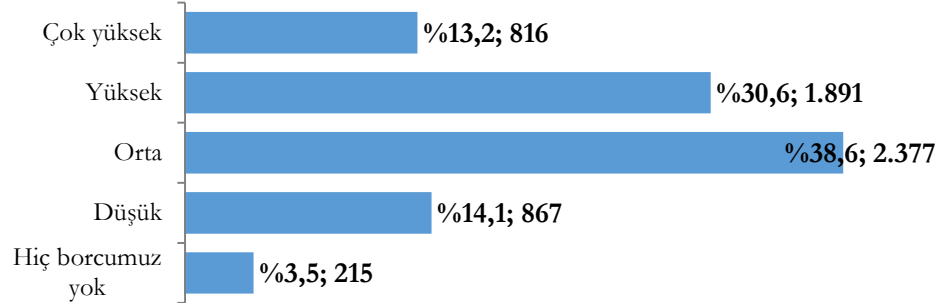
**Grafik 112 – Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu – Bölgesel Dağılım**



## İşletmelerde Borçluluk Oranı Yüksektir.

“Soru 35. Mevcut borçluluk oranlarınız nasıl?” sorusu kapsamında işletmelerin %38,6’sı mevcut borçluluk durumunu orta, %30,6’sı ise yüksek olarak belirtmiştir. Hiç borcu olmadığını belirtenlerin oranı ise %3,5’tir.

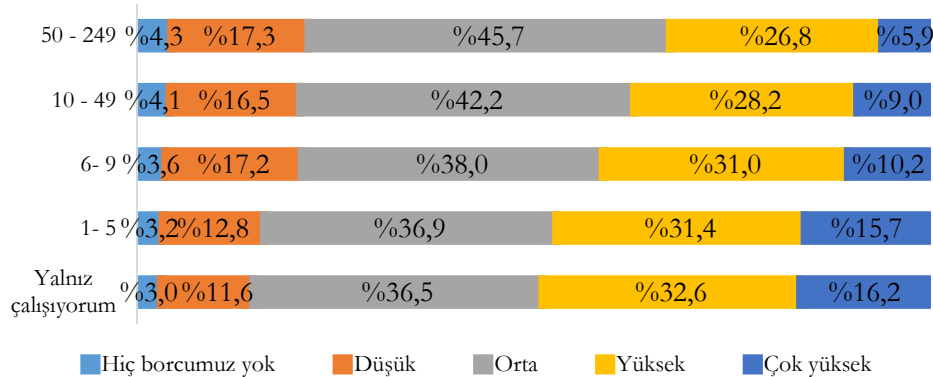
**Grafik 113 – Mevcut Borçluluk Oranları**



Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

- Borçluluk oranını orta olarak belirten işletmelerin %70,5’inin mikro ölçekli işletmeler (%18,3’ü yalnız çalışan, %42’si 1-5 arası çalışanı olan ve %10,1’i 6-9 arası çalışanı olan) olduğu,
- Mevcut borçluluk oranlarına ilişkin tüm düzeylerde mikro ölçekli işletmelerin oranının %68’in altına düşmediği söylenebilir.

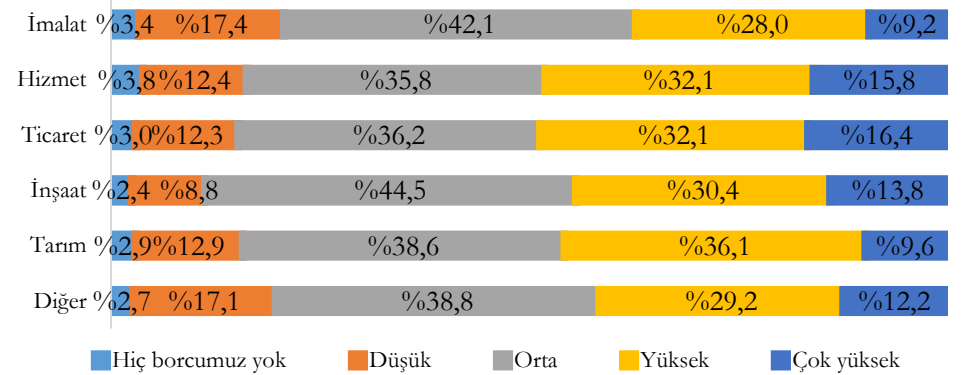
**Grafik 114 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Ölçekselsel Dağılımı**



Sektörlerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Bu bilgiye ilaveten,

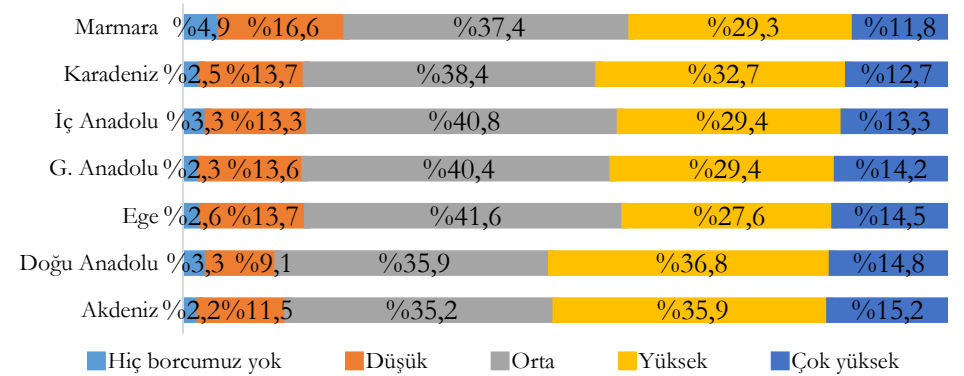
- Borçluluk oranını orta olarak belirten işletmelerin %45,2’sinin hizmet, %36,8’inin imalat, %6,1’inin ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği,
- Mevcut borçluluk oranlarına ilişkin tüm düzeylerde hizmet sektöründeki işletmelerin oranının %43’ün altına düşmediği söylenebilir.

**Grafik 115 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Sektörel Dağılımı**



Bölgelerin kendi içindeki dağılımları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Ayrıca, borçluluk oranına ilişkin dilimler büyüdükçe Marmara Bölgesindeki işletmelerin oranının azaldığı söylenebilir. Hiç borcu olmadığını belirten işletmelerin %47,5’i Marmara Bölgesinde yer almaktadır.

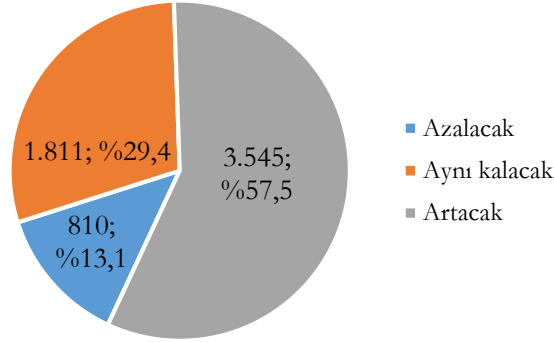
**Grafik 116 – Mevcut Borçluluk Oranlarının Bölgesel Dağılımı**



## 2021 Yılında İşletmelerin Borçları Artacak.

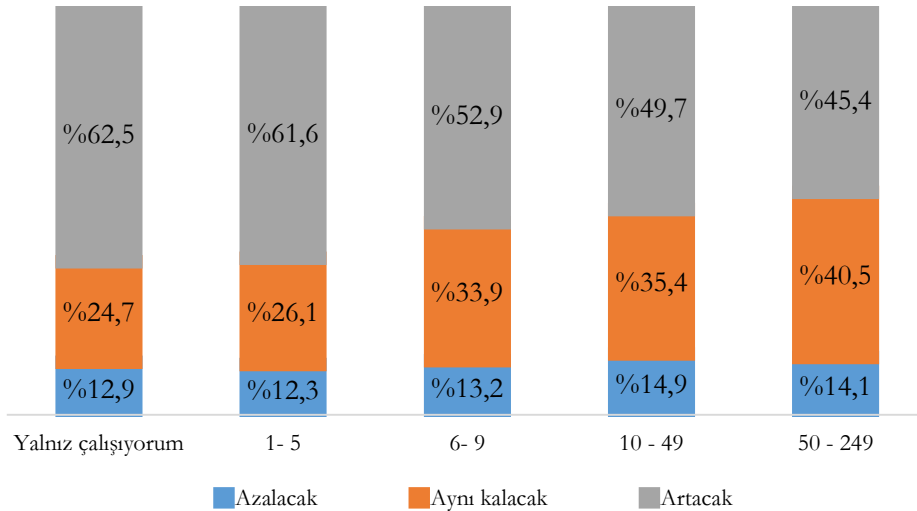
“Soru 36. 2021 yılında borçluluk oranınızın nasıl değişeceğini öngörüyorsunuz?” sorusu kapsamında işletmelerin %57,4’ü 2021 yılında borçluluk oranlarının artacağını, %13,1’i ise azalacağını belirtmiştir.

**Grafik 117 – 2021 Yılı Borçluluk Oranları**



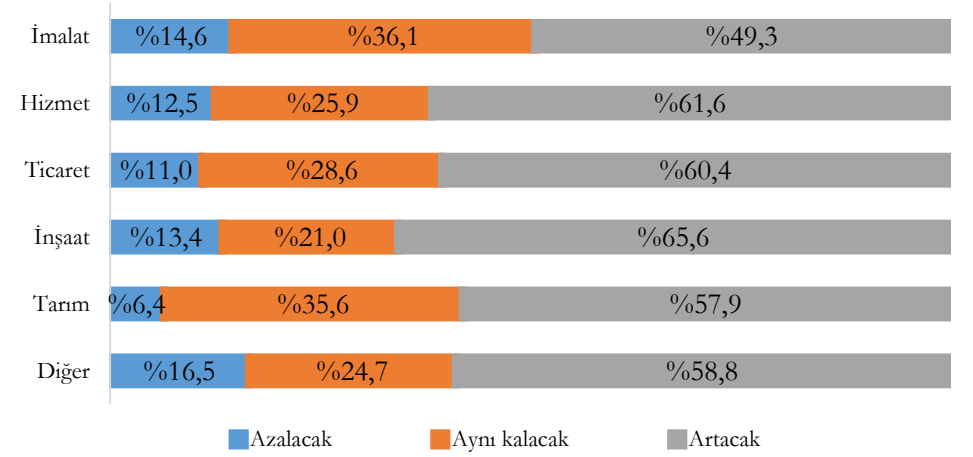
2021 yılında borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %77,7’si mikro ölçekli işletmedir (%21,1’i yalnız çalışan, %47,2’si 1-5 arası çalışanı olan ve %9,5’i 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 118 – 2021 Yılı Borçluluk Oranlarının Ölçeksel Dağılımı**



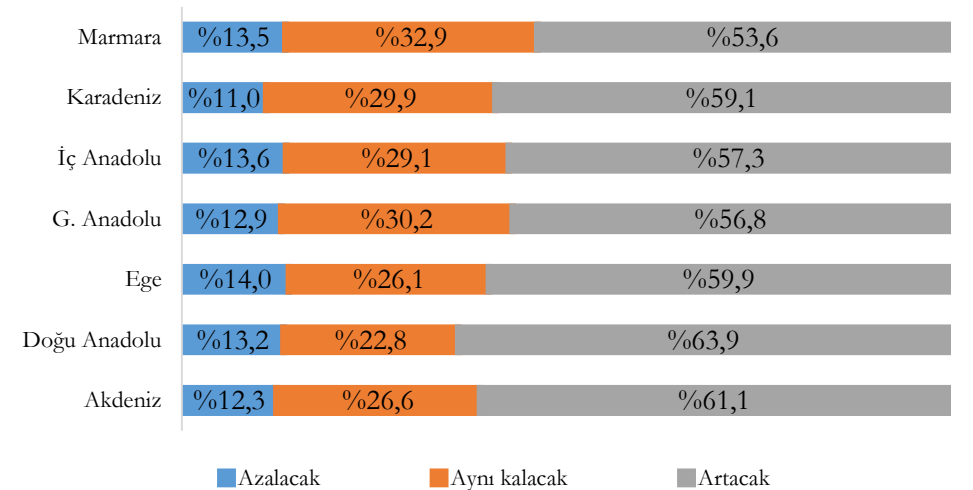
2021 yılında borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %52,3’ü hizmet, %28,9’u imalat, %6,8’i ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 119 – 2021 Yılı Borçluluk Oranlarının Sektörel Dağılımı**



2021 yılında borçluluk oranlarının artacağını belirten işletmelerin %31,6’sı Marmara, %19,5’i İç Anadolu, %14,6’sı ise Ege Bölgesinde yer almaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

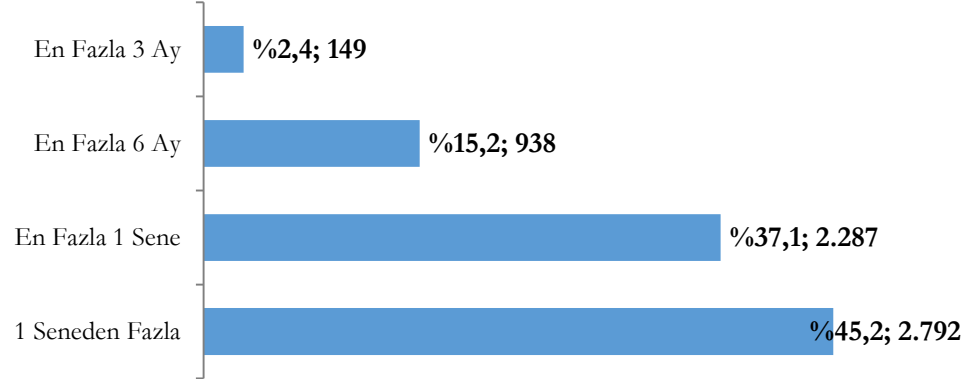
**Grafik 120 – 2021 Yılı Borçluluk Oranlarının Bölgesel Dağılımı**



## İşletmeler Salgının Uzun Süre Devam Edeceğini Düşünüyor.

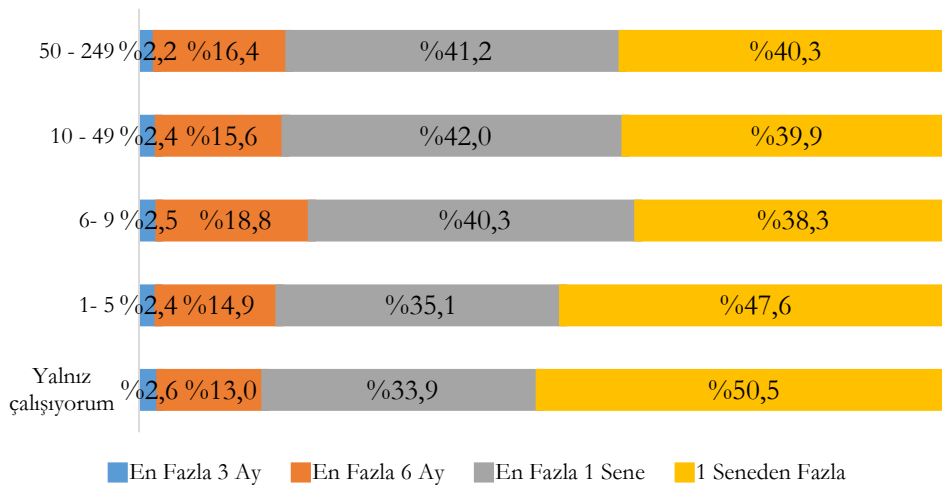
“Soru 37. Sizce bu salgın ne kadar daha sürecek?” sorusu kapsamında işletmelerin %45,2’si koronavirus salgınının 1 seneden fazla süreceğini, %37,1’i ise en fazla 1 sene süreceğini belirtmiştir.

**Grafik 121 – Salgının Devam Etme Süresinin Dağılımı**



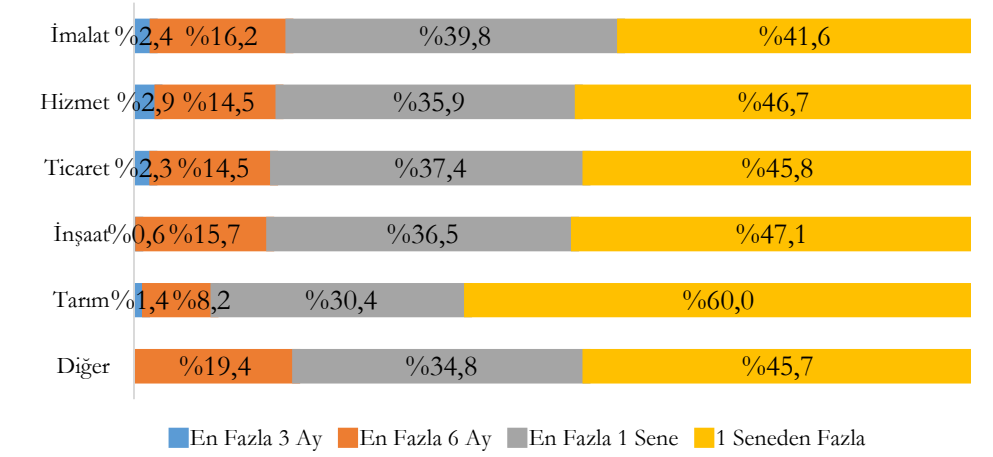
Salgının 1 seneden fazla süreceğini belirten işletmelerin %76,6’sı mikro ölçekli işletmedir (%21,6’sı yalnız çalışan, %46,3’ü 1-5 arası çalışanı olan ve %8,7’si 6-9 arası çalışanı olan). Ölçeklerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 122 – Salgının Devam Etme Süresinin Ölçeksel Dağılımı**



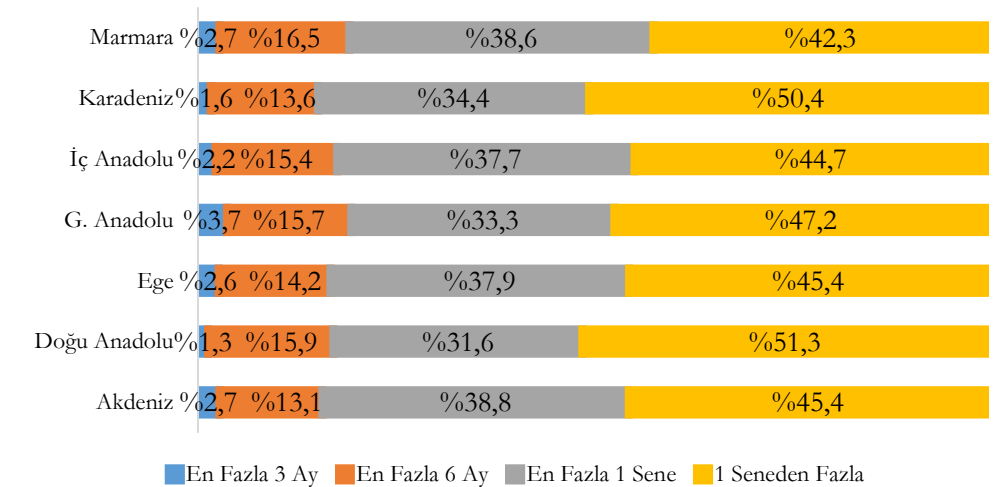
Salgının 1 seneden fazla süreceğini belirten işletmelerin %50,3’ü hizmet, %31’i imalat, %6,6’sı ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 123 – Salgının Devam Etme Süresinin Sektörel Dağılımı**



Salgının 1 seneden fazla süreceğini belirten işletmelerin %31,6’sı Marmara, %19,3’ü İç Anadolu, %14’ü ise Ege Bölgesinde yer almaktadır. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

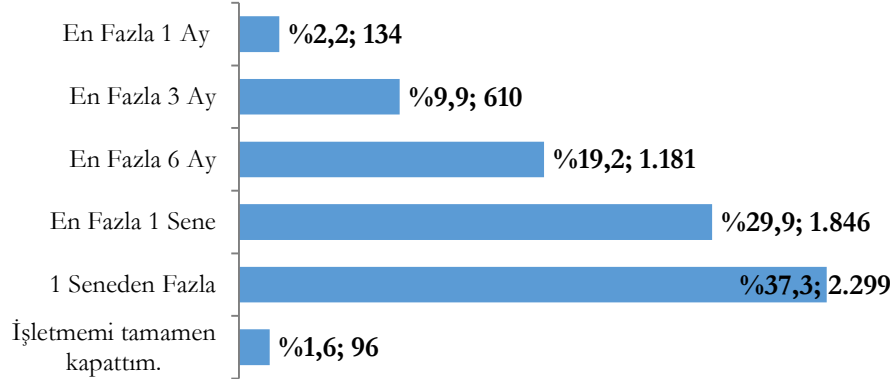
**Grafik 124 – Salgının Devam Etme Süresinin Bölgesel Dağılımı**



## Kapanmama Mücadelesinde 2021 Yılı Kritik Önem Arz Etmektedir.

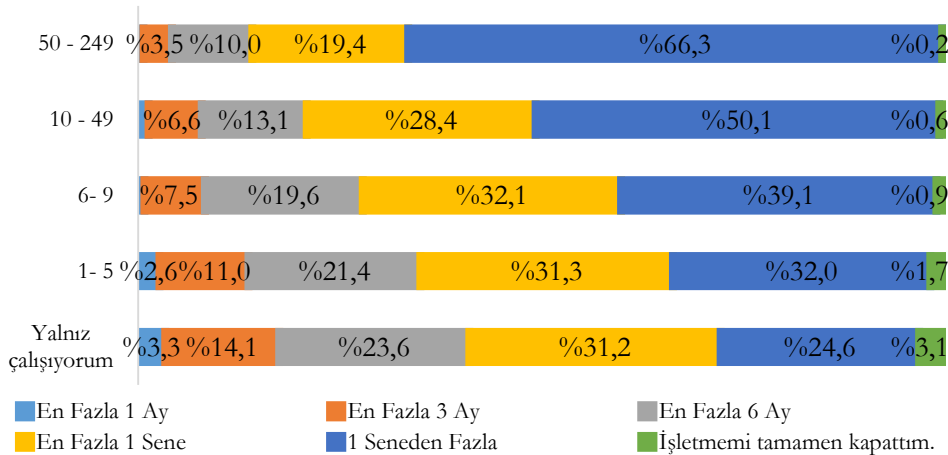
“Soru 38. Salgının devam etmesi durumunda ne kadar daha faaliyetlerinizi sürdürebilirsiniz?” sorusu kapsamında en fazla 1 ay, 3 ay, 6 ay ve 1 sene daha dayanarak faaliyetlerini sürdürebileceğini belirten işletmelerin toplamının oranı %61,2’dir.

**Grafik 125 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi**



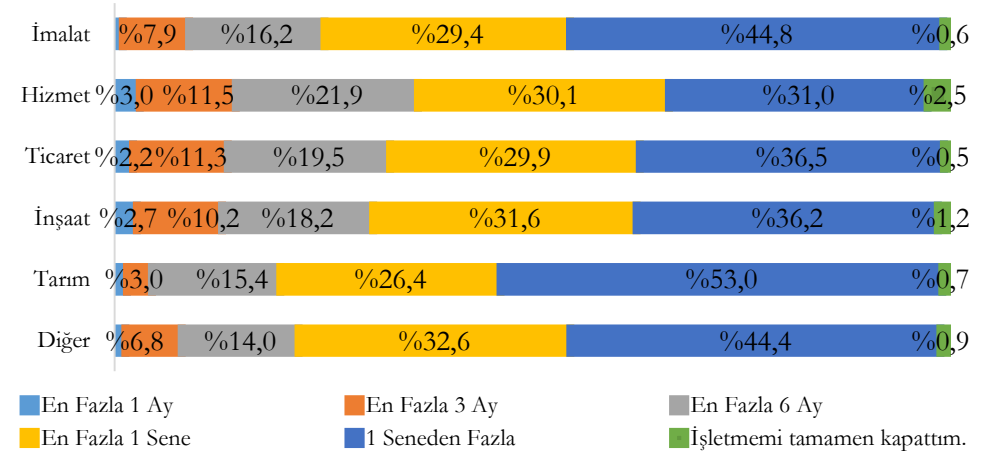
En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %86,6’sı mikro ölçekli işletmedir (%29,8’i yalnız çalışan, %53,2’si 1-5 arası çalışanı olan ve %3,6’sı 6-9 arası çalışanı olan). Ayrıca, faaliyetlere ne kadar süre devam edebilmeye ilişkin zaman dilimleri büyüdükçe mikro ölçekli işletmelerin oranı azalmakta, küçük ve orta ölçekli işletmelerin oranı artmaktadır.

**Grafik 126 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Ölçeksel Dağılım**



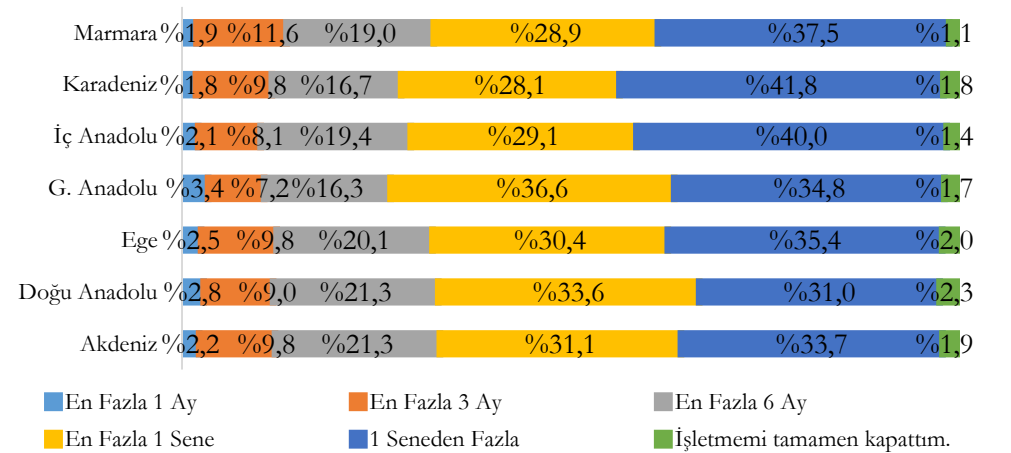
En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %67,5’i hizmet, %15,6’sı imalat, %6,7’si ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca, faaliyetlere ne kadar süre devam edebilmeye ilişkin zaman dilimleri büyüdükçe hizmet sektörünün oranı azalmakta, imalat ve diğer sektörlerin oranı artmaktadır.

**Grafik 127 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Sektörel Dağılım**



En fazla 1 ay dayanabileceğini belirten işletmelerin %29,8’i Marmara, %18,8’i İç Anadolu, %15,8’i ise Ege Bölgesinde yer almaktadır.

**Grafik 128 – Faaliyetlere Devam Etme Süresi – Bölgesel Dağılım**



## İşletmeler En Fazla İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneğinden Yararlandı.

“Soru 39. Aşağıda belirtilen tedbirlerden herhangi birine başvuru yapıp yararlandınız mı?” sorusu kapsamında işletmelere belirtilen tedbirlerden hangilerine başvuru yapıp yararlandıkları sorulmuştur.

**Tablo 5 – İşletmelerin Tedbirlere Başvurup Yararlanma Durumu**

Tedbir	Başvuru yapmadım.	Başvuru yaptım ve yararlandım.	Başvuru yaptım, reddedildi.	Başvurum değerlendiriliyor.
İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği	%61,9	%33,2	%3,5	%1,4
İŞKUR - Nakdi Ücret Desteği	%85,3	%10,1	%3,5	%1,0
Temel İhtiyaç Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%67,1	%17,6	%14,2	%1,1
İş'e Devam Kredi Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%69,0	%18,2	%11,8	%1,0
Halkbank Esnaf Kart Desteği	%70,5	%19,0	%9,5	%1,0
Halkbank İşletme Finansman Desteği	%75,9	%12,6	%10,6	%1,0
TOBB Nefes Kredisi	%83,1	%8,4	%8,0	%0,5
Kamu bankalarına olan taksit, faiz ve anapara ödemelerini erteleme	%80,8	%13,8	%4,6	%0,8
Dar gelirli ailelere yapılan 1000 TL yardım	%80,8	%5,4	%11,4	%2,4

Ankete katılan işletmelerin;

- En fazla İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneğinden yararlandığı görülmektedir. İşletmelerin %33,2'si İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneğinden yararlanmıştır.

- En az başvuru yaptığı tedbir (%85,3), İŞKUR – Nakdi Ücret Desteğidir.
- Başvuru yapmasına rağmen başvurusunun en fazla reddedildiği tedbirler Temel İhtiyaç Desteği ve İş'e Devam Kredi Desteğidir.
- En fazla başvuru yapılan tedbirler İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneği ve bankalar tarafından sağlanan destekler olmuştur.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, koronavirüs salgınının olumsuz etkilerinin hafifletilmesi amacıyla uygulamaya alınan ve Tablo 5'te belirtilenler dışında herhangi bir desteğe başvuru yapıp yapmadığı da sorulmuştur. Bu soruya gelen cevaplar arasında işletmelerin büyük çoğunluğunun kredi kullandığını diğer bir kısmının ise kredi arayışında olduğunu göstermektedir. Bir kısım işletme sahibinin ise tanıdıklarından, eş, dost ve akrabalarından borç olarak ya da nakdi ve aynı yardım olarak süreci atlarmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Bunların dışında gelen cevaplarda işletmelerin;

- Bireysel krediler,
- Esnaf kefalet kooperatifi kredisi,
- Belediye yardımları,
- Eximbank döviz kazandırıcı destek kredisi,
- KGF kefaletli ticari Opex kredisi,
- İŞKUR istihdam desteğine,

başvurdukları görülmektedir. Bunların yanı sıra soru içerisinde seçenek olarak sunulan desteklerin tamamından ya da bir kısmından haberdar olmadığını ifade eden işletmelerde bulunmaktadır.

Ayrıca herhangi bir krediye ileriye yönelik olarak borçlanmak istemediği için başvurmadığını ifade eden işletmelerin olduğu görülmektedir. Henüz herhangi birine başvurmadığını başvursa da alamayacağı düşüncesi ile desteklere başvurmayan bir kesimin varlığı da görülmüştür.

## İşletmeler En Fazla İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneğinden Haberdar

“Soru 40. Aşağıda belirtilen tedbirlerin hangilerinden haberdar oldunuz?” sorusu kapsamında işletmelere belirtilen tedbirlerden haberdar olup olmadıkları sorulmuştur.

**Tablo 6 – İşletmelerin Tedbirlerden Haberdar Olma Durumu**

Tedbir	Haberdar Olan İşletmelerin Yüzdeleri
İŞKUR - Kısa Çalışma Ödeneği	%72,3
Dar gelirli ailelere yapılan 1000 TL yardım	%53,3
Temel İhtiyaç Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%51,1
Halkbank Esnaf Kart Desteği	%47,8
İş'e Devam Kredi Desteği (Halkbank, Ziraat Bankası, Vakıfbank, Katılım Finans Kurumları)	%45,3
Kamu bankalarına olan taksit, faiz ve anapara ödemelerini erteleme	%43,6
Halkbank İşletme Finansman Desteği	%39,3
İŞKUR - Nakdi Ücret Desteği	%38,8
TOBB Nefes Kredisi	%38,4

Ankete katılan işletmelerin;

- En fazla haberdar olduğu tedbir (%72,3) İŞKUR – Kısa Çalışma Ödeneğidir.
- En az haberdar olduğu tedbir (%38,4) TOBB Nefes Kredisidir.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, koronavirüs salgınının olumsuz etkilerinin hafifletilmesi amacıyla uygulamaya alınan ve Tablo 6'da belirtilenler dışında haberdar oldukları herhangi bir destek olup olmadığı da sorulmuştur.

Bu soru kapsamında cevap verenlerin çoğunluğunun listede yer alanlar dışında faaliyet gösterdikleri sektörler özelinde çeşitli kurum ve kuruluşlar (KOSGEB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri gibi) tarafından açıklanan finansman imkânlarını yakından takip ettikleri anlaşılmaktadır.

Gelen cevaplar incelendiğinde işletmelerin;

- Bireysel kredi programlarını,
- TOBB Nefes Kredisi,
- EXİMBANK Turizm Kredisi,
- Halkbank Esnaf Destek Kredisi,
- Ticari OPEX Kredisi,
- Çek Ödeme Destek Paketi

gibi çeşitli ürünlerden haberdar oldukları görülmüştür.

Ayrıca işletmelerin, belediyeler tarafından yapılan yardımlardan da haberdar oldukları ve hatta yararlandıkları görülmektedir.

## İşletmeler En Fazla Giderlerin Ertelenmesi Tedbirini Etkili Buluyor.

“Soru 41. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu kapsamında işletmelere alınan tedbirlerin etki durumu sorulmuştur.

**Tablo 7 – İşletmelerin Tedbirleri Etkili Bulma Düzeyi**

Tedbir	Çok etkili oldu	Etkili oldu	Etkisiz oldu	Hiç etkisi olmadı	Fikrim yok
Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi	%11,7	%32,4	%18,4	%24,8	%12,6
Bankaların mevcut kredileri yapılandırılması	%8,7	%29,5	%18,8	%21,9	%21,1
Bankalar aracılığıyla uygulanan yeni kredi programları	%9,2	%28,1	%19,1	%21,0	%22,6
Destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından mevcut destek süreçlerinin aksamamasına yönelik alınan tedbirler	%5,5	%23,6	%20,3	%18,4	%32,0
Destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından açıklanan yeni destekler	%5,4	%21,3	%20,9	%19,3	%33,1
İstihdamın korunmasına yönelik alınan tedbirler	%7,9	%27,0	%19,6	%20,8	%24,7

Ankete katılan işletmelerin;

- En az etkili bulunduğu tedbir (%5,4’ü çok etkili, %21,3’ü etkili) “destek sağlayıcı kuruluşlar tarafından açıklanan yeni destekler” olmuştur.
- En fazla etkili bulunduğu tedbir (%11,7’si çok etkili, %32,4’ü etkili) “vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi” olmuştur.
- “Vergi, resim, harç ve SGK prim ödemeleri gibi giderlerin ertelenmesi” tedbiri dışındaki tedbirlerin etkili olma oranı %40’ın altında kalmıştır.

Bu soru kapsamında ayrıca işletmelerin, Tablo 7’de belirtilen tedbirlerin haricinde etkili olduğunu düşündükleri varsa diğer tedbirlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur.

Alınan tedbirleri olumlu bulanların yanında özellikle ekonomik anlamda yetersiz görenler de olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılan pek çok kişi yapılan ertelemeleri (vergi, SGK, kredi geri ödemeleri vb.) destek olarak görmediğini ifade etmiştir.

Ancak bu soruya gelen yanıtların büyük bir çoğunluğunu işletmelerin talepleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla sorunun açık uçlu kısmının tam olarak anlaşılacağı izlenimi oluşmuştur. İşletmelerin büyük bir bölümü açık uçlu kısma etkili olduğunu düşündükleri ve listede yer almayan tedbirler yerine taleplerini iletmışlerdir.

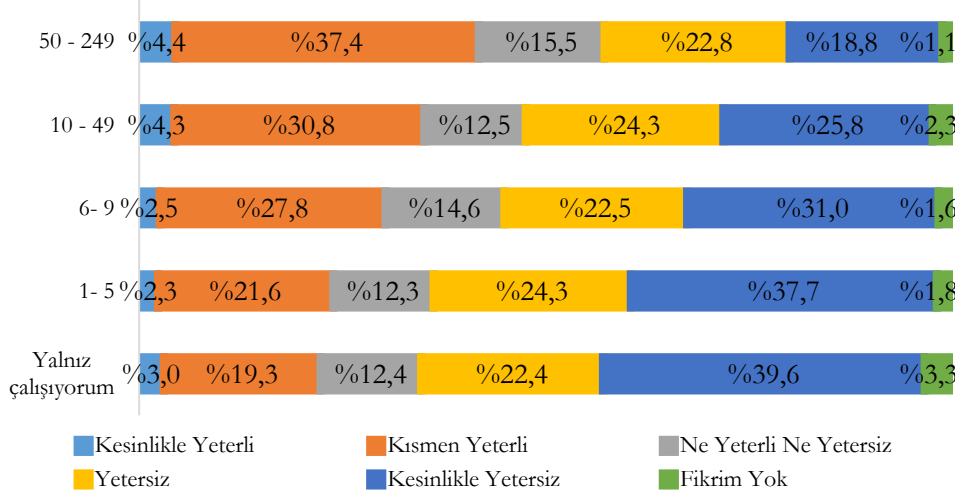
Taleplerin incelenmesi sonucu öne çıkan başlıklar aşağıda listelenmiştir:

- Kira ve çalışanlara ücret desteği ve bunun yanısıra elektrik, su vb. giderlerde indirim,
- SGK ve vergilerin ertelenmesi değil, belli bir süre hiç alınmaması,
- SGK ve vergi borçlarının silinmesi,
- Vergi oranlarının düşürülmesi,
- Sicil affı,
- Çeşitli sebeplerle erteleme veya kredilerden faydalanamayan KOBİ’lere yönelik daha erişilebilir, kapsayıcı ve yaygın olarak faydalanabilecekleri tedbirlerin alınması,
- Kredi yerine hibe / nakdi yardım şeklinde destekler sağlanması,
- Uzun vadeli, faizsiz ya da düşük faizli kredi,
- Tüm destekler ve krediler için başvuru koşullarının esnetilmesi,
- Tedbirlerle ilgili olarak bilgilendirme yapılması,
- 15-20 gün boyunca tam kapanmaya gidilmesi.

## İşletmelerin %57,3'ü Alınan Tedbirleri Yeterli Görmüyor.

**“Soru 42. Salgının olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görüyor musunuz?”** sorusu kapsamında işletmelerin %57,3'ü bugüne kadar uygulanan ekonomik tedbirleri yeterli görmemektedir (“kesinlikle yetersiz” ve “yetersiz” cevapları bir arada değerlendirildiğinde). %27,7'si ise alınan tedbirleri yeterli görmektedir (“kesinlikle yeterli” ve “kısmen yeterli” cevapları bir arada değerlendirildiğinde).

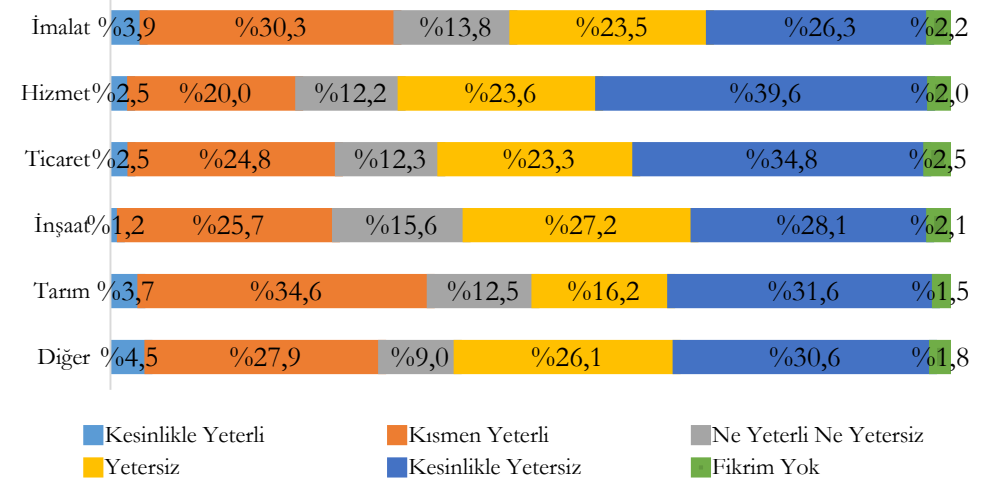
**Grafik 129 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Ölçeksel Dağılımı**



Ölçeksel olarak bakıldığında, ölçek büyüdükçe alınan tedbirlerin yeterli görülme oranının arttığı yukarıdaki grafikte görülmektedir. Diğer taraftan uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %78'i mikro ölçekli işletmelerdir (%20,8'i yalnız çalışan, %47,5'i 1-5 arası çalışanı olan ve %9,6'sı 6-9 arası çalışanı olan). Tedbirleri yeterli bulan işletmelerde ise mikro ölçekli işletmelerin oranı %64,7'dir.

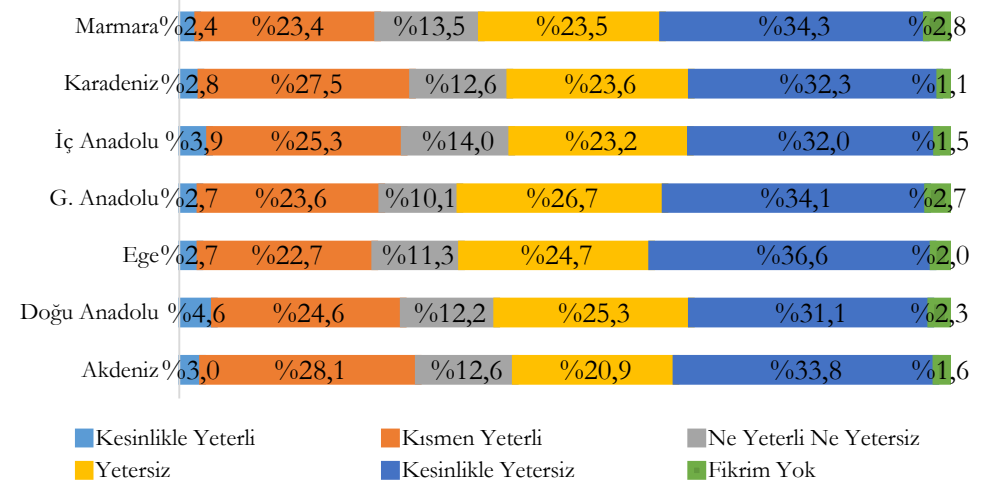
Sektörel açıdan bakıldığında uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %53,6'sı hizmet, %29,3'ü imalat ve %6,6'sı ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Tedbirleri yeterli bulan işletmelerin ise %41,7'si imalat, %39,5'i hizmet ve %6,4'ü ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Sektörlerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 130 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Sektörel Dağılımı**



Bölgesel açıdan, uygulanan tedbirleri yetersiz bulan işletmelerin %34'ü Marmara, %18,7'si İç Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Tedbirleri yeterli bulan işletmelerde de benzer oranlar söz konusudur. Bölgelerin kendi içindeki dağılımları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

**Grafik 131 – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyinin Bölgesel Dağılımı**



## İşletmelerin Beklentilerini 8 Ana Başlıkta Toplamak Mümkün

“Soru 43. Yapılmasını veya yapılmamasını önereceğiniz husus varsa lütfen madde madde 200 karakteri geçmeyecek şekilde belirtiniz” sorusu açık uçlu bir soru olup alınan cevapların belli konularda yoğunlaştığı görülmüştür. Verilen cevaplarda ağırlıklı olarak salgın nedeniyle içerisinde bulunan ekonomik koşullardan bahsedildiği ve KOSGEB ve diğer kurumlardan beklentilerin ifade edildiği görülmüştür. Açık uçlu sorulara verilen cevapların analizi Ek’te ayrıca sunulmaktadır.

**Grafik 132 – İşletmeler Tarafından Belirtilen Beklentilerin Ana Başlıkları**

Hibe Talebi	Krediye Yönelik Talepler	İşletme Giderlerine Yönelik Talepler	Vergi ve Sosyal Güvenlik Düzenlemeleri	KOSGEB'e Özel Talepler	Diğer Kurumlardan Talepler	Sektörel Talepler	Salgınla Mücadeleye Yönelik Talepler
Gelirlerin Düşmesi	Yeni Kredi	Kira	Mevcut Vergi ve SGK Borçlarının Affı	Yeni Destek (Kredi, Makine, Hammade, Dijitalleşme)	Kısa Çalışma Ödenğine ve İşten Çıkarmaya İlişkin Talepler	Sektöre Özel Kısıtlamalara Yönelik Talepler	Belirli Süre Tam Kapanma
Kredilerin Geri Ödeme Sürelerinin Gelmesi	Sicil Affı	Fatura	Mevcut Vergi ve SGK Borçlarının Ertelenmesi	Mevcut Destekler (Oran ve Limitlerin Artırılması)	KDV İadeleri ve Kamu Alacaklarının Ödenmesi	Sektöre Özel Vergi İndirimi ve Affı Talepleri	Aşılamanın Başlaması
Daha Fazla Borçlanmak İstenilmemesi	Mevcut Kredilerde Yapılandırma	Personel Giderleri	Vergi ve SGK Primi Oranlarının İndirilmesi	Uygulama (Süre Uzatımı, Ödemelerin Hızlandırılması, Bilgilendirme)	Çek ve Senet ile Kiralara Yönelik Düzenleme	Kanun Değişikliği Talepleri	İşletmelere Ücretsiz PCR Testleri
Sürecin Belirsizliği	Yapılandırma Faizlerinin Düşürülmesi	Asgari Yaşam Giderleri	Salgınla İlişkin Cezaların Affedilmesi	Desteklenen Sektörlere Eklenme Talepleri	Zincir Marketlere Yönelik Düzenleme	Sektöre Özel Destek Talepleri	Bilgilendirmelerde Şeffaflık ve Denetimlerin Artması

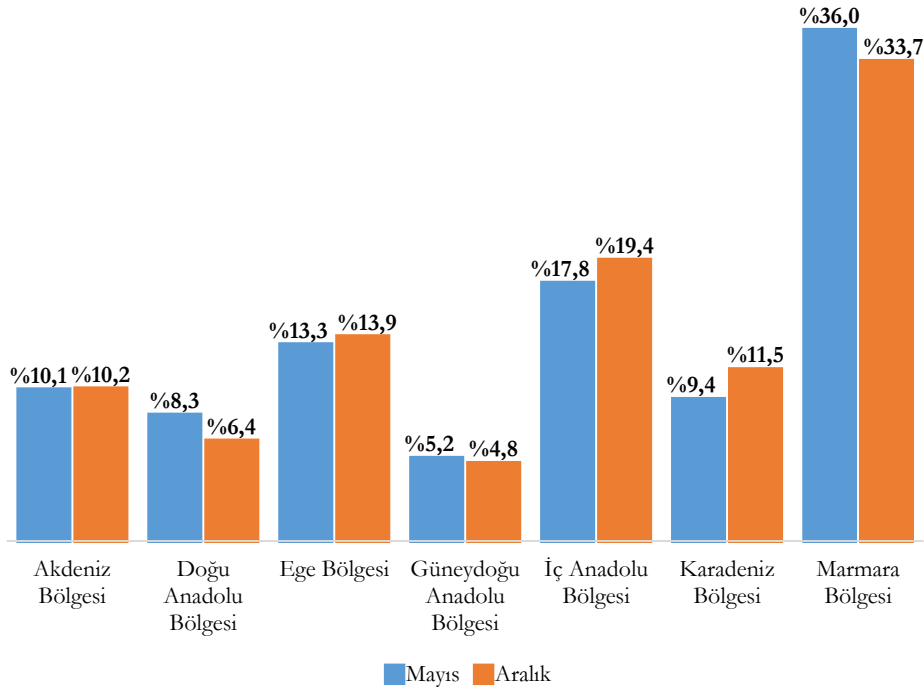
## MAYIS VE ARALIK ANKETLERİ SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

### Bölge Bazında Katılım Durumu

#### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Coğrafi Bölge”

Coğrafi bölge bazlı dağılımlarına göre her iki anketin katılımcıları birbirine benzer bir dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının coğrafi bölgeler açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

**Grafik 133** – Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Coğrafi Bölge Bazlı Dağılım



### Faaliyet Süresi Bazında Katılım Durumu

#### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Faaliyet Süresi”

Her iki anket çalışmasında da işletmelerin faaliyette oldukları süreler benzer dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının faaliyette oldukları süreler açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

**Tablo 8** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin İşletmelerin Faaliyette Oldukları Süreye Göre Dağılım

Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
15,5	1 yıldan az	1 yıldan az	14,7
28,5	1-3 yıl	1-3 yıl	26,6
26,6	4-10 yıl	4-10 yıl	27,0
29,4	10 yıldan daha fazla	10 yıldan daha fazla	31,8
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Ölçek Bazında Katılım Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Ölçek”

Her iki anket çalışmasında da işletmelerin çalışan sayıları benzer dağılım göstermiştir. Bu durumda iki anketin sonuçlarının çalışan sayıları açısından karşılaştırılabilir olduğu görülmektedir.

**Tablo 9** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin İşletmelerin Çalışan Sayısına Göre Dağılım

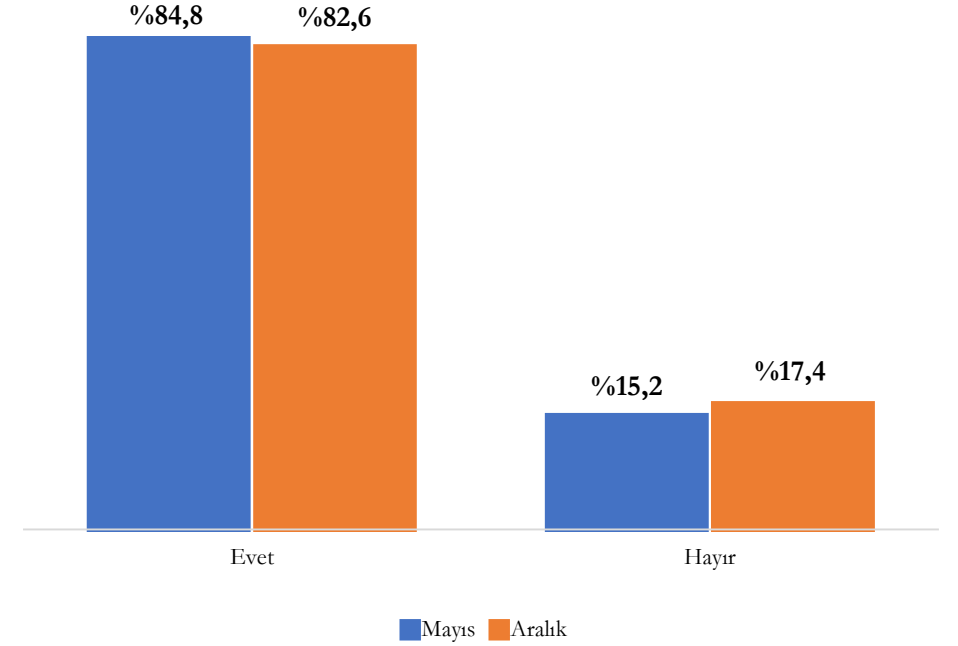
Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
21,7	Yalnız çalışıyorum	Yalnız çalışıyorum	19,3
47,2	1- 5 arası	1- 5 arası	44,0
9,8	6- 9 arası	6- 9 arası	10,3
16,0	10 - 49 arası	10 - 49 arası	19,1
5,3	50 - 249 arası	50 - 249 arası	7,3
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Kiracı Olma Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Kiracı Olma Durumu”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde katılımcıların kiracı olma durumları benzer dağılım göstermiştir.

**Grafik 134** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin İşletmelerin Kiracı Olma Durumlarına Göre Dağılımı



## Aylık Bazda Ortalama Sabit Gider

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Aylık Ortalama Sabit Gider”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde işletmelerin tahmini aylık ortalama sabit giderleri benzer dağılım göstermiştir.

**Tablo 10** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Tahmini Aylık Ortalama Sabit Gider Dağılımı

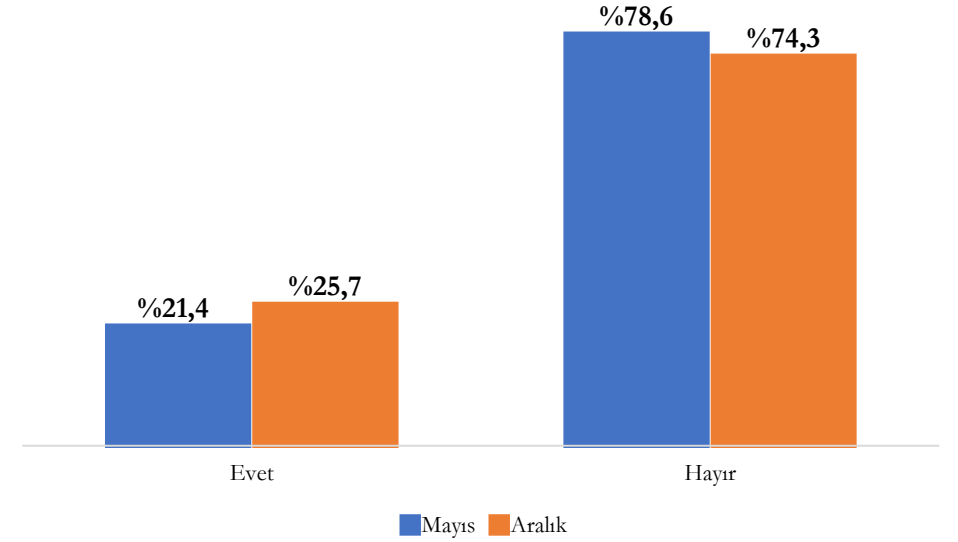
Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
58,1	25 bin TL'den az	25 bin TL'den az	52,5
20,9	25 bin TL – 50 bin TL arası	25 bin TL – 50 bin TL arası	23,2
6,9	51 bin TL – 75 bin TL arası	51 bin TL – 75 bin TL arası	7,8
14,1	75 bin TL'den fazla	75 bin TL'den fazla	16,5
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Acil Durum Stratejisi”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde işletmelerin bir acil durum stratejisine sahip olma durumu birbirine yakın oranda çıkmıştır. Mayıs ayında bir acil durum stratejisine sahip olduğunu ifade edenlerin oranı %21,4 iken, Aralık ayında bu oran 4,3 puanlık bir artışla %25,7 olarak bulunmuştur.

**Grafik 135** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin İşletmelerin Acil Durum Stratejisine Sahip Olma Durumu



## Salgının En Büyük Etkisi Satışların Azalması

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgının Etkisi”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde koronavirüs salgınının işletmelere etkileri kapsamındaki seçeneklerden bazıları farklılık göstermiştir. Aralık ayında yapılan ankette “satışlarım azaldı” seçeneğini işaretleyen işletmelerin sayısında 8 puanlık bir azalış olurken “ürünlerimize daha az talep alıyoruz” ve “alacaklarımı tahsil etmekte sıkıntılar yaşıyorum” seçeneklerini işaretleyen işletmelerin sayısında 4 puanlık bir azalış olmuştur. Bununla birlikte “hammadde bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum” ve “çalışanlarımın tıbbi izni nedeniyle üretim kaybım oldu” seçeneklerini işaretleyen işletmelerin sayısında 8 puanlık bir artış olurken “çalışanların motivasyonu düştü” seçeneğini işaretleyen işletmelerin sayısında 3 puanlık bir artış olmuştur. Diğer seçeneklerde ise dikkate değer farklılık bulunmamaktadır.

**Tablo 11 – Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Koronavirüs Salgınının İşletmeler Üzerindeki Etkisi**

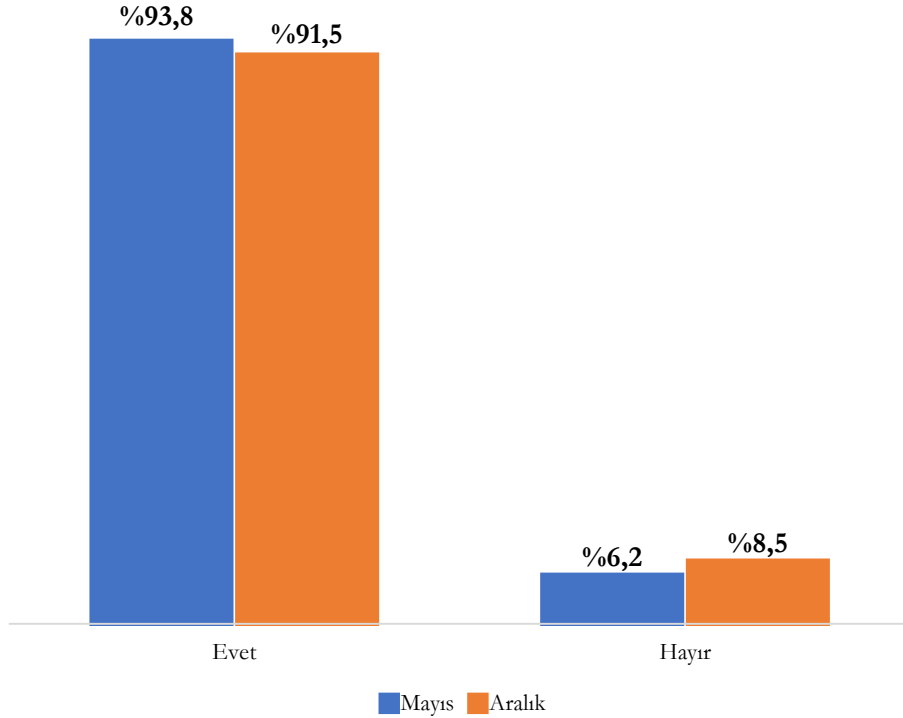
Cevap Veren İşletmelerin Yüzdesi	Verilen Cevapların Yüzdesi	Mayıs	Aralık	Verilen Cevapların Yüzdesi	Cevap Veren İşletmelerin Yüzdesi
82,9	21,4	Satışlarım azaldı	Satışlarım azaldı	19,0	74,9
23,3	6,0	Tedarik zinciri kesintisi nedeniyle üretim kaybım oldu	Tedarik zinciri kesintisi nedeniyle üretim kaybım oldu	6,0	23,7
15,2	3,9	Hammadde bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum	Hammadde bulma konusunda sıkıntı yaşıyorum	6,0	23,5
10,1	2,6	Çalışanlarımın tıbbi izni nedeniyle üretim kaybım oldu	Çalışanlarımın tıbbi izni nedeniyle üretim kaybım oldu	4,6	18,1
52,6	13,6	Ürünlerimize daha az talep alıyoruz	Ürünlerimize daha az talep alıyoruz	12,4	48,7
25,0	6,5	Halka açık etkinliklerin iptali nedeniyle sıkıntılar yaşıyorum	Halka açık etkinliklerin iptali nedeniyle sıkıntılar yaşıyorum	6,0	23,6
54,5	14,1	Alacaklarımı tahsil etmekte sıkıntılar yaşıyorum	Alacaklarımı tahsil etmekte sıkıntılar yaşıyorum	12,9	50,6
12,5	3,2	İhracatta sıkıntı yaşıyorum	İhracatta sıkıntı yaşıyorum	3,0	11,8
19,7	5,1	Sevkiyatta aksaklıklar oluyor	Sevkiyatta aksaklıklar oluyor	4,9	19,3
39,0	10,1	Çalışanların motivasyonu düştü	Çalışanların motivasyonu düştü	10,7	42,2
49,7	12,8	Çalışma saatlerimiz etkilendi	Çalışma saatlerimiz etkilendi	12,7	49,9
1,0	3,0	Şu anda herhangi bir etki hissetmiyorum	Şu anda herhangi bir etki hissetmiyorum	0,6	2,3
0,4	0,1	İşlerimiz arttığı için kapasite arttırmak zorunda kaldım	İşlerimiz arttığı için kapasite arttırmak zorunda kaldım	0,4	1,7
1,5	0,4	İşlerimiz arttı çeşitli nedenlerden dolayı (sokağa çıkma kısıtlamaları, eleman bulamama vb) talebe yetişemedim	İşlerimiz arttı çeşitli nedenlerden dolayı (sokağa çıkma kısıtlamaları, eleman bulamama vb) talebe yetişemedim	0,8	3,2
<b>100</b>	<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>	<b>100</b>

## Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama”

İşletmelerin nakit akışlarında sıkıntı yaşama durumlarında Aralık ayında yapılan ankette Mayıs ayındakine göre 2,3 puanlık bir azalış gerçekleştiği; bununla birlikte her iki durumda da nakit akışında sıkıntı yaşayanların oranının %90'ın üzerinde olduğu görülmektedir.

**Grafik 136 – Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Nakit Akışında Sıkıntı Yaşama Durumu**



## Çalışanlara Yönelik Alınan Tedbirler

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Çalışanları İşten Çıkarma – Başka Tedbirler Alma”

Aralık ayında yapılan ankette “evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım” seçeneğinin işaretlenme sayısında 4,5 puanlık, “hayır, işten çıkarmadım” seçeneğinin işaretlenme sayısında 3,5 puanlık bir artış söz konusu olup oranların hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmektedir.

**Tablo 12 - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Çalışanları İşten Çıkarmak/Başka Tedbir Almak Zorunda Kalıp Kalmama Durumu – Verilen Cevapların Dağılımı**

Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
8,1	Evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım	Evet, bazı çalışanların işine son vermek zorunda kaldım	12,6
17,8	Hayır, Yalnız çalışıyorum	Hayır, Yalnız çalışıyorum	15,7
35,3	Hayır, İşten çıkarmadım	Hayır, İşten çıkarmadım	38,8
9,5	Hayır, Uzaktan çalışma imkânı getirdim	Hayır, Uzaktan çalışma imkânı getirdim	8,0
10,2	Hayır, Çalışanlarımı ücretli izne gönderdim	Hayır, Çalışanlarımı ücretli izne gönderdim	8,0
15,5	Hayır, Çalışanlarımı ücretsiz izne gönderdim	Hayır, Çalışanlarımı ücretsiz izne gönderdim	13,4
3,7	Hayır, Çalışanlarımın ücretlerinde kesinti yaptım	Hayır, Çalışanlarımın ücretlerinde kesinti yaptım	3,4
100	<b>TOPLAM</b>		100

## Çalışanları İşten Çıkarma Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Salgından Sonra Çalışan Çıkarma Durumu”

Mayıs ayında olduğu gibi Aralık ayında da işletmelerin mümkün olduğunca çalışanlarını işten çıkarmama yolunu tercih ettiği görülmektedir. Bununla birlikte Aralık ayında yapılan ankette “5’ten az kişiyi işten çıkarttım” seçeneğini işaretleyen işletme sayısında 4,8 puanlık bir artış söz konusu olup oranların hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmektedir.

**Tablo 13** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Salgın Ortaya Çıktıktan Sonraki Çalışan Çıkarma Durumuna İlişkin Dağılım

Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
23,8	Çalışanım yok	Çalışanım yok	20,5
64,8	Hayır, çalışanlarımı işten çıkarmadım	Hayır, çalışanlarımı işten çıkarmadım	62,0
9,7	5’ten az kişiyi işten çıkarttım	5’ten az kişiyi işten çıkarttım	14,5
1,1	5-10 kişiyi işten çıkarttım	5-10 kişiyi işten çıkarttım	2,3
0,5	11-50 kişiyi işten çıkarttım	11-50 kişiyi işten çıkarttım	0,6
0,1	50’den fazla kişiyi işten çıkarttım	50’den fazla kişiyi işten çıkarttım	0,1
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Önümüzdeki 3 Ayda Çalışanları İşten Çıkarma Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Önümüzdeki 3 Ayda Çalışan Çıkarma Durumu”

Mayıs ayında olduğu gibi Aralık ayında da işletmelerin mümkün olduğunca gelecek 3 ayda çalışanlarını işten çıkarmama yolunu tercih ettiği görülmektedir. Bununla birlikte Aralık ayında yapılan ankette “5’ten az kişiyi işten çıkartabilirim” seçeneğini işaretleyen işletme sayısında 1,8 puanlık bir artış söz konusu olup oranların hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmektedir.

**Tablo 14** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin 3 Ay İçinde İşten Çıkarılmak Zorunda Kalınacak Çalışanların Dağılımı

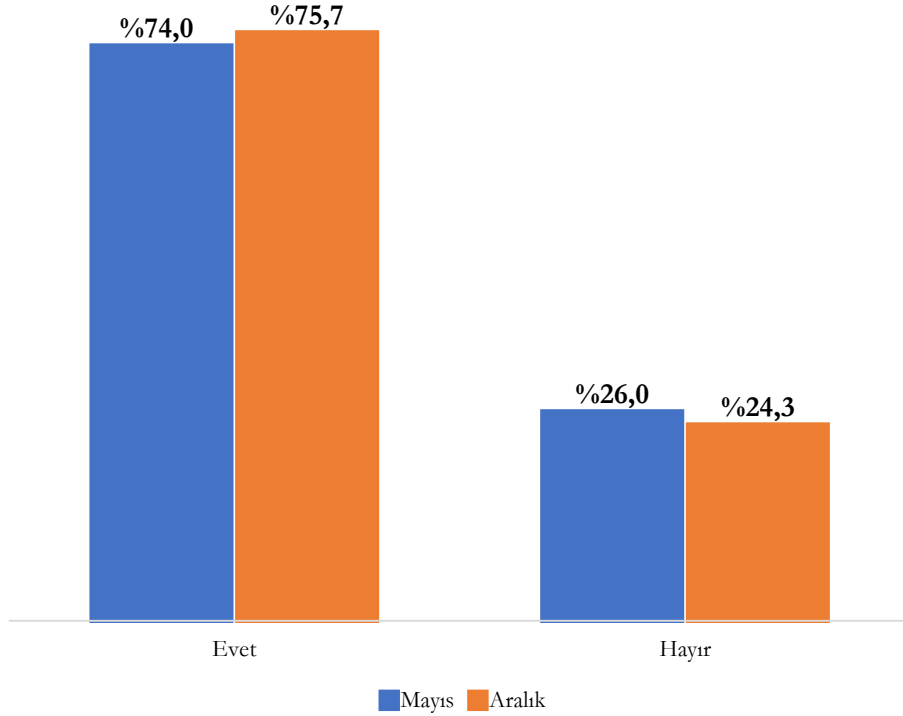
Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
25,5	Çalışanım yok	Çalışanım yok	23,3
53,0	Hayır, çalışanlarımı işten çıkarmayacağım	Hiçbir çalışanımı işten çıkarmayacağım	53,9
17,5	5’ten az kişiyi işten çıkartabilirim	5’ten az kişiyi işten çıkartabilirim	19,3
2,9	5-10 kişiyi işten çıkartabilirim	5-10 kişiyi işten çıkartabilirim	2,6
0,9	11-50 kişiyi işten çıkartabilirim	11-50 kişiyi işten çıkartabilirim	0,8
0,1	50’den fazla kişiyi işten çıkartabilirim	50’den fazla kişiyi işten çıkartabilirim	0,1
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Yeni İstihdam Planlama Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Yeni İstihdam Planlama”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde işletmelerin koronavirüs salgını öncesinde yeni istihdam planlama hususundaki görüşleri benzer dağılım görülmektedir.

**Grafik 137** – Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Yeni İstihdam Planlama

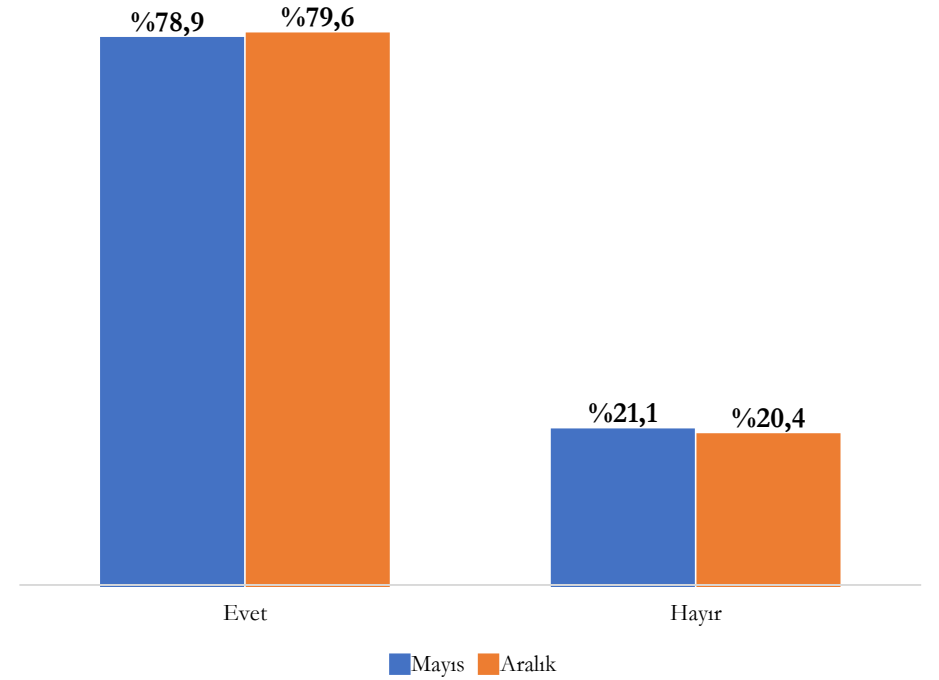


## Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması–Planlanmış Yatırımı İptal Etme”

Mayıs ve Aralık aylarında yapılan anketlerde işletmelerin koronavirüs salgını öncesinde planladığı yatırımı iptal etme hususundaki görüşleri benzer dağılım görülmektedir.

**Grafik 138** – Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Planlanmış Yatırımı İptal Etme Durumu



## Salgın Karşısında Direnç Durumu

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – İşletmelerin Faaliyetlerine Devam Etme Süresi”

Aralık ayında yapılan ankette en fazla 1 ay dayanabileceğini belirtenlerin oranında 3,5, en fazla 3 ay dayanabileceğini belirtenlerin oranında 13,7 ve en fazla 6 ay dayanabileceğini belirtenlerin oranında 7,2 puanlık bir **azalış**; bununla birlikte en fazla 1 sene dayanabileceğini belirtenlerin oranında 7,9 ve 1 seneden fazla dayanabileceğini belirtenlerin oranında 17,7 puanlık bir **artış** olduğu görülmektedir.

**Tablo 15** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Salgının Devam Etmesi Durumunda Faaliyetlere Devam Etme Süresi

Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
5,7	En Fazla 1 Ay	En Fazla 1 Ay	2,2
23,6	En Fazla 3 Ay	En Fazla 3 Ay	9,9
26,4	En Fazla 6 Ay	En Fazla 6 Ay	19,2
22,0	En Fazla 1 Sene	En Fazla 1 Sene	29,9
19,6	1 Seneden Fazla	1 Seneden Fazla	37,3
2,7	İşletmemi tamamen kapattım	İşletmemi tamamen kapattım	1,6
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>

## Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyi Hakkında Kanaatler

### “Yapılan İki Anketin Karşılaştırılması – Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyi”

İki ankette yer alan seçeneklerdeki dağılıma bakıldığında Mayıs ayındaki ankette “ne yeterli ne yetersiz” seçeneğinin olmaması nedeniyle işletmelerin “kısmen yeterli” seçeneğini işaretlemeye yöneldikleri görülmektedir. Bununla birlikte uygulanan tedbirleri yetersiz bulanların oranında artış olduğu söylenebilir.

**Tablo 16** - Mayıs ve Aralık Anketleri İçin Uygulanan Tedbirlerin Yeterlilik Düzeyi

Yüzde	Mayıs	Aralık	Yüzde
7,1	Kesinlikle Yeterli	Kesinlikle Yeterli	3,0
40,2	Kısmen Yeterli	Kısmen Yeterli	24,7
		Ne Yeterli Ne Yetersiz	12,8
22,7	Yetersiz	Yetersiz	23,6
26,8	Kesinlikle Yetersiz	Kesinlikle Yetersiz	33,7
3,1	Fikrim Yok	Fikrim Yok	2,1
<b>100</b>	<b>TOPLAM</b>		<b>100</b>